SERIA DE AUTOR

ERIC-EMMANUEL SCHMITT

Noaptea de foc

roman

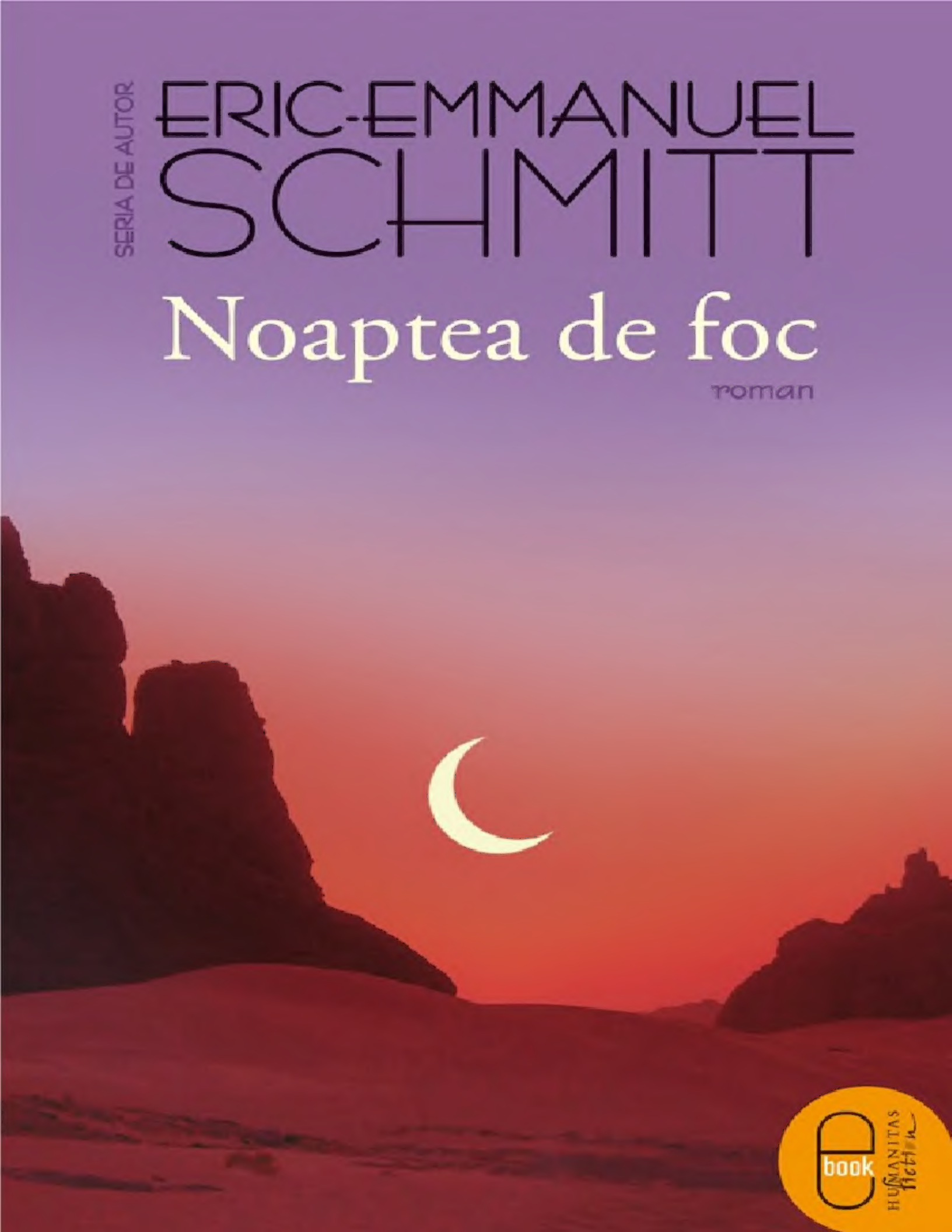

ebook
HUMANITAS fiction

ERIC-EMMANUEL SCHMITT
LA NUIT DE FEU
Copyright © Editions Albin Michel, S.A. – Paris 2015
All rights reserved.

© Humanitas Fiction, 2017, pentru prezenta versiune românească (ediția print)
© Humanitas Fiction, 2017 (ediția digitală)

ISBN: 978-606-779-178-5 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

ERIC-EMMANUEL
SCHMITT

Noaptea de foc

Traducere din franceză de
Marieva Ionescu

1

Cred c-am îndrăgit oraşul Tamanrasset de cum l-am zărit pe geamul hubloului. După ce-am lăsat în urmă Algerul, totul arăta de parcă am fi survolat Luna, pe kilometri întregi nu se vedea decât o-ntindere stearpă de nisip, bolovăniş şi stânci, cu o potecă rectilinie, ca o dâră făcută cu unghia prin praf, pe care circulau jeepuri, camioane şi caravane. Simțeam deja cât îmi lipsesc copacii, lanurile bogate, meandrele râurilor. Oare eram în stare să străbat Sahara timp de două luni? Mi-era teamă de traiul improvizat, de uscăciune, de aerul fără polen, de natura aceea care nu cunoştea anotimpurile. Poate că mi se părea un pământ aşa de sărăcăcios doar fiindcă-l măsuram cu privirea de la-nălțime, din cer? Din când în când se ivea câte-o oază, petice de verdeață având în centru o colină înconjurată de palmieri, smochini şi curmali; de fiecare dată şopteam emoționat: „Tamanrasset“, dar vecinul de scaun mă corecta, era Ghardaïa, sau El-Goléa, citadela cu o sută de soiuri de fructe, sau In Salah. Apoi peste ținuturile acelea încremenite se înstăpânea din nou monotonia…

După un zbor de jumătate de zi, Tamanrasset se arătase în sfârşit, anunțat de vocea pilotului. Mă uimise din prima clipă blândețea locului: oraşul se găsea la adăpostul a două brațe de granit care-l împrejmuiau, rotunjite, expunându-l şi protejându-l în acelaşi timp. Între povârnişuri se iței câteva barăci minuscule, cubice, din lut gălbui, amintindu-mi de machetele pe care le construiam în copilărie ca decor pentru trenulețul electric.

Imediat ce am pus piciorul afară din carlingă, spațiul m-a cuprins cu suflul lui, mângâindu-mi urechile, aşezându-mi-se uşor pe buze, şi am avut certitudinea că deşertul îmi oferea prin atingerea aceea abia simțită o îmbrățişare de bun venit.

Ne-am lăsat bagajele la hotel. Am reuşit să-l recunoaştem după o pancartă agățată câş, fiindcă altfel nu se deosebea de clădirile din jur; însă în hol recepția se făcea la o tejghea pretențioasă din lemn de culoare galbenă.

Acolo ne aştepta Moussa, tuaregul cu care corespondam de o lună. Prin fax

sau la telefon, ne dăduse toate informațiile de care aveam nevoie ca să ne pregătim scenariul. Era un bărbat înalt, costeliv, cu tenul acaju şi părul negru, bogat. Ne-a zâmbit vesel, deschis, ca unor apropiați, şi ne-a invitat la cină acasă la el.

Ospitalitatea m-a buimăcit întotdeauna, pentru că am crescut la Lyon, o metropolă cu oameni circumspecți, reci, care nu primesc în casă un amic decât după ce-l analizează minuțios luni – sau chiar ani – întregi, şi-i conferă, astfel, o diplomă cu eticheta „persoană frecventabilă“. În schimb, deşi nu ştia mare lucru despre noi, Moussa ne-a invitat bucuros la el şi ne-a deschis fără ezitare uşa – cu atât mai mult cu cât, de fapt, casa lui nici nu avea aşa ceva.

Dosită la mijlocul unei străduțe cu clădiri ce aduceau cu alveolele unui stup, bojdeuca lui de lut n-avea decât două încăperi, bucătăria şi cămăruța în care stătea toată familia. Chicineta, unde soția şi fiicele lui Moussa pregăteau masa, era mascată de o perdea de bumbac, aşa că n-am văzut-o; am stat toată seara în cealaltă cămăruță, pustie, dar lună de curată, care noaptea le servea tuturor drept dormitor. În contrast cu lipsa mobilei, a bibelourilor şi a tablourilor, cuşcuşul mi s-a părut fastuos, plin de culoare, iar bucățile de carne şi legumele se ițeau dintre bobițe ca nişte bijuterii expuse pe o pernă de grâu. Cât despre ceaiul de mentă, m-a dat pe spate, mai ceva ca un vin de clasă: dulceag, înmiresmat, îmbogățit cu mirodenii, mi-a lăsat în gură un amestec de arome, exotice, familiare şi copleşitoare totodată, încât aproape simțeam că-mi vâjâie capul.

Afară se aşternuse brusc întunericul şi se făcuse rece. În douăzeci de minute, din cerul împurpurat de asfințit se răspândise o boare care răcorea întinderea fără fir de iarbă şi fără tufişuri, apoi bezna se-nstăpânise peste toate, chiar şi peste vânt.

Conversația s-a înfiripat cu uşurință, în jurul unei lămpi cu ulei a cărei flăcăruie ne tivea fețele cu o lumină aurie, aproape lichidă. Gérard, regizorul filmului, care se aşezase pe podea, şi cu mine, autorul scenariului, îl asaltam cu întrebări pe Moussa, iar el ne răspundea molcom, cu vocea lui voalată. Şi mai mult decât felul de a vorbi al tuaregului mă fascinau mâinile lui, subțiri, cu palme descărnate şi degete lungi, fine, ca nişte picioare de păianjen; le-ndrepta la răstimpuri spre noi, oferindu-ne câte ceva de mâncare sau vreo lămurire. Mâinile acelea străine mi-au inspirat încă de la-nceput încredere.

Voiam să înfăţişăm viaţa tuaregilor… Deşi avea o locuinţă în Tamanrasset, Moussa era un nomad, pentru că nouă luni din an şi le petrecea prin deşert. În acest timp se adăpostea, împreună cu familia, fie într-un cort zidit, fie în cortul lor de pânză, astfel că toate lucrurile – haine, tigăi, veselă – le-ncăpeau în câteva boccele pe care le strângeau repede şi le duceau peste tot cu ei. N-aveau nevoie de scaune, paturi, cufere, uşi, încuietori sau chei…

— Telefonul unde-l ţii, Moussa? Şi faxul?

Cumnatul lui, mi-a explicat mândru, avea o agenţie de turism la zece kilometri de unde stăteau ei, şi fusese de nenumărate ori pe-acolo. După părerea lui, un telefon şi un fax se dovedeau de-ajuns pentru necesităţile întregii regiuni; nu-şi mai încăpea-n piele de-ncântare că o rudă de-a lui deţinea astfel de aparate moderne. După ce ne-a expus pe-ndelete această realizare a familiei lui, ne-a descris peisajele pe care aveam să le străbatem.

— *Biutiful*!

Era singurul cuvânt pe care-l învăţase:

— *Biutiful*!

După câte spunea, aveam să ajungem în nişte locuri *biutiful*! Din nou, acelaşi *biutiful*. În ciuda vocabularului sărac, îşi însoţea fiecare exclamaţie cu câte-o privire elocventă, pe post de comentariu: acolo o să fie drăguţ, dincolo, impresionant, acolo, îngrozitor, dincolo, plăcut. Prin mimică, îşi colora toate acele *biutiful* cu-ndemânarea unui mare pictor.

Lui Moussa i se părea firesc interesul nostru pentru fascinanta cultură a tuaregilor, al cărei reprezentant era; în schimb, el nu ne punea nici o întrebare despre noi, despre ţara noastră sau despre obiceiurile noastre. Am înţeles astfel ceva ce ne-a confirmat mai apoi şi călătoria: în deşert, nu contează nimic altceva, fiindcă te afli în centrul lumii!

Pe la zece, ne-am luat rămas-bun de la Moussa, repetând *thank you* de tot atâtea ori de câte ori zisese el *biutiful*.

— Mai spune-mi o dată, cum se numeşte hotelul? l-a-ntrebat Gérard, ca să se-asigure.

— *Hôtel*.

— Poftim?

— Hotelul *Hôtel*, i-a explicat Moussa, râzând. Până nu demult, fusese singurul… Acum, guvernul a construit hotelul *Tahat*, dar tot n-o să fie ca

hotelul *Hôtel*!

Oraşul se cufundase în noaptea senină, cu totul diferită de bezna de după asfinţit. Părea că locul se obişnuise cu ea…

În josul străduţei străjuite de arbuşti firavi de tamarisc am remarcat că unele clădiri aveau curent electric. După o seară petrecută la lumina blândă şi limpede a lămpii cu ulei, neonul verzui, care răspândea o lumină murdară şi umbre urâte, mi s-a părut nu o dovadă de progres, ci o excrescenţă, un neg… Strălucirea lui fosforescentă mă deranja. O strălucire care-ţi ia ochii, fără să-ţi dezvăluie de fapt mai nimic!

Mă poticneam la fiecare pas… Mă ameţiseră, probabil, ceaiul, conversaţia, atmosfera – cine ştie? Ori poate că eram frânt de oboseală după călătorie… Sau mă năpădise dorul de casă… De vreo zece ori a trebuit să mă opresc şi să mă sprijin de zid. Călcam strâmb. Şi brusc rămâneam ţintuit locului, cu răsuflarea tăiată.

— Eşti bine?

Gérard îmi arunca câte-o privire grijulie.

Jenat, i-am răspuns, cu ultimele puteri, ca să nu bage de seamă că mi-era rău:

— Da, n-am nimic.

Cu toate că bravasem cu răspunsul ăsta, ca să scap de curiozitatea lui, nu minţeam. Deşi era limpede că nu mi-e bine, din cauză că nu mă puteam ţine pe picioare, mă simţeam în largul meu, mai liniştit decât fusesem umblând prin Paris, chiar în dimineaţa aceea. Era un moment de slăbiciune provocat de senzaţia nedesluşită că ajunsesem pe nişte meleaguri unde era vital să ajung, într-un loc care mă aştepta… Sau pe care eu îl aşteptam…

— Noapte bună.

— Pe mâine.

— La şapte jumate, în hol, Éric, să nu uiţi.

— Bine, o să pun ceasul să sune.

Traversând curtea interioară a hotelului înainte să urc în cameră, am ridicat privirea.

Şi parcă dintr-odată cerul mi-a căzut în cap. Stelele se prelingeau la o aruncătură de băţ, vii, palpitând. Infinitul îmi zâmbea. Mi-am dat seama, într-o clipită, că aveam parte de o-ntâlnire ieşită din comun.

Din păcate, a trebuit să cobor ochii, fiindcă mă prăbuşeam de oboseală. Prea târziu! Nu mai eram în stare… Învins, n-aveam decât să-mi văd de somn.

Când m-am dus la baie să fac un duş, am deranjat şase gândaci, care, nemulțumiți, s-au împrăştiat în goană pe pardoseala zgrunțuroasă. Din țevărie venea un miros ca de picioare nespălate şi de excremente. Am ieşit imediat, ținându-mă de nas. Dacă mai stăteam acolo, în loc să mă curăț aveam să mă murdăresc. Oricum, nu eram chiar aşa de murdar. Şi cum dormeam singur…

Deşi sunt un maniac al curățeniei, nu m-am atins de robinet. Mi-am luat pe mine altă cămaşă, care, mirosind frumos, a lavandă, mi-a dat senzația de curățenie; dup-aceea m-am trântit pe pat – o saltea subțire de burete, aruncată direct pe somiera de ciment –, fără să mă sinchisesc de pereții plini de pete de la țânțarii striviți.

Apoi am adormit, nerăbdător nu să părăsesc lumea asta, ci s-o regăsesc cât mai repede.

Mi-era limpede că nu nimerisem într-un ținut necunoscut, ci ajunsesem de-a dreptul într-o promisiune.

2

Nu mă trezesc niciodată pe de-a-ntregul; părți din mine mai rămân o vreme cufundate-n somn. Creierul e-n stare de amorțeală, lâncezeşte, neavând habar unde se află; mâinile şi picioarele abia mi le mişc; nu-mi găsesc cuvintele şi nu-mi amintesc nimic. Ba uneori nu-mi vine-n minte nici măcar cum mă cheamă… Ies din noapte, de fiecare dată, ca un cadavru adus pe plajă de mareea joasă. Un timp, rămân aşa, o formă goală, o conştiință care constată pur şi simplu că există, dar e văduvită de conținut. Apoi, încetul cu încetul, aproape nepăsătoare, identitatea mea îşi regăseşte ritmul, cum se-ntinde pata umedă pe-o sugativă; după care descopăr că, în sfârşit, am redevenit eu însumi.

Nici a doua zi, la hotelul *Hôtel*, n-am scăpat de obişnuita condiție de naufragiat matinal.

Când am deschis ochii, lumina ce se revărsa în încăpere m-a orbit. Era atât de puternică! Degetele au oprit alarma. Ochii s-au plimbat de-a lungul pereților cu tencuială crem, pe care jucau umbrele perdelelor bătute de briză aproape de fereastră. Unde dormisem? De-afară se-auzeau alte şi alte zgomote, voci catifelate, pronunțând cuvintele molatic, țipete ascuțite de păsări, nişte pisici care mieunau atât de strident, încât acopereau până şi motoretele asurzitoare.

Unde?

Câteva muşte se-nvârteau pe deasupra pernei. Băgăcioase, încăpățânate, îmi dădeau târcoale ca o escadrilă de iscoade, de parcă n-ar mai fi văzut niciodată un francez.

Algeria… Tamanrasset… Călătoria cu Gérard…

Am suspinat, bucuros că mă instalam la porțile deşertului şi ale zilei.

Totuşi, ce anume mă descumpănea?

Auzind un claxon, mi-am dat seama că ceva parcă lipsea: huruitul surd specific oricărui oraş. Străzile de-aici nu erau aglomerate. Distingeam limpede maşinile care treceau la răstimpuri, ca şi când m-aş fi aflat undeva la țară. De

obicei, haosul urban impune mai multe zgomote decât tăceri; aici în schimb, zgomotele se desluşeau pe un fundal de linişte. Tamanrasset, această oază care, cu un secol în urmă, nu servea decât ca punct de aprovizionare cu apă pentru corturile nomazilor, îşi păstrase cu demnitate statutul de oraş puţin frecventat.

Acum, când începeam să mă dezmorţesc, simţeam ca nişte puncte dureroase pe glezne, pe mâini şi pe gât. Ţânţarii se-nfruptaseră pe săturate. Un festin…

Dar, prea somnoros ca să mă las chinuit de nişte pişcături de ţânţari, am închis la loc ochii, cu gând să mai lenevesc puţin. Şapte dimineaţa! De ce? O greşeală, fără-ndoială… Întins pe burtă, am încercat să-mi mişc puţin capul, mâinile, picioarele. Cântăreau tone. Cum să le urnesc? Aveau o viaţă doar a lor. Trebuia să-mi fac curaj să le mişc pe toate deodată.

De pe culoar s-a auzit vocea reconfortantă a lui Gérard:

— Éric, sper că n-ai uitat că-n dimineaţa asta mergem să-i căutăm pe negustorii de bijuterii.

M-am smuls din gânduri, menite mai degrabă să mă facă să-mi conştientizez lenea, m-am dat jos din pat valvârtej, m-am dus la baie, unde-am regăsit gândacii refugiaţi care pe unde, şi, fără să-i scap din ochi, m-am spălat cum se spălau bunicii mei, cu mănuşa, stând în picioare în faţa chiuvetei.

Apoi m-am întâlnit cu Gérard. Restaurantul era amenajat tot în hol. În timp ce-am dat repede pe gât o cafea tare, mi-am uns pe pâine nişte dulceaţă de curmale, care, deşi teoretic era din fructe, avea mai mult gust de zahăr. Până am terminat de mâncat, Gérard a răsfoit câteva ghiduri despre regiunea unde ne găseam şi, aruncând o privire, mi-am dat seama că nu-mi revenisem îndeajuns încât să fiu în stare să citesc.

Apoi a apărut şi Moussa, sprinten, binedispus, şi mai vesel decât cu o zi în urmă. Împrumutase un jeep kaki de la cumnatul lui şi ne-a dus să ni-l arate, mândru de parcă ne-ar fi prezentat vreo rudă. Eu m-am aşezat în spate, încă buimac, şi-am pornit.

Simţeam că m-apucă iar răul de maşină din copilărie, deşi crezusem c-am scăpat de el. Denivelările drumului, gropile şi hurducăturile maşinii când Moussa trecea neglijent peste ele îmi întorceau stomacul pe dos. Îmi venea să vomit. Nu-mi doream decât să mă dau jos, dar a trebuit să m-agăţ de mânerul portierei ca să mă stăpânesc să nu vărs. Din cauza hărmălaiei şi zgâlţâielii, aveam impresia că mergem cu o sută la oră, deşi probabil n-aveam mai mult

de douăzeci…

Moussa a frânat lângă un şir de copaci rahitici.

— Iacătă, dragi prieteni!

Piaţa de bijuterii nu era nici pe departe o Place Vendôme.[1] Un dreptunghi de pământ bătătorit înconjurat de tufişuri, la periferia oraşului. Corturi instalate în praf. Pânzeturi pe care zăceau mărfurile. Şi pungi de plastic pe post de cutii sau casete de bijuterii.

1. Începând cu secolul XX, Rue de la Paix şi Place Vendôme, din Paris, sunt cunoscute pentru magazinele unor faimoase firme de bijuterii, de ceasuri şi de îmbrăcăminte *haute couture*. (N. tr.)

Peste tot numai vânzători, iar noi probabil că eram singurii posibili muşterii. Ba încă şi mai ciudat, vedeam umblând încolo şi-ncoace numai bărbaţi, nici picior de femeie; majoritatea bijuteriilor le erau destinate, dar cu siguranţă nu ele şi le-alegeau.

Moussa ne-a prezentat negustorilor, care ne-au întâmpinat cu ceaiul de bun venit şi-apoi şi-au etalat brăţările, colierele, diademele şi inelele, gândindu-se c-o să le facem ceva vânzare. Cum să le explicăm că veniserăm în recunoaştere pentru turnarea unui film şi că ne mulţumeam să le privim? După ce ne-am minunat cât de frumoase erau obiectele, cum să ne mai scuzăm că nu cumpăram nimic! Răbdători şi încăpăţânaţi, tuaregii îşi lăudau care mai de care marfa. Ne simţeam tot mai obligaţi. Încercau să ne convingă spunându-ne ce bucurie o să le facem cu asemenea cadouri doamnelor noastre, logodnicelor, surorilor, mamelor… Eu începusem deja să mă simt un bărbat de nimic: nu mă bătea obrazul să-mi arăt bărbăţia ducând acasă nişte brizbizuri?

Văzând că nu suntem interesaţi, Moussa ne-a dus şi la *inaden*, artizanii de cuţite cu ornamente: poate voiam bijuterii pentru bărbaţi? Bănuia că ne-a ghicit gândul şi ne privea cu ochii sticlindu-i de nerăbdare.

Eram cam stânjeniţi. Din laşitate sau din politeţe, m-am întors şi-am ales nişte cercei. Gérard s-a tocmit pentru un pumnal cu mânerul minuţios lucrat.

Moussa jubila.

— Sunteţi mulţumiţi?

— Da.

— Foarte mulţumiţi?

— Bijuteriile astea o să facă ravagii la Paris.

— Atunci mă bucur şi eu!

Se-ndoise de el însuşi, nu de noi…

Am urcat în jeep şi-am pornit spre următorul obiectiv: capela şi *bordj*-ul unde a locuit Charles de Foucauld[2].

2. Charles Eugène de Foucauld de Pontbriand (1858, Strasbourg–1916, Tamanrasset) a fost un călugăr catolic beatificat în anul 2005 de Papa Benedict XVI. După ce şi-a dat demisia din armata franceză, în 1883 a plecat să exploreze Marocul. Reîntors în Franța, în 1886 a devenit călugăr trapist, dar în 1901 a părăsit ordinul şi a ajuns pustnic în Palestina. Tot în 1901 s-a stabilit în Sahara algeriană, la Tamanrasset, cu intenția, neîmplinită, de a înființa acolo o nouă congregație. A scris lucrări de referință despre cultura tuaregilor. În 1916 a fost împuşcat în cap de nişte beduini chiar la poarta schitului său, devenind astfel martir al credinței creştine. *Bordj*-ul este o fortăreață construită de Foucauld după modelul fortărețelor militare otomane din perioada regenței din Alger. (N. tr.)

În soarele torid care ne ardea umerii, Gérard şi cu mine ne uitam unul la altul intimidați. Charles de Foucauld… Nu mai aveam astâmpăr

…Charles de Foucauld, eroul căruia-i dedicasem atâtea ore de lectură, de muncă şi de reverie… Charles de Foucauld, marele marabu alb… La un secol distanță, aveam să ajungem în locurile unde trăise acest martir care era personajul scenariului nostru.

O călătorie adevărată constă întotdeauna în confruntarea unor plămădiri ale imaginației cu o anumită realitate, situându-se între aceste două lumi. Atunci când nu porneşte la drum cu nici o aşteptare, călătorul nu va vedea decât ceea ce poate fi văzut cu ochii; în schimb, dacă şi-a format deja în închipuire o imagine a locului pe care-l vizitează, va vedea mai mult decât se arată privirii şi, dincolo de clipa prezentă, îi va întrezări trecutul şi viitorul; şi chiar dacă ar suferi o dezamăgire, aceasta i-ar fi mult mai de folos şi l-ar îmbogăți oricum, spre deosebire de un simplu proces-verbal.

În ciuda zdruncinăturilor, am lăsat capul pe spate, abandonându-mă arşiței zilei, şi, cu ochii-nchişi, m-am gândit intens cum de-ajunsesem aici.

Ce aventură mă adusese în Sahara?

Aveam douăzeci şi opt de ani şi predam filozofia la Universitatea din Savoia. Tânăr conferențiar, aveam în față o carieră care se anunța prolifică. Absolvisem École Normale, obținusem titularizarea şi doctoratul şi, dacă ar fi fost să mă iau după zvonurile măgulitoare ale celor mai vârstnici, aveam şanse să „ajung“ la Sorbona, sau chiar la Collège de France.

Totuşi, deşi pasionat de această disciplină, nu mă-ncredeam în parcursul pe

care mi-l întrezăreau ceilalți… Era drumul meu, sau consecința logică a studiilor pe care le făcusem? A cui viață era în joc: a mea, sau a celorlalți?

Adultul se regăsea în această viață, copilul nu. Încă de mic, dovedisem mai degrabă înclinații creative: confecționam marionete, creionam benzi desenate, compuneam cântecele la pian, scriam povestiri, îi şterpeleam tatei camera de filmat sau aparatul foto, iar la liceu puneam în scenă comedii pe texte de-ale mele. Dar studiile, pe lângă faptul că m-au format, m-au şi deformat. Am învățat. Şi iar am învățat. Mult. Mi-am îmbunătățit memoria, mi-am îmbogățit cunoştințele, mi-am dezvoltat capacitatea de analiză şi sinteză, uitând să-mi mai cultiv fantezia, verva, imaginația, spontaneitatea.

De un an, simțeam că mă sufoc.

Deşi mă străduisem cu tenacitate să câştig concursuri, să obțin diplome, mi se părea acum că sunt prizonierul acestor reuşite. Îmi dădeau siguranță, dar în acelaşi timp mă-ndepărtau de mine însumi.

De mine însumi?

Nu! Nici măcar nu puteam să bag mâna-n foc pentru acest „eu însumi“.

Eu…

Ce mai însemna „eu“?

Ce-aveam de făcut, aici, pe pământ?

Ca să scap de starea asta, începusem să mă ocup şi cu altceva în afară de cursurile de la facultate. Aşternusem pe hârtie, cu uşurință, lăsându-mă în voia scrisului, o piesă de teatru, *Noaptea de la Valognes*; şi o serie de pastişe, povestea lui Othello spusă în stilul mai multor dramaturgi. Apoi i-am trimis încercările mele literare unei actrițe celebre a cărei adresă o aveam, Edwige Feuillère, iar ea, încântată şi binevoitoare, mi-a deschis porțile lumii teatrului şi audiovizualului.

După ce a citit textele, Gérard V., regizor de teatru şi de film, m-a sunat.

— V-ar interesa să facem un film despre Foucauld?

— Care din ei? Filozoful sau călugărul?

— Pe care-l preferați?

— Amândoi mă interesează, şi Michel, şi Charles.

— Dar n-au nici în clin, nici în mânecă.

Într-adevăr! Michel Foucault, Charles de Foucauld… Unul era la modă, celălalt, nu. Unul fusese filozof, celălalt, mistic. Unul – ateu, celălalt –

convertit. Unul militase pentru drepturile homosexualilor, celălalt, după mai multe relații cu femei, a respectat votul castității. Nu s-ar fi putut găsi doi oameni mai radical diferiți. Un singur punct comun: amândoi îşi pierduseră viața în circumstanțe groaznice, Michel Foucault răpus de SIDA, Charles de Foucauld asasinat de-un semen de-al său.

I-am mărturisit totuşi lui Gérard că, din diverse motive, ambele personaje mă fascinau, pentru că fiecare îmi dădea serios de gândit.

— Ei bine, despre Charles de Foucauld e vorba, a spus în fine Gérard.

— De ce vreți să faceți un film despre el? Fără să-mi dau seama că mă arăt prea-ndrăzneț, schimbasem rolul şi-acum eu eram cel care punea întrebări.

Gérard mi-a explicat în cuvinte poetice, profunde, nestăvilite şi sincere, cât de legat se simțea de Charles de Foucauld, fost militar în armata Franței coloniale, care, simțind atingerea harului divin, plecase în Algeria, nu ca s-o cucerească, nici ca s-o catehizeze, ci ca să trăiască printre tuaregi, să ne poată astfel împărtăşi poemele, legendele şi obiceiurile lor şi să alcătuiască primul dicționar al limbii lor.

A doua zi, ne-am întâlnit şi-am vorbit pe-ndelete despre părintele Foucauld. Seara, Gérard a telefonat unui agent literar şi am semnat un contract de scenarist, eu, care nu scrisesem în viața mea un rând pentru cinematografie sau pentru televiziune.

Şi-acum, după şase luni de documentare, de discuții şi de scris, iată-ne ajunşi în Sahara.

Ce paradox!

Doi artişti mergând pe urmele unui mistic! Doi parizieni care-ncercau să priceapă cum de un snob care moştenise o avere se hotărâse să respecte votul sărăciei, să-şi iubească neobosit semenii, apoi să se apropie de tuaregi, oameni de temut pe vremea aceea, fiindcă nu se ştia nimic despre ei, erau rătăcitori, misterioşi, inaccesibili. Nici eu şi nici Gérard nu eram religioşi; porniserăm pe urmele lui Foucauld doar pentru că ne fascina acest om, un model universal de înțelepciune, un înțelept care nu ne obliga să fim creştini ca să ne ofere învățătura lui, un înțelept care poate fi recunoscut de oricine, indiferent din ce civilizație face parte.

Maşina s-a oprit lângă La Frégate[3].

3. Numele dat locuinței lui Charles de Foucauld din Tamanrasset. (N. tr.)

Un câine urina pe trunchiul unui palmier, cu ochii-n gol. Câteva găini cotcodăceau de zor.

Doi puşti care hoinăreau prin preajmă s-au oprit locului, curioşi să vadă la ce ne zgâiam aşa, sprijiniți cu spatele de jeep.

Şi pe bună dreptate… Ce-aveam în fața ochilor? O construcție din pietre prost potrivite, de şase metri lungime pe un metru şaptezeci şi cinci lățime, înaltă cât un stat de om, cu acoperiş din crengi. În jur, câteva sute de clădiri mai încăpătoare şi mai bine construite alcătuiau oraşul.

Dar paralelipipedul acela zidit atât de stângaci în 1905 fusese prima locuință din Tamanrasset, pe-atunci o oază care nu adăpostea decât douăzeci de „vetre“, cum se spunea odinioară, adică douăzeci de colibe din stuf. Charles de Foucauld alesese acest loc pentru că i se părea părăsit de civilizația colonială franceză – şi de altfel aşa îşi dorea să rămână. Convins că nu va exista acolo nici ambasadă, nici garnizoană, nici telegraf, se dedicase localnicilor, urmându-şi astfel idealul.

Pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu, construise La Frégate, jumătate capelă, jumătate sacristie, apoi, lângă ea, o colibă din paie – servind drept dormitor, refectoriu, bucătărie, parloar şi cameră de oaspeți –, care acum dispăruse.

În prezent, Tamanrasset, vechiul sătuc cu patruzeci de suflete, avea o sută de mii de locuitori; cămilele erau mereu deranjate de camioane, străzile gudronate acopereau pământul roşiatic, peste tot vedeai pungi de plastic învârtejindu-se pe lângă ciulinii rostogoliți de vânt din deşert şi fântâni sculptate care-nălțau în aer apa cea atât de prețioasă. Charles de Foucauld se-nşelase, dar eu încercam să privesc locul prin ochii lui, de la 1905, închipuindu-mi o bojdeucă izolată în mijlocul unei întinderi de pământ.

— De reconstruit! a exclamat Gérard.

— Poftim?

— Decorul. Pentru film…

Puterea imaginației: în timp ce eu vedeam trecutul, Gérard se preocupa de viitor, de lungmetrajul pe care avea să-l filmeze…

Am plecat apoi către *bordj*.

Se făcuse tot mai cald. Pe cămaşă aveam pete de transpirație la subraț, la mijloc şi pe piept; pantalonii mi se lipiseră de pulpe şi mă strângeau între picioare. Gérard suporta şi el cu greu clima de-aici, pielea i se făcuse de

culoarea coacăzelor. Cum noi purtam nişte haine atât de nepotrivite, am început să-i invidiez pe bărbaţii pe care-i întâlneam, îmbrăcaţi în *djellaba*, în care se puteau mişca în voie, făcând mai uşor faţă temperaturilor ridicate, în largul lor în tunica aceea care nu le stânjenea nici o parte a corpului. Îşi vedeau de drum, curaţi, ceea ce mie mi-era imposibil în halul în care mă găseam, lac de sudoare şi plin de praf. Cum reuşeau? Nici măcar pe picioare nu se murdăreau, în sandalele lor ajurate! Şi noi, europenii, cu complexul nostru de superioritate…

Bordj-ul se înălţa impozant. O fortăreaţă nu prea mare, cu creneluri, construită din argilă roşie şi fără ferestre, o mărturie a violenţelor lumii: Charles de Foucauld nu-şi putuse urma idealul unei vieţi simple, trebuise să ridice această citadelă ca să-i apere pe localnici de hoardele de prădători veniţi din alte părţi. Ce-l mânase oare? Raţiunea? Nu, forţa. Forţa tâmpă, nemiloasă, feroce a celor care vor să pună mâna pe avutul altora, fără să le pese de traiul lor.

Bordj-ul amintea de un eşec şi în acelaşi timp de o tragedie. În 1916, Charles de Foucauld fusese omorât cu un glonţ în cap de către un băiat pe care-l cunoştea şi pe care-l ajutase. De fapt, deşi este spectaculoasă, această construcţie semeaţă nu spune decât o singură poveste: cea a lipsei de înţelegere dintre oameni.

— Posibil! a spus Gérard.

— Ce anume?

— Ar fi de-ajuns să aşezăm cum trebuie camera de filmat. Şi să ştergem cu buretele câteva amănunte… Impecabil!

Lui Gérard îi plăcea mult sfârşitul patetic – sfârşitul filmului şi al lui Foucauld –, îmi ceruse să rescriu paginile respective de nu ştiu câte ori, ca să avem un deznodământ de impact. Pe mine nu mă interesa să şterg cu buretele câteva amănunte, ci esenţialul… moartea nedreaptă a unui Drept.

— Ştiu ce tot rumegi acolo, mi-a zis el scoţând o scobitoare.

— Bravo, eu habar n-am…

— Te gândeşti la soarta lui Foucauld şi ţi-ai dori ca dragostea să fi schimbat lumea.

— Păi şi tu nu?

Cu scobitoarea în colţul drept al gurii, s-a uitat lung la marele scut de

mortar care străjuia intrarea în *bordj*.

— Şi eu îmi doresc la fel de mult ca sentimentele bune să învingă, dar ştiu că în practică nu se întâmplă aşa.

— Te-mpaci cu eşecul?

— Mă-mpac cu lupta neîncetată. După mine, victoria constă chiar în luptă, nu în deznodământul ei. Fără să-mi uit scopul, renunț la iluzia de a câştiga.

— Mi-ar plăcea şi mie să gândesc aşa.

— N-ai cum, la douăşopt de ani! Abia după ce-o să treci de cincizeci… Ce-i frumos la o luptă nu e sfârşitul, succes sau înfrângere, ci motivul luptei.

Am tăcut, ca să nu las să se vadă cât mă supăra resemnarea lui. Ce-mi propunea pentru viitor? Să fiu un răzvrătit căldicel?

— E-aproape zece, ne-a anunțat Moussa, trebuie să vă alăturați expediției.

Gérard a bombănit ceva. El ar fi vrut să facem călătoria asta numai noi doi, dar a trebuit să respectăm condițiile impuse de circumstanțele reale: aveam să mergem cu o agenție de voiaj, împreună cu alte zece persoane care se-nscriseseră la Paris. După escapada solitară de care-am putut să ne bucurăm fiindcă am ajuns cu o zi înainte, acum charterul aterizase şi trebuia să ne alăturăm grupului.

Moussa ne-a dus la hotelul *Hôtel*, ca să ne luăm rucsacurile. Am părăsit camera aceea care nu-mi plăcuse deloc, nu fără o urmă de nostalgie; ieşind pe uşă, am simțit că mi se strânge inima. Lăsam în urmă reperele, lumea construită, a adăposturilor, a paturilor trainice, a băilor cu apă curentă, a toaletelor amenajate, a intimității şi libertății. Timp de zece zile, aveam să fac parte dintr-o turmă, să merg necontenit, să mănânc afară, să-mi fac nevoile pe pământ, să mă spăl pe apucate şi să mă culc sub cerul liber, amenințat de scorpioni şi de alte pericole ale sălbăticiei. Ca un nomad.

Eu, nomad?

M-au trecut fiori reci şi-am simțit cum mi se taie picioarele.

Nomad… Oare-aveam să suport aşa ceva?

3

„Paul, Anne, Marc, Martine, Thomas, JeanPierre, Ségolène, Daniel, Gérard, Éric-Emmanuel.“

Ghidul tocmai îi striga pe cei zece membri ai expediției.

Rămăsesem cu gura căscată văzându-l că se cocoață pe o piatră înaltă ca să ne vorbească de-acolo. Să baţi mii de kilometri, să părăseşti civilizaţia, să te-afunzi în sudul Algeriei şi să te pomeneşti în faţa unui american de treizeci de ani, pe nume Donald, cu părul lung, deschis la culoare şi ondulat, care ne vorbea limba molfăind, mestecând şi gumă, ce şoc! Prenumele, naționalitatea, fizicul lui de surfer mi se păreau, toate, nepotrivite.

— Eu sunt şeful vostru, şi-o să trebuiască să mă ascultaţi. Altfel…

A arătat către un craniu de capră care zăcea în mijlocul tufelor de ierburi.

— …aşa o să sfârşiţi.

Şi s-a holbat la craniu râzând.

Donald mi s-a părut simpatic, dar cumva studiat, profesionist, avea o vioiciune de om obişnuit să comande, arunca ocheade scurte şi jucăuşe şi poante al căror efect nu reuşea să-mi alunge bănuiala că fuseseră folosite şi răsfolosite.

E greu să-ţi joci cum trebuie propriul rol, a mormăit Gérard, zeflemitor.

În aceeaşi măsură entuziast şi aplicat, Donald se prefăcea că improvizează scene pe care de fapt le tot relua.

După cele câteva cuvinte introductive, ne-a înşirat regulile de siguranță. Nu-l ascultam, preferam să-i privesc cu atenție pe ceilalți în timp ce vorbea. Cu vârste între patruzeci şi şaizeci de ani, cei opt tovarăşi de călătorie erau îmbrăcaţi sport, deloc ostentativ; tenul palid, bătând în cenuşiu, arăta că în Franța, de unde veneau ei, era iarnă – ne aflam la-nceputul lui februarie; se vedea că tocmai coborâseră din avion, fiindcă aveau un fel de supunere buimacă, de parcă încă se credeau în trecere.

După ce-a terminat cu regulile, care se rezumau la „ţineţi-vă după mine“ şi „rămâneţi grupaţi“, Donald ne-a descris traseul. L-am ascultat şi mai distrat.

Când cineva îmi face un program în detaliu, am senzația că sunt prins în captivitate, că nu mai respir decât ca să umplu căsuțele şi să validez schema, încetând astfel să exist. Ba chiar mai rău! Dacă mi se spune dinainte cum o să se-ncheie toată experiența, mai bine-o las baltă.

Astăzi, privind înapoi, îmi pare rău că n-am fost atent la informațiile pe care ni le-a dat Donald. Ce s-a întâmplat în continuare mi-a demonstrat câtă dreptate avea şi cum mă-nşelam eu… O peripeție care era cât pe ce să mă coste viața… Dar să n-o iau înainte cu povestirea.

În timp ce ne enumera etapele, eu mă uitam în jur, contemplând pustiul. La optzeci de kilometri de Tamanrasset, unde tocmai ne lăsaseră jeepurile, nişte blocuri de piatră răspândite la fiecare cinci sau zece metri formau o incintă sălbatică, străpunsă totuşi de câteva porticuri prin care se zărea orizontul. Printre ierburile argintii treceau dromaderi.

Ciudate animale… Când le descoperisem, la grădina zoologică la care mergeam în copilărie, le privisem ca pe nişte schiloade. În comparație cu caii sau cu măgarii, au tot felul de neajunsuri. În acelaşi timp slabe şi obeze – picioare lungane, spinare plină de grăsime –, par şi tinere, şi bătrâne, aşa ridate cum sunt, au păr şi totodată par chele, fiindcă părul nu le acoperă decât pieptul şi spatele. Grumazul n-are nici forță, nici prestanță: arată de parcă toracele imens a fost separat cu toporul de gâtul curbat. Picioarele lor scheletice, cu genunchi ca nişte umflături osoase, se termină cu nişte labe prea mari. Deşi uriaşe, au un cap mic de tot, turtit, urât, şui, cu buze groase, nări dilatate şi ochi şterşi în orbitele proeminente; au mereu o figură schimonosită, ca-n fotografiile cu obiectivul lipit de față – chiar şi de departe, dromaderii arată ca-ntr-o poză făcută de prea aproape.

Aici, acasă la ei, în Africa, dromaderii mi-au lăsat altă impresie. Liniştiți, liberi, înzestrați cu o eleganță nonşalantă, se preumblau cu pas mlădios printre ierburi. În vreme ce unii se odihneau la umbra salcâmilor, alții rodeau ciulini, smulgeau vârfurile boscheților şi întindeau botul până la ramuri. Precauți, se mulțumeau cu câte-o floare de-aici, cu câte-o frunză de colo, respectând plantele, ca să-şi perpetueze existența. Silențioşi, aproape imobili, se transformau într-un fel de plante mai mari printre arbuşti, stăpâniți de o seninătate vegetativă, cu genele lor lungi care păreau nişte pistiluri şi stamine învăluind o privire placidă.

Au apărut, de te miri unde, cinci algerieni care încercau să prindă animalele, făcându-le să scoată răgete speriate.

M-am întors, şocat, spre Donald. Înainte s-apuc să scot vreun cuvânt, mi-a explicat ce se-ntâmpla:

— Prietenii noştri o să ia trei dromaderi, o să le pună samarul şi-o să-i încarce cu mâncarea noastră pe zece zile. Avem nevoie de ei. N-o să găsim nici un supermarket pe drum.

— Mda…

— Nu vă-ngrijoraţi, animalele s-au obişnuit cu asta. O să fie bine.

Într-adevăr, dromaderii nu opuneau cine ştie ce rezistenţă; se-ndepărtau cu un fel de grabă leneşă, resemnaţi, apoi se lăsau prinşi în lasoul care-i supunea. Unul singur, un mastodont maroniu-roşcat, s-a-nfuriat şi a devenit agresiv; a ripostat scuipând şi arătându-şi dinţii.

— Pe ăsta n-o să-l ia, e în rut.

Masculul se năpustea în faţă, dădea înapoi, nehotărât, când laş, când făcând pe viteazul. Fără să-l înfrunte, algerienii au adus lângă jeepuri trei animale cu cocoaşă potrivită şi picioare zdravene şi le-au ordonat să se plece la pământ.

Primul, cu blana brun-roşcată, şi-a îndoit picioarele dinapoi, dar, când aproape că era în genunchi, a luat-o dintr-odată razna, a-nceput să ragă şi să se zbată. Pentru că dresorul nu renunţa, dromaderul s-a lăsat în şezut, cu genunchii jos; apoi şi-a coborât gâtul la orizontală în dreptul pieptului şi, răsuflând greu, şi-a lipit de nisip burta ca o perniţă. La ceilalţi doi aceleaşi mişcări ezitante, ba smucite, ba stăpânite, ca şi cum articulaţiile suferinde refuzau să-i asculte şi să-şi facă treaba.

— *Taghlasad*!

Un bărbat în tunică de bumbac albastru ne-a urat bun venit, afişând un zâmbet radios.

— *Owyiwan*!

A-nceput un monolog însufleţit. Deşi bănuia că nici un francez nu-l înţelege, vorbea cu convingere, degajat, privindu-ne cu căldură. Dar, în mod straniu, cu cât înşira mai multe fraze de nepriceput, cu-atât devenea mai convingător. Faptul că se străduia să facă conversaţie cu noi era o formă de a-şi arăta respectul. Impresionaţi de atenţia pe care ne-o acorda, cu toate că ar fi trebuit să-l implorăm să se oprească, îl încurajam ascultându-l cu atenţie.

Când a tăcut, Donald şi-a asumat rolul de intermediar.

— Abayghur este ghidul nostru tuareg, vine din regiunea Hoggar, dintr-o familie de aristocraţi care străbat Sahara de secole. Vă anunţ că nu vorbeşte o boabă de engleză, nici de franceză, nici de germană, nici de italiană, nici de spaniolă. Totuşi, o să reuşiţi să vă-nţelegeţi.

— Cum?

— În deşert, ghiceşti ce vor să spună oamenii, fără cuvinte. O să vedeţi…

Abayghur a dat din cap.

— *Alkheir ghas*.

— Oricum, a adăugat Donald, eu ştiu câteva cuvinte în tamashek[4].

4. Limba vorbită de tuaregi. (N. tr.)

Mi-a plăcut din prima…

Abayghur era frumos, zvelt, îmbrăcat cu tunica aceea minunată de bumbac indigo şi cu capul înfăşurat într-un turban alb. Avea trăsături conturate cu precizie şi finețe de mâna inspirată a naturii, profil acvilin, buze bine conturate, ochi pătrunzători şi pielea de un maroniu calcinat. Cu ţinuta lui regală, stătea în mijlocul grupului, deloc stânjenit să se afle în centrul atenţiei.

A-nceput să-mi bată tare inima.

Nu era o atracţie amoroasă, nici amicală, ci o atracţie… cum să spun… umană. Am simţit imediat că ador civilizaţia pe care bărbatul acela o întruchipa, istoria despre care vorbea prestanţa lui, calmul lui insolent, zâmbetul încântător, un zâmbet senin şi deschis, un zâmbet care ne promitea momente fascinante.

— Ce vârstă are? l-am întrebat pe Donald.

Din cauza aurei lui hieratice, mi-era greu să-mi dau seama dacă avea douăzeci şi cinci de ani sau patruzeci şi cinci.

Americanul i-a transmis întrebarea mea lui Abayghur. Ca răspuns, el s-a întors spre mine, cu o sclipire în ochi şi cu o expresie cordială, ca şi când mi-ar fi spus „mulţumesc pentru interesul pe care mi-l arăţi“. După aceea, s-a ghemuit şi a strâns legăturile şeilor şi proviziilor.

— Cum, tuaregii nu-şi dezvăluie niciodată vârsta?

— Niciodată, a încuviinţat Donald.

— De ce?

— Fie pentru că li se pare că nu e importantă, fie pentru că nu ştiu când s-au născut. Adesea din amândouă motivele… În general, viaţa lor nu e-ncărcată de cifre.

M-am alăturat compatrioţilor mei, ca să aflu mai multe despre ei. Gérard stătea deoparte, adulmecând briza, iremediabil asocial.

Grupul era stăpânit de o uşoară agitaţie.

— Sunt neliniştită, a exclamat Martine, profesoară de matematică. Din deşert n-ai cum să ieşi teafăr.

— Aşa e! a adăugat soţul ei, Marc, încruntându-se. Te-ntorci fie încântat, fie depresiv. Am văzut la prietenii noştri.

— O asemenea expediţie e întotdeauna o experienţă intensă, a continuat ea. Asta mă-ngrijorează. După zece zile n-o să mai fim aceiaşi.

— N-o să mai fim aceiaşi, dar atunci cum… a îngânat-o Marc, scărpinându-şi ceafa. O să ajungem de partea bună sau de cea rea?

Îmi venea să-l iau peste picior spunându-i c-o să iasă din deşert cu Tablele Legii în mână. Dar, prudent, am spus în şoaptă doar:

— Mie mi-e teamă să nu mă-ntorc neschimbat.

Martine a dat din cap, cu buzele strânse şi cu lacrimi în colţul ochilor, tremurând la gândul peripeţiilor care ne aşteptau.

— Pe mine mă-ngrozeşte izolarea, a spus Ségolène, oftalmolog din Bordeaux. Nu tu locuri de popas, nu tu telefon, nimic. Dacă se-mbolnăveşte vreunul din noi? Gândiţi-vă. La câte sute de kilometri se găseşte un spital în adevăratul înţeles al cuvântului?

— Ghidul nostru are o trusă de prim-ajutor, pentru urgenţe.

— A, da? E medic? Şi dacă ne-atacă scorpionii?

— Păi în cazul ăsta n-ar mai fi nevoie de spital sau de farmacie, a strigat Marc. Veninul lor provoacă moartea instantanee.

Au tresărit cu toţii. Spaima se insinua încet, devenind liantul grupului.

M-am dat un pas în spate, ca să scap de compania aceea care mă neliniştea şi pe mine. De fapt, mi-era frică de frica lor. Cu atât mai mult cu cât frica lor era totodată a mea…

Câţiva metri mai încolo, Gérard, ronţăindu-şi preocupat scobitoarea, a-ntors capul spre mine şi a bătut uşor din pleoape, în semn că ascultase discuţia.

— Acum înțelegi de ce vreau să mă rup de turmă? mi-a aruncat el, cu o grimasă.

Între timp, algerienii legau pe spinarea animalelor, cu ajutorul unor curele de piele, cutii de metal, burdufuri cu apă, saci cu cereale. Cum terminau de legat un balot, mai puneau unul. Curată nebunie! Oare cum aveau să suporte o asemenea povară bietele creaturi?

Dar, mânați de dresori, dromaderii s-au ridicat în câteva secunde. În ciuda încărcăturii, le-a fost mai uşor să se îndrepte decât le fusese să se lase la pământ. Minunată suplețe! În clipa aceea, mi s-au părut mai degrabă aerieni decât tereştri. Algerienii s-au urcat repede în jeepuri lângă şoferii noştri şi ne-au făcut cu mâna în semn de rămas-bun. Au urmat câteva claxoane şi maşinile au pornit; am urmărit cu privirea dârele pe care le lăsau în nisip, din ce în ce mai vagi, ca şi zgomotul motoarelor.

Din vârful unei dune, Abayghur scruta zarea. Linia orizontului i se reflecta în ochi, împărțindu-i în două, o jumătate de cer limpede, o jumătate de pământ întunecat. Nu reuşeam să ghicesc sentimentele care se perindau dincolo de această reflexie. Stătea drept, de nepătruns, placid şi etern, ca şi lumea.

S-a lăsat o tăcere grea, compactă. Iată-ne singuri, pentru zece zile, în inima deşertului.

Nici o cale de scăpare. Începea aventura.

Avea oare să fie un calvar, sau un extaz?

4

„Adevărata mea față mă aşteaptă pe-acolo, pe undeva.“

Înaintam cu capul plecat, cu mâinile şi picioarele încordate, sprijinindu-mi degetele mari la cureaua pantalonilor şi atent la grohotiş şi denivelări, ca să nu cad. Rucsacul era aşa de greu, încât dacă-mi fugeau gleznele mă dezechilibram imediat.

„Adevărata mea față mă aşteaptă pe-acolo, pe undeva.“

Gândul ăsta mă-nsoțea obsedant, stăruitor, sincronizat cu paşii mei. După micul dejun – dat gata pe fugă – porniserăm pe o potecă şerpuind printre blocuri de piatră amorțite şi piscuri avântate spre cer. Deşi sinuos, drumul îşi păstra naturalețea, împletindu-se cu relieful şi transformând cheile în culoare de trecere; dar, folosit secole de-a rândul, se stricase pe-alocuri.

— Porțile deşertului! ne anunțase Donald la plecare.

Ne arătase un munte împânzit de cioturi stâncoase. Bănuiam că, după ce depăşeam obstacolul acela, aveam să ajungem pe teren plat. Nici pomeneală! Peretele de piatră ascundea un altul, după care urma altul, şi altul… Traversam un masiv pe care-aveam să-l dovedim abia în câteva ore. Trezindu-mă la realitate, îmi mai domolisem avântul de la-nceput, ca să mă sincronizez cu ceilalți. Se-njghebase un fel de procesiune ordonată: Abayghur şi cămilele în frunte, iar Donald în urma cortegiului.

„Adevărata mea față mă aşteaptă pe-acolo, pe undeva.“

Cum mi se strecurase în minte fraza asta?

În pauza de gustare, Ségolène întrebase dacă are cineva o oglindă.

— N-am de gând să mă machiez, au zis femeile.

— N-am de gând să mă bărbieresc, au zis şi bărbații.

Spre uimirea tuturor, nimeni nu-şi luase în bagaj un asemenea obiect.

— Nici unul din noi n-o să ne vedem fața timp de zece zile! încheiase Ségolène.

Pe ea perspectiva asta o nemulțumea; însă mie mi se părea extraordinară.

De când mă ştiu, am avut o relație complicată cu oglinzile. Dacă în

copilărie le ignoram, în adolescență m-am pomenit față-n față cu ele. Câte zile nu-mi petrecusem încercând să mă descifrez! Nu era vorba de narcisism, ci mai degrabă de confuzie. Nu-nțelegeam… Mă căzneam degeaba să pricep ce legătură era între individul de-acolo şi mine; lui i se lățeau spinarea şi umerii, i se-ngroşau coapsele, în vreme ce pe dinăuntru eu nu mă schimbam deloc. Metamorfoza lui nu numai că avea un plan care nu se lăsa pătruns, dar se petrecea fără ca eu să mi-o fi dorit, fără s-o pot controla şi chiar fără s-o fi prevăzut. Cât avea să mai dureze? Mă consideram victima unei fatalități absurde, creşterea. Ce legătură era între carnea care-ncepea să semene a trup de bărbat şi mine? Copilul care dispărea din reflexia în oglindă rămânea înăuntrul meu; sau, mai bine zis, era în continuare „eu“.

Odată ce transformarea a luat sfârşit, am acceptat, fără entuziasm, că o să-mi petrec viața în corpul acela musculos, masiv, atletic, cu o față cu trăsături împlinite. Totuşi, dacă aş fi putut să-mi aleg chipul, aş fi vrut să fie delicat; iar dac-ar fi fost să-mi aleg fizicul, l-aş fi preferat plăpând, pe potriva îndoielilor şi nedumeririlor mele.

La optsprezece ani, am încetat orice relație cu oglinzile, zăbovind în fața lor numai cât să mă bărbieresc. Atunci când, pe neaşteptate, la un colț de stradă sau din capătul unui restaurant, se-ntâmpla ca vreo oglindă să-mi întoarcă imaginea, mă miram. Ce nepotrivire! Semănam aşa de puțin cu mine însumi…

Celor apropiați nu le destăinuiam niciodată acest sentiment, pentru că o singură dată îndrăznisem să-l mărturisesc, unei fete, iar ea îmi răspunsese: „Nu te iubeşti? N-are nimic, eu te iubesc. Şi mi se pare că eşti frumos“. Biata de ea, ce greşeală… nu asta era problema mea. Puțin îmi păsa dacă eram frumos sau urât. Şi ce conta dacă mă iubeam sau nu? Îi vorbeam despre o suferință mai veche, profundă: nu mă recunoşteam! Acasă, n-aveam nici o oglindă mare, cât un stat de om, doar un pătrățel de geam în baia fără fereastră.

„Adevărata mea față mă aşteaptă pe-acolo, pe undeva.“

Fraza îmi venise în minte la începutul după-amiezii. Şi de-atunci nu mai scăpam de ea. Pe măsură ce înaintam, devenea obsedantă. Se repeta iar şi iar şi iar.

Ce voia să-nsemne?

Bănuiam că-mi exprima frământările: de un an, îmi căutam locul în propria viață, rostul, o îndeletnicire. Izolarea aceea în deşert avea să m-ajute să

progresez. Trebuia să-mi continui speculațiile filozofice? Şi pe care-anume? Sau mai degrabă să intru în învățământ? Trebuia să mă dedic scrisului? Pe scurt, eram un erudit, un gânditor, un profesor, un artist? Sau altceva? Altceva sau… nimic? Poate că nimic… Ca să scap de harababura asta, nu cumva ar fi trebuit să-mi întemeiez, cum se cade, o familie, să fac copii, să mă ocup de educația şi de fericirea lor? Confuzia în care trăiam mă chinuia: nu eram pe drumul meu, ci la o răscruce cu mine însumi.

„Adevărata mea față mă aşteaptă pe-acolo, pe undeva."

Astăzi, scriind paragraful de mai sus, înțeleg mai bine întrebarea, pentru că ştiu deja răspunsul pe care aveam să-l primesc trei zile mai târziu… în mod tulburător. Dar să nu anticipăm.

— Ia uitați, pelin.

Thomas ne-a arătat nişte tufe verzi-albăstrii care acopereau ici şi colo pământul.

— Se înrudeşte cu cimbrul, am spus eu smulgând o ramură plină de frunzulițe argintii.

— Miroase-l!

Am simțit un miros plăcut, puțin înțepător.

Aflat mai sus pe drum, Abayghur m-a văzut imediat şi a strigat:

— *Teharragale*!

I-am făcut semn că nu-nțeleg. A repetat cuvântul, răbdător:

— *Teharragale*!

L-am întrebat, printre dinți, pe Thomas:

— Ce zice? Să nu-l ating? E otrăvitor?

Thomas a clătinat din cap.

— În nici un caz. Pelinul nu e deloc toxic. Ba chiar se spune că are proprietăți medicinale. Antialgic, antiseptic…

Amuzat, Abayghur a coborât spre noi şi s-a apropiat de plantă. A cules un mic mănunchi de lângă picioarele mele, l-a îndesat în buzunar şi-a continuat să-mi vorbească în tamashek. Văzându-mă aşa de încurcat, a izbucnit în râs, m-a bătut pe umăr şi a făcut un cerc cu arătătorul în aer. „O să-nțelegi mai târziu."

Grupul şi-a reluat ritmul de croazieră.

Uite şi alior! Foarte bine, foarte bine… Thomas se uita încântat la o tulpină

răsărită din nisip, cu o inflorescență ca o varză în vârf.

M-am ghemuit să văd.

— Nu! mi-a strigat el. N-o atinge, are o sevă care urzică. Animalele se feresc de ea.

Ca un animal ascultător, m-am îndepărtat.

— Cunoşti toate plantele?

— Nu pe toate, dar multe. Colecționez plante de treizeci de ani, chiar dacă specialitatea mea rămân vulcanii.

Thomas, un bărbos de vreo cincizeci de ani, preda geologia la Universitatea din Caen. Agenția de voiaj pariziană îi plătise excursia ca să le împărtăşească celorlalți călători cunoştințele lui. Erau doi în situația asta: Thomas geologul şi Jean-Pierre astronomul. Primiseră misiunea să ne descrie lumea, unul ziua, celălalt noaptea. Eu apreciam compania lor doctă şi mă consideram foarte norocos că am parte de ea.

Ne opream după fiecare oră de mers, iar Thomas ne explica cum s-a format relieful, cum a evoluat, cum s-a erodat. Datorită lui, peisajul căpăta două noi dimensiuni, cea a timpului şi cea a mişcării. Omul de ştiință înzestra universul acela tăcut cu o istorie şi, sub aparenta imobilitate a peisajului, el descoperea izbucniri, erupții, lupte, alunecări, tensiuni, fracturi, victorii, dezagregări. Fascinat de comentariile lui, mi se părea că vizitam un câmp de luptă după încheierea ostilităților, că blocurile de stâncă, faliile şi canioanele reprezentau soldații morți şi soldații supraviețuitori.

— Te-nşeli, mi-a răspuns el când i-am vorbit despre impresia asta. Lupta nu s-a sfârşit. Totul e încă în mişcare, se transformă, dar cu o viteză imperceptibilă la scară umană.

— A, da… Aşa zicea Fontenelle: un trandafir n-a văzut niciodată un grădinar murind.

S-a strâmbat, scărpinându-se după ureche. Cum mi-am dat seama mai târziu, nu prea se omora nici cu poezia, nici cu metaforele, nici cu filozofia. Voia să afle. Doar să afle. Nu să-şi imagineze sau să viseze, nişte ocupații copilăreşti…

Lui Thomas îi plăcea să numească, să aşeze în dreptul fiecărui element eticheta pe care i-o atribuia ştiința. Înfăşura lumea în cuvinte, o acoperea cu un dicționar. Era de-ajuns că făcea o concesie ignoranței noastre spunând „alior“

în loc de *Calotropis procera* şi „pelin“ în loc de *Artemisia iudaica*, nu mai îngăduia şi alt compromis. Cerea precizie în toate, încât reproşa uneori chiar şi naturii că duce lipsă de aşa ceva.

— Logic ar fi să vedem şi *Citrullus colocynthis*, tărtăcuțe de deşert. Cresc la poalele stâncilor. Oare să nu fi venit încă vremea lor? O fi planta aia agățătoare de-acolo, uscată… Da, da, exact. Of! Foarte bine, foarte bine…

De fapt, în timpul acelei prime călătorii în Algeria, nu descoperea, ci verifica, comparând deşertul aşa cum şi-l închipuise cu deşertul adevărat.

— *Rumex vesicarius*! Foarte bine, foarte bine…

Acorda o notă bună pământului.

Nu testa corectitudinea propriilor cunoştințe, ci corectitudinea locului. Proceda invers. Sahara trecea un examen, nu el. Sahara îl satisfăcea pe omul de ştiință, sau îl dezamăgea, refuzând să-i ofere câte-o plantă sau o fisură geologică pe care se-aştepta să le găsească acolo.

În mare, după cea de-a patra pauză, Domnul Profesor era mulțumit. Nu de el însuşi, ci de deşert.

— Foarte bine, foarte bine…

Le-a aruncat un zâmbet încântat ghizilor noştri, Abayghur şi Donald, fără-ndoială pentru a-i felicita că ne-au adus într-un deşert excelent, un deşert ca la carte – zâmbetul pe care-l rezerva laboranților care-i pregăteau experimentele la Universitatea din Caen.

— *Rhalass*.

Americanul ne-a tradus exclamația tuaregului:

— Stop. O să ne aşezăm tabăra aici.

Ne-am lăsat rucsacurile pe pământ. Eu am protestat:

— Dar deşertul unde e?

— Dincolo, nu departe.

— Ai mai zis asta, Donald, a obiectat JeanPierre.

— Acum chiar că e adevărat. Cine se simte-n stare să mai umble să vină cu mine.

Patru dintre noi s-au ținut după Donald, care, după ce-a escaladat încă şase movile şi a traversat trei culoare stâncoase, s-a oprit pe o creastă şi a arătat cu mâna în depărtare.

— Iată…

Ne-am apropiat.

Ce te-aştepți să vezi când priveşti un deşert? Nimic, fiindcă e deşert. Şi tocmai asta aveam acum sub ochi: nimicul. O întindere plată şi uscată, fără nici un detaliu de care să te agăți, care se topea până la urmă la orizont.

— Şi de ce să ne oprim?

— E mai bine să dormim între stânci, unde nu bate aşa rău vântul.

Ca şi cum natura l-ar fi auzit, s-a pornit deodată în jurul nostru o rafală uşor ostilă, ca un câine adulmecând un străin.

— Cale-ntoarsă! O să vedeți, în anotimpul ăsta se trece brusc de la zi la noapte.

Până s-ajungem la ued, cerul se stinsese, şi eu unul am intrat dârdâind în tabăra întunecoasă ca antracitul. Lumina luase cu ea şi căldura. Mi-am scos din bagaj un pulover şi-apoi o pătură cu care m-am acoperit. Noaptea mi se strecurase deja pe sub piele.

Abayghur strânsese rămurele şi-acum aprindea focul, în timp ce Donald desfăcea bagajele.

Membrii expediției au început să se-mprăştie în spatele stâncilor. Fiecare şi-a ales un loc unde să-şi instaleze camera improvizată – rucsac, sac de dormit. Începătorii îi urmăreau pe cei inițiați. Cum era de aşteptat, cuplurile au rămas lângă vatră, iar celibatarii au încercat să se-ndepărteze, mai dornici de aventuri.

Eu mi-am ales un loc între foc şi stâncile din jur, o porțiune de nisip bătătorit care avea deja formă de pat. L-am curățat de spini de salcâm, de pietricele şi de excremente de rozătoare.

Stăteam acolo, scoțându-mi lucrurile din bagaj şi băgându-le înapoi, mecanic. Făceam gesturi fără rost, fără scop, doar ca să-mi găsesc o ocupație.

Mă simțeam pierdut.

Mă neliniştea popasul acela… Aş fi preferat să merg, să merg în continuare, să merg pentru totdeauna, să merg până la epuizare. Nu voiam să rămân cu gândurile mele. Înaintând, aş fi avut senzația că mă-ndrept către ceva, în timp ce oprirea îmi dovedea că nu mă aflam nicăieri.

Întunericul ştergea totul, formele de relief, distanțele, obiectele, oamenii. Forța şi importanța zilei care trecuse păleau pentru o vreme în neant.

Mi s-a făcut frică. Frică de noapte. Frică de grupul de necunoscuți. Frică de

ghidul nostru american care mai mult mima competența decât şi-o dovedea. Frică de Gérard, despre care ştiam puține, care tocmai se izolase undeva foarte sus, foarte departe, ca să arate clar că el călătorea împreună cu noi numai din obligație.

Mă temeam de sete. Mă temeam de foame. Mă temeam de extenuare. Mă temeam de lighioana şireată care mă pândea în timp ce dormeam. Mă temeam de scorpionul care ar fi putut să mi se strecoare noaptea în încălțări. Mă temeam…

O singură ființă mă liniştea: Abayghur, tuaregul.

Ca şi când mi-ar fi ghicit gândul, a ridicat capul spre mine, mi-a zâmbit şi m-a invitat lângă el.

M-am aşezat încet în fața flăcărilor. Abayghur mi-a oferit un ceai cu mentă şi zahăr. Am cuprins cu palmele înghețate paharul aburind.

— Mulțumesc.

— *Tanemmert*, a şoptit el.

— *Tanemmert*.

A dat din cap, bucuros că reuşisem să pronunț corect din prima.

— *Issem n nek?*

Mi-ar fi plăcut să-i răspund. Dezamăgit, am făcut o figură care l-a amuzat teribil. L-a apucat pe Donald de cot şi i-a înşirat pe nerăsuflate câteva fraze.

Donald s-a aplecat apoi spre mine.

— Întreabă cum te cheamă.

I-am răspuns direct lui Abayghur.

— Éric.

La rândul lui, s-a străduit să-mi pronunțe corect prenumele, din care eliminasem intenționat a doua jumătate.

— Érrrrric.

Am râs ca şi el, ca un copil, cu bucurie, nu în batjocură.

A scos din faldurile tunicii lui indigo mănunchiul pe care-l culesese, l-a pus într-un vas cu apă şi-apoi l-a aşezat pe tăciuni.

— *Teharragale,* a repetat el.

Poate că era numele pelinului în tamashek… I-am ajutat pe cei doi bărbați să pregătească masa. Scăpasem de panică. După primul pahar de ceai mă simțeam deja mai bine, după al doilea amețisem, iar după al treilea mă

îmbătasem de-a binelea. Frigăruile de miel mi-au alunecat de minune în stomac, iar după ce am primit şi smochine în chip de desert nu-mi doream decât să mă-ntind.

Probabil că nu eram singurul frânt de oboseală, pentru că toţi cei din grup au fost de acord să amânăm şedinţa de astronomie propusă de Jean-Pierre.

După aceea excursionişţii s-au retras rând pe rând. Şi eu la fel.

Din reflex, scosesem din rucsac o carte ca să răsfoiesc câteva pagini – ritualul meu de seară. Am aprins lanterna frontală; din nefericire, răspândea o lumină anemică de tot, care un metru mai în faţă se pierdea în întunecime.

Am tras de mine… Nu mă mai puteam concentra, rândurile îmi jucau în faţa ochilor, frazele nu-mi mai spuneau nimic. Ce dacă, am insistat. Să mă las în voia somnului în spaţiul acela ameninţător? Imposibil! Nu mă-ncumetam să renunţ. Clipeam des ca să rămân treaz.

Dintr-odată, a venit încet spre mine o umbră. Două mâini mi s-au apropiat de faţă.

Am tresărit. Abayghur mă privea, orbit de lanternă. A strâns pleoapele, făcându-mi semn s-o sting. După aceea întins ceva de băut, cu mâinile lui lungi şi fine.

Am lăsat deoparte lanterna.

Întunericul a cuprins totul, reconfortant, acum, că nu mai era despicat de dâra de lumină.

Abayghur mi-a ridicat bolul până la buze şi m-a-ndemnat să beau.

Am sorbit ascultător fiertura. Apoi a rămas lângă mine până când am terminat lichidul amar, ca o mamă care-şi cocoloşeşte copilul.

După ce-am băut şi ultima înghiţitură, a luat bolul şi a murmurat cu voce răguşită:

— *Ar toufat*.

De data asta, am înţeles perfect: „Pe mâine, noapte bună“.

Să fi fost efectul pelinului? Al prieteniei? Al oboselii acumulate? Am adormit într-o clipită.

5

Parfumul zorilor mi-a gâdilat nările, un miros de curățenie umedă.

De cum am deschis ochii, m-am pomenit din nou conştient de absolut tot, de mine, de locul acela, de periplul nostru. De fapt, am avut senzația că nu făcusem decât să clipesc o dată, aşa că m-aşteptam să-l văd în fața mea pe tuareg.

Nori lăptoşi pluteau pe deasupra uedului. La ora aceea, soarele îşi lua încă răgaz să împrăştie azurul.

Când m-am ridicat, am atins uşor cu mâna pietricelele, care mi s-au părut puțin jilave. Le-am pipăit. Şi nisipul era reavăn la suprafață. Incredibil… Să fi existat o rouă a deşertului?

Ghizii, care se treziseră deja, pregăteau o gustare în timp ce excursioniştii îşi făceau bagajul; ca de obicei, eram ultimul care mă arătam la față. Imediat ce m-am aşezat, înfăşurat în sacul de dormit, Gérard a venit lângă mine, cu irişii năpădiți de cer, respirând bucuros aerul proaspăt.

— Cum ai petrecut noaptea?

— N-am petrecut nici o noapte, a zburat ca fulgerul.

— Asta-nseamnă că a fost bine. La fel am simțit şi eu. Ceea ce nu mi s-a mai întâmplat de ani întregi. Îți dai seama? Să te uiți după scorpioni când îți tragi galoşii-n picioare: se dau în vânt după şosetele jilave.

Apoi, Gérard a luat-o din loc, îndepărtându-se de noi. Pe cât era de-atras de natură, pe-atât era de refractar la oameni.

Am luat un băț şi, suspicios, mi-am cercetat cu mare atenție ghetele Pataugas, bagajul şi hainele aşezate pe pământ: din fericire, nu se arătase nici un prădător, puteam să mă-mbrac.

Pentru că deunăzi îmi fusese cald în blugi, n-am luat pe mine decât nişte pantaloni scurți şi un tricou.

Când m-am apropiat de reşoul în jurul căruia fusese improvizat micul dejun, Abayghur a izbucnit în râs, arătând cu degetul spre ținuta mea.

— Care-i problema? l-am întrebat, amuzat de râsul lui. N-ai mai văzut

niciodată aşa ceva?

Donald, îmbrăcat şi el tot cu bermude, mi-a explicat că un berber nu se dezgoleşte niciodată.

— Li se pare impudic?

— Li se pare inutil. Se simt mai bine apărați de căldură sub tunicile lor de pânză sau de bumbac. Şi ştii ce? Au dreptate.

Abayghur a întrebat ceva şi Donald mi-a tradus imediat.

— Se miră de picioarele tale musculoase şi vrea să ştie ce meserie ai.

— Profesor de filozofie.

Donald şi Abayghur au schimbat câteva cuvinte. Apoi, americanul mi-a zis:

— Chiar că nu-nțelege cum de ai picioare aşa de zdravene!

— Păi… ereditatea puternică: părinții mei au fost sportivi de performanță, mama campioană a Franței la sprint, tata campion universitar la box.

Impresionat, Donald i-a tradus informațiile lui Abayghur.

Au început o discuție aprinsă, care-a durat câteva minute bune. Când s-au oprit, am întrebat cu mirare:

— Chiar e nevoie de-atâtea cuvinte ca să-i traduci ce-am zis?

— Abayghur nu credea ce i-am spus despre mama ta.

— Dar e-adevărat! Recordul ei n-a fost doborât decât după douăzeci de ani!

— Nu, nu asta. Nu putea să-şi închipuie o femeie care să facă sport. Cu-atât mai mult să alerge. Credea că glumim.

— Are o părere chiar aşa de proastă despre femei?

— Dimpotrivă, una foarte bună. La tuaregi, femeile dețin funcțiile nobile, păzitoare ale legilor, preotese ale scrisului, paznici ai culturii. Puține popoare respectă atât de mult femeile.

I-am dat dreptate, amintindu-mi de Dassine[5], o regină a frumuseții, o prințesă a poeziei, pe care-am descoperit-o pe când căutam informații despre Charles de Foucauld, o femeie care a rămas legendară atât pentru eleganța, cât şi pentru inteligența ei şi care le vorbea despre dragoste aprigilor războinici.

5. Dassine Oult Yemma (1885–1930), poetă şi muziciană tuaregă care a trăit în Hoggar. A fost supranumită „sultana deşertului“ sau „sultana iubirii“. (N. tr.)

— „Chiar şi apa ştie să ne spună *te iubesc*, ne cuprinde buzele în cel mai dulce sărut.“

— Poftim? a exclamat Donald ridicând din sprâncene.

— Nimic. Mi-a venit în minte un poem de-al lui Dassine…

Nu poți urma decât un singur drum odată.

Şi tot aşa, nu poți străbate decât un singur deşert. Cel de astăzi, primul, era pentru noi un botez. Pământul, crăpat, prăfos, ostil oricărei plante. Un orizont fără orizont, infinitul tulburat de vapori unduitori.

După ce convoiul nostru s-a urnit din loc, pământul alburiu pe care călcam s-a-ncălzit cu repeziciune şi ne orbea reflectând razele arzătoare. Cu ochii pe jumătate închişi şi lăcrimându-mi în spatele ochelarilor de soare, încercam să mă obişnuiesc cu lumina aceea prea puternică; uneori țineam pleoapele închise douăzeci sau treizeci de metri, dar era şi mai rău, pentru că transpirația amestecată cu uleiul de protecție solară îmi irita corneea. Umblam orbit prin foc.

De văzut, nu vedeam, dar auzeam perfect. Cel mai mic sunet – expirație, inspirație, clinchet de castroane, răget de cămilă, un pas apăsat – îmi zgâria urechile. Când cineva vorbea, chiar şi undeva foarte în spate, auzeam totul, chiar şi respirația dintre cuvinte, chiar şi setea care-l chinuia în timp ce rostea formulele acelea banale. Liniştea imensității transforma zgomotele în prezențe intense, ba mai mult, indecente.

Donald ne-a avertizat: în pauza de prânz o să stăm tot în soare, soarele amiezii, cel mai arzător în regiunea asta lipsită de umbră.

Ce să răspunzi?

Doar să taci şi să-nduri.

Fiecare pas oferea o victorie. Fiecare sforțare anunța o înfrângere.

Abayghur înainta netulburat. La fel şi cei trei dromaderi ai lui. Ei patru, liniştiți, mergând mai încet decât ar fi mers fără noi, ne demonstrau cât rămâneam de străini, străini de deşert, străini de clima aceea, străini de traiul sărăcăcios, sălbatic. Îmi imaginam că dromaderii ridică din umeri şi râd pe seama noastră.

Mi-ar fi plăcut să treacă ziua cât ai clipi! Să vină mai repede seara… Noaptea, de care mă temusem aşa de rău în ajun, mă aştepta ca o recompensă la capătul drumului.

Pe la ora unu, ne-am împrospătat forțele cu nişte pâine, brânză şi salam.

Abayghur ronțăia fructe uscate. Cum rezista? Cum de nu-l usturau pielea şi ochii? Turbanul pe care şi-l înfăşurase pe cap era de-ajuns ca să-l ferească de soare? Mi se părea că e făcut din alt fel de carne decât noi. Mai bună…

După-amiază ne-am descurcat mai bine, corpul se obişnuise cât de cât cu condițiile vitrege. Am reuşit să deschid pleoapele şi înaintam mecanic, fără să mă forțez să le țin închise.

Aproape că nu mă gândeam la nimic.

Şi-mi reproşam: „Ai în sfârşit cadrul ideal ca să reflectezi, şi nu profiți de el!“

Dar indignarea nu reuşea deloc să-mi alunge starea proastă: îmi simțeam capul gol.

„Ce ruşine! Ai venit în deşert ca să meditezi, şi nimic…“

Dacă dimineață motivul furiei fusese corpul meu neputincios, acum era mintea. Eram aşa de dezamăgit de mine însumi, încât turbam de supărare. Mă uram.

— *Rhalass*.

Convoiul s-a oprit. Odinioară, la o dată pe care Thomas, geologul nostru, încerca s-o stabilească, pe-aici cursese probabil un râu; nu mai rămăseseră în urma lui decât nişte forme estompate, vălurite, care aveau să ne servească drept loc de popas peste noapte.

Pelerinii şi-au trântit cât colo rucsacurile, istoviți. Donald ne-a împărțit sticle de apă minerală.

Imediat ce-ajunsese, Abayghur aprinsese un foc de tabără. Mă gândeam c-o să ne ofere ceai – cele trei ceşti rituale –, dar, concentrat, se spălase bine pe mâini şi turnase făină şi apă într-o strachină. Donald mi-a făcut cu ochiul.

— O să coacă pâine.

— Poftim? Cum să coacă pâine aici, fără cuptor?

— Uite, o să construiască unul.

După ce a frământat amestecul până când l-a transformat într-un aluat compact, elastic, care-i aluneca printre degete, a făcut din el o turtă.

Apoi s-a-ntors lângă foc, a săpat o gaură în nisip şi a netezit-o cu dosul străchinii.

Cu ajutorul câtorva rămurele aprinse, a pârlit iute suprafața turtei.

— În felul ăsta, n-o să se lipească nisipul de ea, mi-a şoptit Donald.

A aşezat turta pe fundul găurii, a acoperit-o la loc cu nisip şi deasupra a pus tăciuni.

A aşteptat un sfert de oră, fredonând, să se coacă turta, după care, ca s-o întoarcă, a descoperit iar groapa. A aşteptat încă un sfert de oră. Şi, în sfârşit, a scos pâinea făcută şi cu coaja crocantă.

Cu un mănunchi de iarbă pe post de pămătuf, a scuturat-o de nisip.

Îl urmăream fascinat. Tihna cu care lucra mă liniştea şi pe mine. Ziua aceea mă făcuse să sufăr, aruncasem cu încăpățânare cuțite către mine însumi, şi iată că acum ordinea omenească, gesturile ancestrale, grija de a-i hrăni pe ceilalți mă determinau să mă alătur unei reconfortante solidarități.

Pe măsură ce Abayghur pregătea pâinea, încetasem să mă mai torturez, să mă-mpung cu mii de întrebări şi cu tot atâtea învinuiri: devenisem un spectator subjugat.

Acum, spăla coaja pâinii cu apă.

Maşina roşie…

O amintire de demult. Maşina roşie…

Amintirea nu se grăbea. Venea de departe. Se strecura încet în minte, îşi făcea loc acolo uşor, şi-n curând avea să se arate pe de-a-ntregul.

Maşina roşie…

M-am văzut din nou în ziua aceea, lângă tata, stând în bolidul meu, o maşină carmin, cu pedale, pe care-o primisem de Crăciun, cu câteva luni înainte. Coboram panta îngustă ce ducea către locuința noastră, *La Tarentaise*, pe colina SainteFoy-lès-Lyon. Ce vârstă să fi avut? Patru ani şi jumătate… Cinci ani… Pedalam de zor, ca să-l conving pe tata că mergea lângă un campion de Formula 1, dar, cu toată înverşunarea mea, de-abia reuşeam să mă țin după pasul lui mare, de excursionist.

Ziua fusese o încântare.

În capătul potecii străjuite de arbuşti, am avut dintr-odată intuiția schimbării luminii. De parcă s-ar fi ridicat dintr-odată o perdea, panorama a căpătat prestanță Mi-am ținut respirația şi-am făcut ochii mari. La picioarele mele se întindea oraşul Lyon, acoperişurile roşu-cireaşă şi corai, vârfurile clopotnițelor, coşurile fumegânde ale fabricilor, meandrele fluviului, apoi, în depărtare, contraforturi muntoase de un verde intens, crestele pudrate cu zăpadă, monumentale şi magice.

Am simțit foarte puternic în stânga prezența iradiantă a tatei. Totuşi, nu-i ajungeam decât până la genunchi, la pantalonii de catifea reiată; trebuia să las capul într-o parte ca să văd mai sus de talie, tricoul polo bej şi, sus de tot, bărbia acoperită cu o barbă scurtă. Înainta, cufundat în gânduri.

„Sunt aici.“

Am avut brusc certitudinea unei revelații: eram acolo, undeva în universul acela, lângă tata! Da, descopeream, ca pe o surpriză, că trăiam.

„Mă cheamă Éric-Emmanuel, sunt fiul lui Paul Schmitt şi exist.“

Mândru, bucuros la culme, emoționat, tocmai mă născusem. Nu pentru lume, ci pentru mine însumi. Trăgeam în piept aerul primăvăratic, simțind cum îmi umfla plămânii ca niciodată până atunci. Sângele îmi gâdila fiecare colțişor de piele.

Ce fericire! Era prima mea zi. Prima mea zi de viață conştientă. Părăsind spațiul vag, embrionar, al copilăriei mici, mă instalam în sfârşit în lume ca ființă umană. Înainte, bâjbâisem în întuneric, trăisem fără să-mi dau seama; în dimineața aceea, povestea mea începea.

„Mă cheamă Éric-Emmanuel, sunt fiul lui Paul Schmitt şi exist.“

Eul meu nu mai aparținea gramaticii, mi-l apropriam, un punct de vedere dublat de un conținut. Nu mai eram clandestin, deveneam un pasager declarat, lucid.

„Clipa asta nu trebuie s-o uit“, mi-am spus atunci.

Dar amintirea ei rămăsese îngropată timp de două decenii; abia acum o scoteau la iveală mâinile lui Abayghur ştergând uşor pâinea caldă.

Oare tot ce urmase după momentul acela încântător de la cinci ani fusese un regres? În orice caz, trăisem adesea fără să fiu conştient cum trăiesc, confundând munca asiduă cu bucuria vieții. Da, mai mult mă agitasem decât să mă bucur. Mă lăsasem copleşit de probleme, fără să apreciez cum se cuvine acea comoară simplă, faptul că trăiam.

Abayghur a rupt turta în bucăți şi le-a aruncat într-un sos de legume.

— Taguella, mi-a spus, arătându-mi farfuria.

L-am privit îndelung, cu recunoştință: degetele lui harnice mă conduseseră înapoi către esență – mirarea plină de bucurie.

De fapt, pământul nu duce lipsă de minunății, ci de oameni care să se minuneze.

6

Deşi plat, deşertul ne înălța până la cer. Stelele scăpărau, atât de aproape, încât aş fi putut să le culeg. Un fel de mere strălucitoare atârnând la-ndemână în livada pe care o forma muntele Hoggar.

Noaptea, Sahara capătă un aer de sărbătoare. În vreme ce la lumina soarelui ne impune asceza, în întuneric devine bogată, fertilă, generoasă, orientală, oferindu-ne un răsfăț de podoabe create de cel mai excentric bijutier, coliere, broşe, tiare cu diamante, lanțuri de aur şi brățări de scântei; o casetă de catifea roşiatică plină de stele, peste care domneşte luna de argint, ca o regină a balului, răspândindu-şi lumina atotstăpânitoare.

Ne îndepărtaserăm de foc, ca să ne obişnuim ochii cu lucirea sferelor. Pe pământul întunecat întinderile netede, dunele şi stâncile îşi amestecau contururile într-un creuzet cenuşiu.

Jean-Pierre stătea în picioare în mijlocul pelerinilor înveliți cu pături, ținându-ne o lecție de astronomie. Cercetător la observatorul din Toulouse şi profesor la universitate, jubila acum, emoționat să predea în această sală de clasă extravagantă. Pentru prima dată-n viață, putea să arate corpurile cereşti din ochi sau să indice cu degetul pe tabla cerului liniile care formau o constelație; Orion, Ursa Mică sau Ursa Mare nu avuseseră niciodată atâta concretețe şi nu păruseră atât de aproape.

Aici, în lipsa oricărei surse de lumină agresivă produsă de civilizația omenească, cosmosul îşi etala nestingherit splendorile. Mie mi-ar fi fost de-ajuns să le contemplu… Aveam oare nevoie să le numesc ca să le admir? Să le țin socoteala? În schimb, omul de ştiință, care de o zi încoace nu avea astâmpăr, abia aştepta să ne împărtăşească din cunoaşterea lui.

Dacă în timpul zilei cerul nu ne oferă decât culoarea lui azurie, noaptea nu are limite. Ne dezvăluie realități întinse pe milioane de kilometri; ba mai mult, ne arată şi realități dispărute, stelele moarte, a căror lumină ajunge încă până la noi.

Descriindu-ne cosmosul, Jean-Pierre ne etala două infinituri, cel al timpului

şi cel al spațiului.

Dintotdeauna mi-a fost greu să întrevăd infinitul. Deşi reuşesc să-l gândesc, nu sunt în stare să mi-l reprezint. Din punct de vedere filozofic, el are o definiție clară: „Ceea ce nu cunoaşte limite“; la fel din punct de vedere matematic: „Ceva ce are un număr de elemente mai mare decât orice număr ales“; dar când încerc să-l imaginez bâjbâi. Nu-mi vin în minte decât figuri concrete: văd o limită în continuarea altei limite, nu infinitul; iau un număr şi îi adaug o unitate, dar numărul infinit nu mi-l închipui. Ce mai, gândirea mea excelează la capitolul abstractizare, dar simțurile se opintesc în fața obstacolelor.

Sub cerul liber, mă străduiam să construiesc alte stele în spatele stelelor, alte căi lactee dincolo de a noastră, împingând tot mai departe frontierele… Nu reuşeam. Creierul nu-mi furniza decât un fond negru împestrițat cu perle pe care imaginația mea le străbătea, le-nmulțea şi iar le străbătea, fără totuşi să atingă absolutul.

În vervă, Jean-Pierre, astronomul nostru, ca şi Thomas, geologul, îndepărta vălul aparențelor şi ne istorisea trecutul secret al peisajului ceresc.

— Hai să povestim despre copilăria universului.

A oftat uşurat.

— În urmă cu paisprezece miliarde de ani, universul se găsea într-o stare de densitate maximă: fiecare picătură avea miliarde de miliarde de miliarde de tone. Când a explodat – „Big Bang“, expresie care a dat şi numele teoriei –, materia s-a dispersat şi universul s-a extins. Şi de-atunci este în continuă expansiune. Studiile arată că galaxiile se îndepărtează de noi cu o viteză proporțională cu distanța care ne desparte de ele. Iar această expansiune poate fi considerată infinită… Acum mult timp, universul era mai mic, mai cald şi foarte dens. La început, energia era formată din radiații, apoi densitatea acestor radiații a scăzut până când a ajuns mai mică decât cea a materiei. Astfel, materia a devenit predominantă în univers, iar forțele gravitaționale, mai puternice decât forțele electromagnetice. În urma acestor modificări, peste zece miliarde de ani s-au format galaxiile. Şi noi suntem tot o consecință a aceloraşi variații. Nu suntem decât praf de stele.

Tovarăşii mei de călătorie încuviințau convinşi, cu gura deschisă şi ochii cât cepele. Unul câte unul, se ridicau şi se duceau lângă telescop.

Nu peste mult timp m-am lăsat furat de gânduri… Stelele tăcute i-au făcut dintotdeauna pe oameni să pălăvrăgească. Dar mie mi-ar fi plăcut să istorisesc nu povestea stelelor, ci povestea poveştilor lor. O poveste plină de puncte de suspensie. Nu m-aş fi întors în urmă cu paisprezece miliarde de ani, m-aş fi mulțumit să trec de la un secol la altul. Dacă Jean-Pierre ne înfățişa astăzi universul din perspectiva lui Hubble, cu un secol înainte un savant l-ar fi descris din perspectiva lui Newton, cu trei secole înainte, din cea a lui Galilei, iar în Evul Mediu şi în Antichitate, din cea a lui Ptolemeu; odinioară, cel care-ar fi spus povestea ar fi fost un poet, un vrăjitor sau un preot. De când oamenii au început să se-ntâlnească în noaptea cea misterioasă, au apărut tot mai multe poveşti. Pentru că nu suportă ignoranța, ei creează cunoştințe. Inventează mituri, inventează zei, inventează un dumnezeu, inventează ştiințe. Zeii se schimbă, se succedă, mor, la fel şi modelele cosmologice, singura care supraviețuieşte fiind ambiția de a explica.

Mă cufundasem atât de tare în meditație, încât pierdusem rândul la telescop. Profesorul universitar a observat reticența mea.

— Nu eşti de acord cu mine, domnule filozof?

— Ba da, Big Bang e o speculație frumoasă. Dar rămâne doar o ipoteză… Care va fi abandonată… Ca şi cele dinaintea ei… Fiecare epocă cu legenda ei.

— Poftim? Ce spun eu e adevărul ştiințific.

— În fiecare epocă, la câțiva paşi de foc, predicatorul din pustie crede că deține adevărul. Iar contemporanii strânşi în jurul lui îi împărtăşesc convingerea.

— Îmi pui la-ndoială teoria?

— De asta o să se ocupe timpul. Astăzi ne vorbeşti despre cele mai noi descoperiri ale ştiinței; totuşi, ştii la fel de bine ca şi mine că teoria ta va fi depăşită. Adevărul rămâne inaccesibil, nu există decât adevăruri provizorii, tentative de adevăr. În fond, această teorie nu e decât felul în care modernitatea îşi trăieşte ignoranța.

— Ignoranța? m-a îngânat el cu respirația tăiată.

— Emoționant, nu? am şoptit.

În urma schimbului nostru de replici s-a lăsat o tăcere stânjenitoare. Intervenția mea îl iritase! Din critica aceea relativizantă ceilalți membri ai

grupului nu reţineau decât provocarea trufaşă; îmi arătasem smerenia aşezându-ne – pe el, pe noi, pe mine însumi – pe scara milenară a umanităţii, şi când colo le părusem sclifosit.

— Disprețuieşti ştiința? a continuat el, tăios.

— Nici gând! Îi acord toată atenția şi o respect, aşa cum privesc cu atenție şi respect miturile şi religiile.

Aducându-le argumente, îmi înrăutățeam situația. Adunarea se arăta scandalizată că pun ştiința pe acelaşi plan cu alte ficțiuni, ce-i drept iraționale. Simțeam că mă privesc cu tot mai multă ostilitate, aşa că am schimbat vorba cu o întrebare:

— Jean-Pierre, ai putea să-mi explici teoria găurilor negre? N-o înțeleg prea bine.

Jean-Pierre a bătut din gene, încântat că stau în banca mea şi că are din nou cuvântul de specialist. A improvizat *ex abrupto* o prelegere strălucită.

Muzica conceptelor ştiințifice îşi recăpătase ritmul liniştitor. Toată lumea zâmbea. Uitau de scena mea.

Fără să-mi dau seama ce sacrilegiu grav comit, întrerupsesem un ritual sacru, ritualul explicațiilor. Atunci când se confruntă cu fenomene ciudate – cerul, luna, anotimpurile, naşterea, moartea –, oamenii pretind să întrezărească o arhitectură invizibilă dincolo de lumea vizibilă. Mintea, care se teme de necunoscut la fel de tare cum corpul se teme de vid, fabulează în permanență, pentru a anula sentimentul izolării sau neputinței. Mai bine să presupui decât să nu ştii. Chiar şi lipsită de temei, o lămurire este mai folositoare decât lipsa ei. Nevoia de a înțelege nu e doar o înclinație către raționalitate, ci nevoia de a găsi liniştea identificând tenebrele, punând ordine în haos. Până la urmă, toate explicațiile au aceeaşi origine: frica de a nu avea explicații.

— De ce?

O întrebare din senin. Rostită de o voce de femeie. Şi iarăşi:

— De ce?

Ségolène insista, deşi mai multe priviri mirate îi dădeau de-nțeles că întreruperea ei e supărătoare.

— Vrei să spui *cum*, nu *de ce*. De ce există universul? De ce energia a provocat o mişcare din care s-a născut viața? Dintr-o simplă explozie, s-a ajuns la sistemul solar sau la ființe complexe precum animalele care suntem

noi, oamenii: de ce?

— *De ce* nu e o întrebare ştiinţifică.

— Vrei să spui că un savant nu se-ntreabă niciodată *de ce*?

— Vreau să spun că un savant ştie că nu poate să răspundă ştiinţific la întrebarea *de ce*. El se limitează la *cum*.

— Dar întrebarea cea mai interesantă e *de ce*.

— Serios? Mai poţi spune despre o întrebare care nu va primi răspuns că e interesantă? Dă-mi voie, Ségolène, să te contrazic. Ce părere aveţi, domnule filozof?

Rostise „filozof“ ca şi când ar fi spus „mag, astrolog, şarlatan“, cu morgă pozitivistă. I-am replicat:

— Mie nu-mi plac decât întrebările care rămân fără răspuns.

— A, da?

— Da. Îmi hrănesc curiozitatea şi mă fac mai smerit. Ţie nu-ţi plac?

Şi-a dat seama că, dacă mai spune vreo vorbă, o să ies la atac. Aşa că dialogul s-a oprit acolo.

Ségolène s-a uitat lung la mine. Cum amândoi eram pasionaţi de literatură, avuseserăm deja câteva discuţii prietenoase.

— Tu priveşti natura fără să te-ntrebi în ce direcţie se-ndreaptă? În ce sens? În faţa atâtor minuni, eu nu pot să nu mă gândesc că există un plan, un plan inteligent. Cosmosul şi viaţa demonstrează existenţa unui spirit superior.

— Dumnezeu?

— Dumnezeu. Nu crezi?

Am lăsat ochii-n jos. Mi-era groază să mi se ceară aşa de direct să vorbesc despre asemenea subiecte şi nu voiam să-mi expun intimitatea.

Dar Ségolène ţinea cu tot dinadinsul să obţină ce-şi propusese:

— Nu crezi?

— Dumnezeu nu e prezent în mine decât sub forma întrebării despre el.

O oră mai târziu, mă îndepărtasem de spaţiul de dormit.

Recunoşteam tabăra după lumina roşiatică a tăciunilor încă aprinşi şi n-o scăpam din ochi, luând-o ca punct de reper; nu voiam să mă rătăcesc, ci simţeam pur şi simplu nevoia să reflectez în linişte, între nisip şi stele.

Aveam frisoane. Îmi clănţăneau dinţii. Se stârnise vântul, şi m-am ghemuit

între două pietre ca să mă adăpostesc.

Pe măsură ce noaptea de februarie se apropia, se făcea tot mai frig. Mă simțeam greoi, mă dureau articulațiile şi sufeream că sunt făcut din pământ trist, când eu îmi doream să zbor spre stele.

Încă o amintire…

Aveam cinci ani. Tata trăsese storurile şi draperiile în apartamentul nostru din Sainte-Foylès-Lyon, ca să facă întuneric complet. Cu gesturi de magician care-şi execută numărul, transformase sufrageria în teatru. Eu fremătam de plăcere. Luase o lanternă şi o-ndreptase spre mapamond, un glob de lemn pictat, aşezat pe un picior de oțel, care stătea de obicei în camera surorii mele.

— Ştii de ce ziua vine după noapte şi noaptea după zi?

Am clătinat din cap.

Ținea lanterna departe de glob.

— Ăsta e Soarele, ăsta e Pământul. Pământul se învârte în jurul lui însuşi în douăzeci şi patru de ore, iar Soarele nu se mişcă din loc. Noi unde suntem?

I-am arătat pătrățelul roz care reprezenta Franța.

— Exact. Când țara noastră se află în dreptul Soarelui, e zi.

Lumina lanternei cădea doar pe zona aceea de pe mapamond.

— Apoi…

A-nceput să învârtă globul.

— Dacă Pământul se roteşte, fața asta rămâne în umbră.

Când pătrățelul roz a ajuns într-o parte, s-a oprit.

— Şi uite-aşa se-nserează.

După care a făcut ochii mari, ca şi când ar fi urmat să încheie un număr de scamatorie.

— Şi-acum uite noaptea.

După ce a întors de tot globul, pătrățelul roz nu s-a mai văzut, cu spatele la lanterna pe post de Soare.

— Înțelegi?

— Da.

— Ai întrebări?

— Una singură.

— Care?

— Unde e Dumnezeu în toate astea?

Chipul tatei s-a crispat. Mă privea cumva cu ochii goi. Părea dezamăgit, dezgustat. S-a scărpinat în cap şi până la urmă mi-a răspuns, cu lehamite:

— Dumnezeu nu e nicăieri. Eu unul nu-l văd.

Apoi a aprins lumina şi, odată ce-au apărut din nou culorile, atmosfera s-a schimbat.

Tata a schiţat un zâmbet, mi-a dat un pupic şi s-a dus la culcare fără să scoată un cuvânt, cu umerii plecaţi.

De ce se supărase aşa? Atunci am crezut c-am făcut o greşeală, c-am spus o tâmpenie, pe scurt, că i-am stricat numărul. Astăzi, îi înţeleg altfel mâhnirea. Tata suferea fără-ndoială din cauza ateismului lui, cu atât mai mult cu cât avea o mamă credincioasă, pe care o adora, şi i-ar fi plăcut să-i împărtăşească credinţa… Probabil că şi-ar fi dorit de asemenea să-i spună fiului lui, ca un tată generos, că Dumnezeu există… Vestea cea bună… Un har pe care nu-l putea transmite mai departe…

Dintr-odată am văzut o umbră strecurându-mi-se lângă picioare… Am sărit pe piatră. O viperă! O viperă cu corn…

Inima îmi bătea nebuneşte. Mi s-a tăiat răsuflarea.

Am încercat să mă liniştesc gândindu-mă că, după câte ştiam, şerpii dorm noaptea. Să fi fost un păianjen? Sau vreun rozător? Şi dacă totuşi trezisem o reptilă?

Priveam întinderea întunecată de nisip din jur.

„Unde e Dumnezeu în toate astea?“ Nici eu nu-l vedeam…

7

Abayghur se ruga, cu fața spre răsărit.

Între cerul albicios şi pământul crăpat se deschidea un spațiu vid fără obstacole, ca o imensă portavoce: nimic nu împiedica rugăciunile lui să ajungă la Mecca.

Tuaregul se izolase, discret. Cum stătea aşa în genunchi, pe covoraşul lui, sub soarele care se-nălța, mi se părea minuscul şi totuşi colosal. Prosternându-se, îşi recunoştea desigur, umil, natura imperfectă, dar în acelaşi timp îl soma pe Dumnezeu să-i acorde atenție. Ce orgoliu, nu? Strângându-mi sacul de dormit, mă tot întrebam… Ce era mai important într-o rugăciune, s-o rosteşti sau să te faci ascultat?

Câțiva dintre excursionişti au observat absența lui Abayghur. Când Donald le-a arătat în depărtare silueta pioasă, i-au aruncat o privire complice şi şi-au văzut liniştiți de treabă.

— Sunt încântați. Se bucură să vadă cum un musulman îşi îndeplineşte îndatoririle religioase în inima Saharei. Folclor local. Aşa li s-a promis în broşură. Felicitări agenției! Mulțumim…

Ségolène venise lângă mine. Şi-a continuat diatriba, spunându-mi, doar mie, pe un ton răspicat:

— În schimb, dacă m-ar vedea pe mine rugându-mă, ar fi dezamăgiți. Mai rău: le-ar fi ruşine!

M-am uitat lung la ea. Aş fi putut să-i spun că în urmă cu douăzeci de minute, când se dusese la micul dejun, astronomul îi şoptise la ureche geologului: „Uite-o pe buna catolică!“ Observația fusese însoțită de chicoteli pline de o superioritate arogantă. Ca un laş, îmi cufundasem capul în piept, prefăcându-mă că dorm şi că n-am auzit.

Ségolène a insistat:

— Exagerez?

— Nu, ai dreptate. În Europa, intelectualii tolerează credința, dar o disprețuiesc. Religia e considerată o reminiscență. A crede înseamnă a rămâne

primitiv, în vreme ce a nega înseamnă să fii modern.

— Ce confuzie!… De parcă dovada progresului ar fi să nu mai îngenunchezi.

— O prejudecată o înlocuieşte pe alta. Odinioară, oamenii credeau pentru că erau incitaţi facă; astăzi, se-ndoiesc din acelaşi motiv. În ambele cazuri, doar îşi închipuie că gândesc, când de fapt doar repetă, rumegă aceleaşi păreri, doctrine, convingeri pe care poate că nu le-ar adopta dacă s-ar gândi la ele.

A zâmbit, uşurată să vadă că ne-nţelegem.

— Mi se-ntâmplă de multe ori să mă simt ridicolă când vorbesc despre faptul că sunt creştină! Ridicolă sau stupidă… Mă văd ca pe o prostuţă în ochii interlocutorului.

A pufnit cu înţeles.

— În fine, nu vreau să mă plâng! Umilinţa se mărgineşte la sarcasm. Mă feresc de martiriu. N-o să mă arunce la lei, n-o să mă ţintuiască pe-o scândură!

— Cine ştie? am şoptit eu.

M-a privit stăruitor. Am lăsat-o să mă studieze, urmărindu-l în continuare fascinat pe Abayghur.

— Eşti credincios?

— Nu.

— Dar ai fost vreodată?

— Niciodată.

— Ţi-ai dori să fii?

M-am întors, ezitând dacă să-i dau un răspuns sincer sau o replică prin care să pun capăt discuţiei. Ségolène aştepta cu atâta candoare, încât am ales sinceritatea.

— Da şi nu. Da, pentru că astfel mi-ar fi mai puţin frică. Nu, pentru că ar fi prea uşor.

— Prea uşor?

— Prea uşor.

Abayghur se aplecase atât de mult, încât aproape că nu se mai zărea. Oare lipindu-şi trupul de pământ îşi înălţa mai repede sufletul la cer?

Ca de obicei, Ségolène nu voia să renunţe la polemică.

— Te-nşeli. Nu e uşor să crezi! Şi nici să acţionezi la nivelul pe care l-ar

pretinde revelația. Odată cu credința, primeşti mai multe îndatoriri decât privilegii.

— Nu asta voiam să zic.

— De ce anume ți-e frică? Şi de ce te-ai teme mai puțin dacă ai fi credincios?

— Hai să continuăm discuția după ce mă trezesc… Sincer, dezbaterea asta metafizică la şapte dimineața mă depăşeşte.

M-a mângâiat pe față, matern.

— Iartă-mă.

M-am înfiorat… Gestul îmi dăduse o senzație aiuritoare: când îi simțisem palma atingându-mi uşor obrazul, parcă nu era obrazul meu. Un hârşâit. Un zgomot surd. Apoi mi-am pipăit şi eu fălcile: degetele s-au împotmolit în firele de păr scurte, aspre, rebele. Îmi creştea barba. Ce senzație oribilă! Oare cum arătam?

Abayghur se ridicase. Se-ntorcea în tabără ținându-şi *sajjada*[6] rulat la subraț şi făcându-ne semne de salut.

6. Covoraş de rugăciune folosit de musulmani. (N. tr.)

Cei doi oameni de ştiință s-au năpustit spre el, cu hărțile în mână, să-l întrebe despre traseu.

Ségolène se pregătea să mă lase baltă, dar am oprit-o apucând-o de umăr. Mi-a venit brusc o idee.

— Te-ai întrebat cumva de ce tu, creştina, îi deranjezi mai mult decât el, musulmanul?

S-a gândit puțin, apoi a spus.

— Pentru că detestă creştinismul, nu islamul?

— După părerea mea, puțin le pasă de amândouă.

Jean-Pierre, Thomas şi Abayghur sporovăiau veseli, din cine ştie ce motiv. Familiaritatea lor mă exaspera, aşa că am zis:

— La disprețul față de credincios se adaugă disprețul față de sălbatic.

— Poftim?

— Abayghur poate să practice orice cult, pentru el o să fie întotdeauna destul de bine! Iată cum gândesc spiritele noastre pozitiviste! De ce să-l scoți din întuneric pe un sălbatic? De ce să-l dezrădăcinezi oferindu-i ateismul? Cu

ce l-ar ajuta aşa ceva pe el în mediul ăsta ostil? De fapt, li se pare normal ca un african să se roage, dar în cazul unui european e stânjenitor, fiindcă ei îl consideră pe european superior africanului.

— Eşti afurisit!

În faţa mea, cei trei se prăpădeau de râs.

Ca să spun drept, mă enerva că Abayghur se amuza împreună cu cei doi savanţi; gelozia mă făcuse să rostesc o asemenea sentinţă nemiloasă, atât de mult îmi doream ca tuaregul să-i respingă pe indivizii ăia şi să se-mprietenească doar cu mine. Interesul meu pentru bărbatul albastru era mai curat decât al lor. El chiar nu vedea asta?

Donald a sunat adunarea.

Abayghur i-a părăsit pe profesori şi şi-a eliberat dromaderii, cărora cu o seară în urmă le pusese piedică la picioare.

Convoiul a pornit la drum.

Din tabără se-nălţa un fuior de fum, ultima urmă a şederii noastre acolo.

Mergeam în căutarea unei surse de apă. Gândul acesta îi lumina faţa lui Abayghur, care, ca orice nomad, urmărea în călătoriile lui două lucruri necesare: locurile de păscut pentru dromaderi şi apa pentru oameni. Fireşte, bidoanele cu apă şi sacii cu cereale permiteau întârzieri; dar traseul trebuia să ţină cont de acea înţelepciune ancestrală. Încercând să reconstituie itinerarul pe hărţile lor, Thomas şi Jean-Pierre tocmai îi înţeleseseră logica: din cauza reliefului şi uscăciunii, aici nu se ajungea pe drumul cel mai scurt de la un punct la altul.

Ca de obicei, în timpul mersului tuaregul păstra tăcerea.

Doar din când în când, se-ntorcea spre mine şi, surâzând, mă-ntreba ce mai fac.

Încântat de grija lui, îi răspundeam de fiecare dată „Bine!“, făcându-i semn cu degetul mare ridicat. Râdea.

Oare se cădea să-i mărturisesc că în dimineaţa aceea mă mâhnise? Pesemne că observase. Cum? Eram mezinul grupului, aşa că nu tărăgănam, şi, deşi încetinit, rămâneam cu uşurinţă în frunte.

Se făcea tot mai cald. Păşeam tot mai greu. Simţeam cum mi se prelinge transpiraţia pe spate. Încercam, fără succes, să-mi răcoresc tâmplele cu o

batistă stropită cu apă de colonie. Coapsele îmi tremurau din cauza muşchilor încordaţi. Mersul devenise un supliciu.

Copleşit, urmăream stăruitor picioarele slăbănoage ale dromaderului din faţa mea, labele lui fără copite, puternice şi flexibile. Nu mai gândeam, nu mai priveam nimic, pur şi simplu înaintam.

În vreme ce mie mi se părea că în universul acela mineral toate îşi urmau de-a pururi, fără deosebire, Abayghur ştia să citească deşertul. Lui, nisipul îi vorbea: urmele îi povesteau despre expediţiile care ajunseseră aici mai înainte; excrementele, mai uscate sau mai puţin uscate, datau trecerea caravanelor; şi dintr-odată, nişte dâre fine, numeroase, şerpuite, arătau că alergaseră pe-aici şi nişte gazele.

Am zărit apoi nişte forme de relief stâncoase.

— Umbră, în sfârşit! am îngăimat eu, silindu-mi membrele să păstreze ritmul.

Dintre blocurile mari de piatră răsăreau ierburi, ca nişte fire de păr la subsuorile muntelui.

De ce picioarele nu pot să meargă cu viteza ochilor? Masivul se contura tot mai clar, dar parcă pe cât ne străduiam să ne apropiem, pe-atât se-ndepărta; după multă vreme, am ajuns cu chiu, cu vai lângă el.

— *Rhalass!*

La unison cu colegii mei, mi-am dat jos rucsacul, epuizat. Abayghur l-a strigat pe american.

Donald mi-a tradus:

— Nu-ţi da jos rucsacul. Abayghur ar vrea să ne-arate ceva.

Între uşurarea de a mă opri şi plăcerea de a-i face o favoare, am ales-o pe cea de-a doua, mi-am luat din nou rucsacul în spinare şi, leoarcă de transpiraţie, m-am ţinut după cei doi ghizi.

Ne-am căţărat pe stânci, am luat-o pe o cărare între doi pereţi de piatră abrupţi şi Abayghur s-a oprit locului dintr-odată. La un metru mai jos, ne-a arătat un izvor care-şi odihnea apa transparentă, netedă, molatică, presărată cu pietricele gălbui.

I-am zâmbit întinderii vii, adânci, cristaline, ca şi când şi-ar fi regăsit o prietenă şi, înduioşat, s-a ghemuit deasupra ei. Apoi m-a îmbiat să m-apropii. Ca nu cumva să fac vreo stângăcie, m-am descotorosit de rucsac şi m-am dus

lângă izvor.

Ne-am cufundat mâinile în apă.

Ne curgea printre degete, neprețuită, ca pulberea de aur. Fiecare picătură era o minune. Abayghur s-a aplecat încet, şi-a făcut palmele căuş şi a băut. Fericit, ne-a îndemnat şi pe mine, şi pe Donald să-i urmăm exemplul, spunându-ne cât de bună e.

Am băut şi eu, cu un fel de respect sacru, cu sentimentul că mă inițiez într-un mister, faptul în sine de a bea, darul acela inestimabil.

După ce mi-am potolit setea, mi-am zărit la suprafața apei chipul alături de cel al lui Abayghur. Pentru că mă simțeam mai puțin stânjenit în fața imaginii decât în fața omului, am profitat ca să-i privesc cu atenție trăsăturile fine, sprâncenele de om inteligent, irişii de un verde-albăstriu acvatic.

S-a ridicat repede şi mi-a înşfăcat rucsacul. Mi-a făcut semn cum că-i prea greu.

— Abayghur se-ntreabă, a spus Donald, de ce e-aşa de greu rucsacul tău. Pune pariu că ai în el şi obiecte nefolositoare.

Am protestat jignit:

— Nici vorbă! N-am decât ce-mi trebuie… Dacă vrea, să verifice!

Donald i-a făcut cu ochiul lui Abayghur. Tuaregul a desfăcut uşor legăturile rucsacului, l-a deschis larg şi, bombănind indignat, a scos o piatră.

— Dar…

De mirare, nici să mă revolt n-am putut. Nu-nțelegeam…

Abayghur a mai scos o piatră, apoi o a treia, şi o a patra.

Am rămas cu gura căscată.

Văzându-mi stupoarea, Abayghur şi Donald au izbucnit în râs.

Jubilând, Abayghur mi-a mărturisit că el îmi ascunsese pietrele printre lucruri, de dimineață, când se dusese la rugăciune.

Molipsit de bucuria lui, am început şi eu să râd, ceea ce l-a înveselit şi mai şi.

Apoi s-a lansat într-o tiradă încâlcită, cu fraze pe care nu le ducea până la capăt, zguduit de sughițuri.

Donald mi-a raportat esențialul. Abayghur voise să se-asigure că domnul filozof chiar era cel mai distrat om pe care-l cunoscuse vreodată – încă de mic lumea râde de mine fiindcă sunt nemaipomenit de împrăştiat – şi în plus ținea

să-mi păstrez în formă picioarele musculoase moştenite de la mama, campioana Franței.

Şi iar a-nceput să se scuture de râs.

Cu ocazia acestei scene destinse, am reuşit să-ntrevăd ce spirit tânăr avea Abayghur, intimidantul stăpân al deşertului. Douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani… În timp ce bea apă, îşi desfăcuse turbanul, lăsându-mă să-i zăresc părul negru, lung şi împletit, şi pielea granulată de pe ceafă.

M-a mai bătut de câteva ori uşor pe piept şi mi-a arătat că-l făcusem să se distreze atât de bine, încât de-acum eram prieteni. Apoi ne-am întors în tabără. După masa de prânz, aveam de umplut ploştile şi bidoanele.

După-amiază, am lăsat în urmă masivul şi-am traversat o porțiune de deşert care arăta altfel – pământ bătătorit, plin de pietricele rotunde căzute din cer. Câteva movilițe ici şi colo, ca nişte mici vulcani stinşi, nu reuşeau să spargă monotonia.

Dintr-odată, Abayghur a-nceput să se agite.

— Ce se-ntâmplă? a spus Donald.

Abayghur îşi muşca buzele, uitându-se în jur aproape năpăstuit. La rândul nostru, am încercat să ne dăm seama ce-l îngrijora. Degeaba! În deşert, aceeaşi pustietate.

Cu o voce pe care s-a străduit să şi-o stăpânească, dar care-i trăda neliniştea, Abayghur ne-a rugat stăruitor să ne oprim.

Fără s-o spun, mi-era teamă că a zărit nişte jefuitori de caravane, adică nişte răufăcători puşi pe răpit sau pe ucis străini.

Alarmat, Donald l-a întrebat de ce e aşa de agitat.

Abayghur a tăcut mâlc, a luat de pe spinarea primului dromader un sac de pânză şi s-a făcut nevăzut după o movilă.

După cinci minute, s-a-ntors îmbrăcat într-o tunică neagră dintr-o țesătură fină cu broderii.

— Aaa, putem să stăm liniştiți, ăsta-i costumul lui de sărbătoare! a exclamat Donald.

Abayghur şi-a împăturit hainele dinainte în boccea şi a agățat-o la loc pe spinarea dromaderului. De noi nici că se sinchisea.

— De ce-a făcut asta? am zis eu într-o doară.

— De ce? m-a îngânat Donald. Aş face bine să nu-l întreb. Simt că m-ar omorî dacă m-aş încumeta. După cum se poartă, nu cred că vrea nici să-l descoasem, nici să ne dăm cu părerea.

Abayghur i-a poruncit dromaderului să îngenuncheze, iar el s-a supus, cu răgete de nemulţumire. Ceilalţi doi, solidari, au făcut la fel.

După ce animalul s-a aşezat, Abayghur a urcat în şa şi, apăsându-i grumazul cu picioarele, i-a poruncit să se ridice.

Semeţ, magnific, imperial, Abayghur trona la trei metri deasupra pământului. El, care de obicei, ca să ne-ncurajeze, ne arăta direcţia zâmbind, acum a pornit din nou la drum nepăsător. Nici un cuvinţel şi nici o privire spre noi. Înainta, cu bărbia ridicată spre orizont. Un alt om…

Ne-am luat ascultători după el, fără să ne mai întrebăm de ce se purta aşa.

Dar n-avea să treacă mult până să aflăm.

După o movilă, anunţat de o simfonie de clopoţei, a apărut un tablou uimitor: o păstoriţă îşi păzea turma de capre.

Totul era mic şi încântător în scena aceea pastorală. Nu mai înaltă decât un copil, deşi avea vreo douăzeci de ani, aşezată în mijlocul animalelor ei, fata cu ochi conturaţi cu khol şi-a plecat privirea când ne-a văzut. Genele dese îi umbreau pielea de culoarea piersicii. Faţa frumoasă, cu buze sidefate, încadrată de cozi grele, de abanos, avea o rotunjime şi o frăgezime extraordinare. La picioarele fetei stăteau nişte căpriţe scunde, de vreo treizeci de centimetri, cu picioare scurte şi bot mic, care păreau mai degrabă jucării decât animale rumegătoare.

Când au început să behăie, dezvelindu-şi gingiile de un roz opalin, m-au descumpănit, fiindcă sunetele slabe şi ascuţite pe care le scoteau îmi aminteau de zgomotul strident al claxoanelor de bicicletă; de fapt, căpriţele acelea nu behăiau, ci ţipau.

Abayghur s-a aşezat mai bine în şa şi a trecut ţanţoş, cu o mină neprietenoasă şi privirea în zare, fără s-o bage în seamă pe păstoriţă.

Cât despre ea, îşi făcea de lucru desenând ceva pe pământ cu o crenguţă.

Ce spectacol! Acolo, în deşert, unde pe kilometri întregi nu stăpânea decât singurătatea, tuaregul şi tuarega se tratau unul pe altul cu indiferenţă.

Totuşi, nu se vedea decât atât, că se prefăceau că nu se văd. Cei doi se străduiau aşa de tare să se ignore, încât era clar că se plac! Fiecare din ei îi

dădea asta de-nțeles celuilalt, dar se abținea să facă primul pas.

Donald şi cu mine abia ne stăpâneam râsul.

După ce-am lăsat-o în urmă pe păstoriță cu turma ei, Abayghur a rămas în postura aceea senatorială încă doi kilometri, apoi a hotărât să facem o pauză. Sărind de pe cămilă, a dispărut iar în spatele unei stânci şi s-a întors îmbrăcat cu hainele obişnuite, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Ceva trufaş şi aprig în purtarea lui parcă ne avertiza: „fără comentarii".

Aşa că am renunțat.

Abayghur pregătea ceaiul, pierdut în reverie. Scurta întâlnire depăşea cu mult clipa, trezise în el nişte sentimente profunde, care-l făceau să ofteze de-ncântare.

Privindu-l, auzeam în minte versuri întrețesute din poemele Saharei, cuvintele acestea ale nomadului care-i vorbeşte logodnicei aflate undeva departe: „Mai frumoasă eşti tu decât un curmal greu de dulci roade, mai tulburătoare decât făgăduiala ploii, mai sclipitoare decât cristalele de gheață în toiul iernii. Toți bărbații se minunează de tine. Eşti trandafirul meu din Hoggar, luna cea albă, a stelei fiică, cea fără seamăn, unica, muntele meu trandafiriu, amfora mea cafenie. Tu eşti fata albastră".

Ce confruntare copleşitoare! După amuzamentul de la-nceput, scena dintre cei doi m-a emoționat. Era limpede că Abayghur cel pudic îi făcea curte fetei aceleia frumoase. La cât de-agale îşi desfăşura intriga, i-ar fi trebuit luni întregi ca să schimbe o vorbă, un an ca să rişte un sărut şi doi ani ca să-ncheie o căsătorie cum se cuvine! Iar dacă după aceea, bătând deşertul în lung şi-n lat, cum nu avea să-şi întâlnească decât din când în când soția, povestea lor avea să dureze.

Puterea lentorii… Mi-am dat seama că Abayghur ştia ce-nseamnă marea dragoste.

Eu, dimpotrivă, făceam totul cu frenezie. Aşa doream, aşa iubeam. Cu cincisprezece luni înainte, mă despărțisem de cea care-mi fusese alături timp de şapte ani şi, ca să-mi alung supărarea, mă aruncasem în brațe străine. Având tot mai multe aventuri, devenisem abonatul relațiilor lipsite de angajamente şi de consecințe. Inima mea nu bătea pentru nimeni. Nu aveam nici o aşteptare. Când priveam cerul, nu se profila nici un chip acolo.

Încă o dată, Abayghur cel răbdător, Abayghur visătorul, Abayghur cel

molatic mi se părea mai înțelept decât mine.

Deşertul îmi arăta cu degetul, unul câte unul, propriile-mi defecte.

8

— Oare de ce-o fi adus pe lume natura un peşte, dacă încă nu inventase apa?

Mai aveam câteva ore de drum până la bivuac şi Ségolène mergea lângă mine. În faţa noastră se-ntindea orizontul tremurător, supraîncins. Mi-am şters fruntea şi-am strâns pleoapele.

— Poftim?

Întrebarea ei fusese atât de neaşteptată, încât am încetinit ca să pricep ce voia să zică. O muscă a profitat şi mi s-a aşezat pe braţ. Ségolène a spus încă o dată, limpede:

— Oare de ce-o fi adus pe lume natura un peşte, dacă încă nu inventase şi apa?

Am alungat musca, descumpănit. Ségolène a bombănit ceva şi m-a-ndemnat să reiau ritmul, după care a spus răspicat, tărăgănând sunetele, de parcă aş fi fost un copil surd:

— Natura a creat fiinţele omeneşti, cu asta e de acord toată lumea. Dar de ce le-a dotat cu setea de-a pune întrebări, de-a reflecta, de-a construi cunoştinţe, cu moralitate? Calităţile astea sunt menite să ne-ajute să ne integrăm în mediul înconjurător, sau să ne excludă din el? De obicei, natura nu face nimic fără rost. Ascultându-i pe geolog şi pe astronom, mă impresionează tot mai mult eficienţa ei chibzuită. „Puţina ştiinţă te îndepărtează de Dumnezeu; multa ştiinţă te apropie de el.“ Dacă natura creează peşti înseamnă că mai înainte a făcut apa. Aşa că…

— Aşa că?

— Dacă natura creează fiinţe raţionale cum suntem noi înseamnă că universul are un sens pe care trebuie să-l înţelegem.

— Deci?

— Nu suntem un accident al hazardului, n-am venit pe lume în urma unor ricoşeuri de atomi. Dimpotrivă, suntem rezultatul unui plan, al unei intenţii inteligente. Deci…

— Deci?

— Deci Dumnezeu există.

Ce uşurare, ajunsesem din nou într-un teritoriu cunoscut. Cum mă ocupam cu filozofia, ştiam să jonglez cu astfel de enigme şi cu numeroasele lor răspunsuri. Poate că la douăzeci de ani nu „intrasem în filozofie“ – aşa cum „intri în religie“ – decât ca să-mi întăresc convingerile cu privire la problema asta.

Musca nu se mai dădea dusă, mi se aşeza când pe un picior, când pe altul. Am zâmbit şi i-am răspuns lui Ségolène:

— Înțeleg despre ce vorbeşti: o polemică în privința drepturilor de autor. Omul este cel care creează sens, sau există un alt creator, Dumnezeu, înaintea lui? Inteligența pe care o urmăreşte neobosit omul în univers vine chiar de la el? Sau îşi are sursa la Dumnezeu? După părerea gânditorilor de astăzi, omul, însingurat, rămas fără referent, singur producător de rațiune, se instituie „paznic al sensului“ în mijlocul unei lumi absurde.

— Omul ar fi un peşte aruncat într-un univers fără apă?

— Dacă vrei…

— Păi atunci înseamnă că moare!

am zis nimic, ştiind prea bine la ce se referă. Da, contemporanii au adus omul în agonie. Atribuindu-i meritul inteligenței, îl măgulesc, dar în acelaşi timp îl condamnă la o singurătate radicală. Omul devine excepția: gândeşte într-un spațiu care nu gândeşte, se emoționează într-un decor pasiv, caută ceea ce e drept şi ceea ce e nedrept într-un haos amoral. Se închide singur pe dinafară! Fără şansă de evadare! Omul, care nu e decât praf de stele, se dovedeşte o dureroasă greşeală.

Musca bâzâia şi se fâțâia de colo-colo pe orice locşor descoperit de pe corpul meu, pe brațe, pe picioare, pe gât, pe față, străduindu-se să-mi soarbă transpirația sărată. Mă sâcâia.

Ségolène a insistat:

— Ordinea şi inteligența cosmosului nu sunt oare o dovadă a existenței lui Dumnezeu?

— E o demonstrație clasică în filozofie. Voltaire spunea: „Universul mă stinghereşte, şi nu pot să concep că ceasornicul acesta există, dar nu are ceasornicar“. Fără-ndoială, dacă aş găsi un ceas pe cărarea asta, aş pune existența lui pe seama muncii unui artizan; n-aş afirma că e un produs al

hazardului. La fel, prin analogie, aş tinde să cred că în spatele vieții, al legilor ei, al complexității din ce în ce mai mari stă munca unui mare artizan. Şi, pentru că omul este o ființă gânditoare, morală, spirituală, ar fi cât se poate de firesc să-mi închipui că a fost creat de un Dumnezeu gânditor, moral, spiritual, şi nu prin ciocnirea unor molecule sau printr-o agregare aleatorie de celule.

— Înseamnă că eşti de acord…

— Nu, deloc! Întâi că analogia nu e o dovadă. Apoi, există ordine şi fără intenție: conform teoriei lui Darwin despre selecția naturală, speciile adaptate supraviețuiesc, iar cele neadaptate dispar, pe scurt, natura se organizează singură. În fine, şi noțiunea de finalitate mi se pare suspectă, fiindcă nu este decât o proiecție pur subiectivă: cum putem şti sigur că scopul universului este omul? De altfel, universul are vreun scop?

— Cum? Nu există finalitate? Să luăm de exemplu ochiul, o structură desăvârşită. O să-mi spui că n-a fost proiectat pentru vedere?

Mi-am adus aminte că Ségolène lucra ca oftalmolog.

— Exact! Constat că vedem cu ajutorul lui; totuşi, n-am cum să demonstrez că a fost proiectat pentru vedere.

— A, da? Şi-atunci din întâmplare retina are cinci milioane de celule cu con şi o sută douăzeci de milioane de celule cu bastonaş care captează semnalele luminoase şi le transformă în semnale electrochimice? Din întâmplare cele două lentile, corneea şi cristalinul, se află la distanța potrivită față de retină pentru a concentra acolo razele de lumină? Din întâmplare globul ocular cuprinde toate sistemele astea şi le protejează cu ajutorul unei substanțe apoase? Din întâmplare mai sunt acolo şi o mulțime de mici muşchi care-l fac să se mişte? Din întâmplare s-au aşezat unul lângă altul două organe identice, permițându-ne să vedem în relief? Din întâmplare cei doi nervi optici sunt legați de o zonă din creier? Din întâmplare în craniul nostru se găsesc neuroni în stare să prelucreze impulsurile nervoase? Hazardul! Mi se pare mai greu să crezi în hazard decât să crezi în Dumnezeu. Trebuie să ai o credință oarbă ca să înlocuieşti o ființă supremă cu: soartă, contingențe, coincidențe, probabilități! De fapt, te-ai molipsit de superstiția hazardului.

— Se poate să mă-nşel, dar asta nu-nseamnă că tu ai dreptate.

— Dumnezeu rămâne cea mai bună explicație plauzibilă a universului.

— Auzi şi tu ce cuvinte: „Cea mai bună explicație plauzibilă“. Recunoşti

deci că mai există şi altele. Dacă sunt mai multe posibilități, nu se pune problema necesității. Nu se impune nimic.

S-a lăsat tăcerea. O sută de metri am mers reflectând. Soarele era aspru ca silexul.

— Şi-apoi, am adăugat eu, când văd rateurile creației, tsunamiuri, furtuni, cutremure, specii în extincție, tot felul de maladii care-i afectează pe oameni, virusuri şi bacterii mortale, mă gândesc că Dumnezeu, ca artizan, nu e un maestru, ci un învățăcel. Ce de încercări nereuşite! Câte catastrofe naturale! Uită-te la relief: nisipul ăsta ars de soare a fost cândva fundul unui ocean, uedurile provin din nişte râuri azi secate, pereții stâncoşi sunt rezultatul activității vulcanice, faliile s-au format în urma ciocnirii plăcilor continentale… Ce de încercări pentru un rezultat atât de jalnic! – deşertul nu poate fi considerat o capodoperă, pentru că e imposibil să trăieşti aici.

Musca mi-a dat pace şi a asaltat-o pe Ségolène. Dar ea era atentă la tirada mea.

— Totuşi, am auzit că unii filozofi au oferit dovezi ale existenței lui Dumnezeu.

— În afară de cea pe care tocmai am contrazis-o – proba finalității –, mai sunt trei.

— Deci aşa!

— Ségolène, nu contează dacă-s patru, patruzeci sau patru mii! Faptul că există mai multe arată că nici una nu e de ajuns.

— Şi care-ar fi dovezile astea?

— Proba consensului universal: în toate secolele, în toate locurile, oamenii au crezut în diverşi zei.

— Exact. Nu te pune pe gânduri?

— În toate secolele, şi-n toate locurile până de curând, oamenii au mai crezut şi că Soarele se învârte în jurul Pământului. Există şi iluzii împărtăşite. Şi tâmpenii populare. Cantitatea nu garantează adevărul.

— Altă dovadă?

— Proba cosmologică: pentru ca lumea să se pună în mişcare, e nevoie de o cauză primă, Dumnezeu. Conform acestui silogism, se merge înapoi din cauză-n cauză la infinit, o aberație, dacă nu te opreşti la o cauză primă, care să nu mai aibă nici o cauză. Numai Dumnezeu, omnipotent, omniscient, în afara

spațiului şi timpului, poate da naştere universului, nu neantul.

— Nici asta nu ți se pare convingătoare?

— E o afirmație care şchioapătă, pentru că pretinde că se întemeiază pe principiul cauzalității, dar îl depăşeşte: recurge la o transcendență, la o cauză fără cauză, din afara lumii. Mai mult, mă-ndoiesc şi de principiul cauzalității: oare e suficient? Dacă mă bazez pe el, n-o să reuşesc niciodată să aflu ce-a fost mai întâi: oul sau găina.

— Şi ultima dovadă?

Am chicotit.

— Proba ontologică: Dumnezeu are, prin definiție, toate calitățile, deci şi calitatea de a exista. A spune „Dumnezeu nu există“ e o contradicție. Iar a spune „Dumnezeu există“ e un truism.

A chicotit şi ea, dându-se bătută dinainte.

— Şi?

— N-am putea trece de la domeniul ideilor la domeniul realului. Se face confuzie între două ordini, cea a gândirii şi cea a realității. Existența se dovedeşte prin experiență, nu prin concept sau prin deducție. O plăsmuire a minții mele nu trăieşte neapărat în afara minții mele. Dumnezeu rămâne un postulat, un vis, o dorință, o închipuire… Atenție, nu trebuie să luăm dorința ca el să existe drept realitate.

Ségolène m-a privit mâhnită. Chipul i s-a împovărat parcă cu douăzeci de ani. Fără milă, am încheiat:

— Speculațiile pe care ți le-am expus pot fi combătute. Doar prin forțele ei rațiunea umană nu e-n stare să demonstreze existența lui Dumnezeu. Aceste pretinse „dovezi“ nu sunt decât argumente în favoarea lui Dumnezeu. Nimic nu poate să-i probeze existența.

— Bine, dar nici s-o nege.

Am dat din cap cum că sunt de acord. Apoi am adăugat:

— Cel care afirmă trebuie să ofere dovada. Dacă pretind că există centauri, e musai să-mi susțin afirmația cu probe.

— Cel care nu vrea să creadă îşi scorneşte mereu motive.

— La fel şi cel care vrea să creadă!

Ségolène a ridicat capul, m-a fixat cu privirea şi a zis, categorică:

— Absența dovezilor nu e neapărat dovada absenței.

Pietricelele răzleţe, crăpăturile şi şanţurile vesteau intrarea într-un ued. Iar când în depărtare au apărut câteva ţepuşe de piatră, am ştiut că ajunseserăm în Hoggar.

În faţa noastră, Abayghur a rămas ţintuit locului. Cu un gest larg, ne-a arătat o văgăună de stânci şi nisip, unde-aveam să ne-aşezăm tabăra.

Am reluat discuţia cu Ségolène.

— Ai dreptate. Zero pe linie. Dumnezeu nu e prezent decât sub forma întrebării despre el. Orice om se-ntreabă sau s-a-ntrebat dacă Dumnezeu există. Şi fiecare răspunde după cum consideră. Îndoiala cu privire la existenţa lui Dumnezeu, iată minimul sindical al realităţii divine!

A zâmbit, şi-a scos plosca pe care o umpluse cu apă de la izvor şi a băut pe-ndelete. Eu m-am aşezat şi am făcut acelaşi lucru.

După ce s-a şters la gură, şi-a mai revenit şi părea mai liniştită.

— Povestea asta cu Dumnezeu, care ne frământă pe toţi, a spus ea, e mai mult decât o întrebare: e o provocare, o chemare. Nu putem căuta decât ceva despre care ştim că trebuie căutat. „Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit deja!“[7]

7. Citat din *Cugetările* lui Pascal (fragmentul 552), în care filozoful îi atribuie aceste vorbe lui Hristos. Tema apare şi la Sfântul Augustin, *Confesiuni*, cap. XXIV.35: „N-am găsit nimic din tine de care să nu-mi fi amintit, din ziua în care am aflat despre tine“. (N. tr.)

S-a ridicat, mi-a făcut un semn prietenos de rămas-bun şi, înseninată, s-a dus să-şi aleagă un loc pe nisip.

Asfinţitul inunda pământul cu ocru.

„Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit deja.“

M-am abţinut să-i răspund, ca să nu întrec măsura.

Unde era Dumnezeu? După momentul aşa-zisei creaţii, nu se mai arăta. Natura nu vorbeşte nici despre el, nici pentru el. Eu aveam sub ochi doar un univers vizibil al cărui creator rămânea invizibil.

Încet-încet, cerul şi pământul s-au întrepătruns, cufundându-se în penumbră. Contururile munţilor se lungeau la infinit, în vreme ce denivelările, vârfurile şi protuberanţele se estompau.

Nu, hotărât lucru, Dumnezeu nu era acolo.

Dacă Dumnezeu ar fi vrut să-l cunosc, ar fi procedat altfel, nu?

Omul îl caută pe Dumnezeu. Dar pe mine m-ar fi impresionat ca Dumnezeu să fie cel care-l caută pe om, ca Dumnezeu să mă urmărească…

Or, pân-atunci nu mi se-ntâmplase aşa ceva…

Deşi Ségolène insinua contrariul, nu, nu eram în căutarea lui Dumnezeu.

M-am ridicat în picioare şi, scrutând împrejurimile, am simţit nesfârşita lor pustietate.

— Şi dacă cumva mă caută el, să mă găsească! mi-am sfârşit gândul cu glas tare, bravând în faţa munţilor.

Cum să-mi fi imaginat, pe-atunci, că Dumnezeu mă aude şi că avea să-mi răspundă câteva zile mai târziu?

9

Somnul mă ocolea.

Colegii mei se odihneau. Muntele era tăcut. Paşnice, indiferente, stelele care-mpânzeau cerul întunecat suspendaseră timpul.

Fără mâini, fără picioare, înfăşurat în sacul de dormit ca o crisalidă în coconul ei, mă foiam pe toate părțile. Perna din spumă pe care stăteam cu capul, aşezată direct pe nisip, era udă de transpirație.

În stânga mea se-auzeau sforăieli furişe.

Ah, cât îi uram că pot să doarmă! Sau mai degrabă mă disprețuiam pe mine că stau de veghe… Mă simțeam cuprins de furie, ciudă şi nelinişte.

„Cum o să pot să merg mâine, dacă nu-mi recapăt puterile?“

Doar scăpasem de insomnii de luni de zile…

I-am zâmbit lunii.

Ce amintire minunată, vindecarea de insomnii: lăsasem în urmă dintr-un foc douăzeci de ani de nopți albe!

De la unsprezece ani, mă chinuiam groaznic să adorm. Chiar şi atunci când eram epuizat, frânt de oboseală după o petrecere, un meci de rugby, o plimbare cu bicicleta, nu reuşeam să-nchid ochii. Puteam să mă culc şi la zece, la două noaptea încă nu-mi venea somnul. Contrar aşteptărilor, viața amoroasă nu mi-a adus şi rezolvarea problemei. Cu toate că bucuria, excitația, plăcerile şi-apoi orgasmul mă făceau să mă simt cât se poate de bine, rămâneam treaz, înlănțuit cu cea de lângă mine, ascultându-i respirația tot mai mică şi mai domoală, de noapte, într-o îmbrățişare care la început mi se părea minunată, iar apoi interminabilă – un deliciu care se prelungeşte prea mult se transformă în supliciu. Pentru că aşteptam întotdeauna degeaba, m-am obişnuit să mă strecor cu grijă din aşternut şi să mă aşez, gol, la birou ca să citesc, să scriu ori să ascult muzică.

Nu ştiu dacă insomniile mă şubrezeau, dar erau atât de stăruitoare, încât îmi amărau viața. Nu puteam niciodată să mă bucur că se sfârşeşte o zi, şi cu-atât mai puțin să mă trântesc mulțumit pe pat. Gesturi care pe mulți oameni îi

încântă – să tragă perdelele, să caşte, să se-alinte, să se ghemuiască sub plapumă, să bată uşor perna din pene, să-şi îmbrăţişeze iubita şi să-i ureze noapte bună – pentru mine erau începutul calvarului. Încercasem leacurile băbeşti – să număr oiţe, să recit poeme, să mă gândesc la amintiri plăcute, să fac un duş cu apă rece, să beau lapte, sau bere, sau un ceai din plante – în zadar! Iar când mă-ncumetasem să cumpăr nişte somnifere de la farmacie, mă făcuseră să adorm abia a doua zi, nu noaptea.

Un prieten îmi sugerase: „Adu-ţi aminte când ai început să ai probleme cu somnul, apoi încearcă să-nţelegi ce s-a-ntâmplat, şi-o să-ţi dai seama care e cauza.“ I-am ascultat sfatul.

Începusem să am insomnii după moartea bunicului meu, omul pe care l-am iubit cel mai mult în copilărie, un uriaş blând, înţelept, amuzant, care-şi petrecea zilele aplecat asupra mesei de lucru la care monta bijuterii. Scotea rar câte-o vorbă, dar întotdeauna plină de sens. Aşa cum erau şi tăcerile lui… La el totul era perfect cântărit. De la şaisprezece ani, se trudea cu pilele, ceara, diamantele, barele de aur, ciocanul de lipit şi clemele. Muncind din greu, reuşise să-i asigure o viaţă tihnită soţiei şi o bună educaţie fetelor lui, îşi cumpărase o maşină americană arătoasă, pe care-o folosea rar, şi o casă la ţară, unde stăteau două săptămâni, vara. Lucra încontinuu. Nu-l văzusem să se întrerupă decât ca să se joace cu noi, nepoţii lui, sau cu animalele pe care le aduceau cu ei unii clienţi. Atunci, omul acela care era înţelepciunea şi seriozitatea în persoană se ridica de la locul lui, se-ascundea, inventa jocuri, punea la cale surprize, se târa în patru labe şi se tăvălea pe jos de râs. A murit la cincizeci şi nouă de ani, din cauza unui atac de cord.

Aşadar, urmând sfatul prietenului meu, analizasem o vreme imaginile care-aveau legătură cu drama aceasta. Într-o dimineaţă, când intram la duş, mi-a venit dintr-odată o idee: „Bunicul tău a adormit pentru totdeauna“. Brusc, am înţeles că timp de douăzeci de ani fusesem prizonierul acestei sentinţe… Aşa mă anunţaseră că a murit: „Bunicul tău a adormit pentru totdeauna“. Deci a dormi era totuna cu a muri! Dacă adormeai, riscai să nu te mai trezeşti niciodată… Oare ce adult îmi strecurase formularea asta catastrofală, crezând că face un bine? Ce mai contează, cine ar fi bănuit că avea să mă condamne la decenii de nopţi de nesomn?

Imediat ce-am identificat cuvântul acesta originar şi fatal, m-am simţit

uşurat, precum cerul spălat de ploaie. Seara, adormisem ca un prunc. La fel şi a doua zi. Vindecat! Mai apoi, descoperisem chiar şi cât de plăcut e să moțăi.

Dar în noaptea aceea, în inima Saharei, în ciuda căldurii moleşitoare, a drumului lung, în ciuda faptului că ne umpluserăm stomacul cu orez, nu reuşeam să mă las în voia toropelii.

Mă pândea un pericol. Simțeam o amenințare surdă… Da, un agresor necunoscut, ascuns în umbră, aştepta să se năpustească asupra mea.

M-am ridicat dintr-odată în fund, dârdâind.

Materialul sintetic a scos un fâşâit groaznic. Aveam să trezesc pe toată lumea. Şi să alung duşmanul…

După treizeci de secunde, pentru că nu se vedea nici o mişcare şi se-auzeau în continuare sforăieli, am tras concluzia că nu deranjasem pe nimeni.

M-am uitat cu luare-aminte în jur. Nici o mişcare nici pe pământul incolor, nici o viperă, nici un scorpion, nici un rozător. Nici un sălbatic cu cuțitul între dinți care să apară de după o stâncă. Doar îmi imaginasem pericolul.

Şi totuşi, ceva mă neliniştea…

Am scos mâinile din sacul de dormit, ca să mă-nviorez.

Deasupra mea, cerul triumfător. Splendid, suveran, presărat cu stele scânteietoare, etala o cu totul altă dispoziție decât a mea. Se dezisese de mine. Eu rămâneam o insectă insignifiantă care se agita pe fundul unei gropi cu nisip.

Mi-am dat seama că senzația aceea de dezrădăcinare punea tot mai mult stăpânire pe mine. Mă invada cu undele ei de stranietate, smulgându-mă din confortul obişnuit. Nimic din jur nu-mi mai era familiar: îmi părăsisem casa; renunțasem la activitățile de zi cu zi, la fel şi la ritualuri; munții întunecați îşi pierdeau contururile; obiectele uzuale – briceag, rucsac, lanterne, cărți – nu-mi erau de nici un folos; mi se prăbuşiseră toate reperele, inclusiv cele recente. Insolitul avea câştig de cauză. Mă simțeam gol. Exilat. Fragil. Singur. Fără scăpare.

Cum să îmblânzesc necunoscutul? Să-l fac banal?

O stea căzătoare a trecut prin dreptul lui Orion. Eram din ce în ce mai îngrozit. Îmi fierbeau tâmplele. La ce distanță se petrecea fenomenul acela? O distanță care mă depăşea… O distanță care mă făcea mic, jalnic. Eram cufundat într-un colțişor din univers, o lume în permanentă expansiune, un cosmos vechi de paisprezece miliarde de ani, care-o să existe şi după ce eu n-

o să mai fiu. Chiar şi ceea ce vedeam, deşi mie mi se părea enorm, se dovedea minuscul: în spatele planetelor se găseau alte planete, galaxiile se adăugau altor galaxii, miliarde de sisteme ocupau infinitul inaccesibil. Eram şi eu pe-acolo, praf în mijlocul imensității, zadarnic praf de materie, neglijabil praf de timp.

Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Am auzit cum izbeşte în poarta toracelui, cerând să iasă…

Cine sunt? O lumânare care veghează în beznă şi pe care vântul are s-o stingă. Jalnic! Deocamdată, pot să strig „Exist“, dar afirmația mea se îmbracă în teroare, fiindcă, oricât aş urla, oricât aş încerca să-mi adun forțele pentru o fugă dementă, n-o să exist la nesfârşit. Nu sunt decât o secundă între două eternități, eternitatea dinaintea mea şi eternitatea de după mine. Nu sunt decât o fărâmă de viață între două neanturi, neantul dinaintea mea, neantul de după mine. Iar dacă eternitatea nu mă îngrijorează, cele două neanturi mă macină. A spune „Sunt“ e totuna cu a spune „N-o să mai fiu“. „Viu“ are un singur sinonim adevărat: „muritor“. Grandoarea mea devine puținătatea mea, iar forța mea, imperfecțiune. Mândria se amestecă cu spaima.

Cine m-a aşezat aici, pe pietricica asta rotundă? În ce scop? Şi de ce pentru atât de scurt timp?

Nu pot să spun că sunt nimic, mai degrabă aproape nimic. Un „aproape“, iată condiția mea. O aproape-ființă. Un aproape-neant. Nici una, nici alta, ci o angoasă hibridă.

Universul îşi desfăşoară puterile sub ochii mei. Deşi ar putea să mă minuneze, mă striveşte. Sunt țintuit de viu. Am amețit. În fața lui, mă fac mic de tot. Sunt; şi totuşi, sunt menit să nu fiu nimic. Trec şi-atât. Existența mea se dovedeşte finită, înscrisă între două evenimente absurde, naşterea şi moartea mea. Mă aşteaptă o despărțire brutală, iremediabilă: despărțirea de lume, despărțirea de cei apropiați, despărțirea de mine. Ruptura. N-am decât o certitudine, anume că o să pierd totul.

O voce dinăuntrul meu chicoteşte: „Bucură-te! Teama ta de moarte e dovada constantă că eşti în viață! Atâta vreme cât te gândeşti că n-o să mai fii nimic, încă eşti. În schimb, atunci când n-o să te mai gândeşti…“

Moartea nu reuşesc să mi-o imaginez. Prăbuşire? Întuneric? Linişte? Prea concrete… Vidul? Ca să vezi vidul ai nevoie de plin. Timp oprit? Ce-nseamnă

timpul atunci când nu e trăit?… Habar n-am. Să gândeşti nimicul înseamnă să nu te gândeşti la nimic. Nu pot să găsesc nici o reprezentare: ca să-ți reprezinți ceva trebuie să rămâi o conştiință. Or, eu n-o să mai fiu o conştiință.

Sunt lac de sudoare. Angoasa mă scoate din lume. Cum se explică viața asta limitată şi moartea infinită? Spasme de panică îmi scutură trupul. Mi s-a uscat limba. Inima-mi bubuie. Îmi vine să urlu.

— Érrric?

Tresar.

În stânga mea a apărut silueta albastră a lui Abayghur.

M-a atins uşor cu mâna pe umăr.

Ce văzuse oare din tot zbuciumul meu? Fără să-mi dea de-nțeles că a observat ceva, mi-a făcut semn să-l urmez. Şi am ieşit, bucuros, din sacul de dormit.

Am mers vreo douăzeci de metri până la o zonă plină de mărăcini, unde refuzase să ne aşezăm tabăra. S-a oprit şi mi-a arătat cu degetul o formă în nisip.

Mi-a luat un minut să-mi obişnuiesc ochii cu întunericul, apoi am văzut clar o viperă cu corn mestecând o şopârlă pe care o-nghițise; labele din spate şi coada, deja rigide, îi rămăseseră afară din gură.

În şoaptă, Abayghur mi-a explicat că mişunau aşa de multe reptile pe-acolo din cauza bălții care atrăgea prada lor, rozătoare şi scorpioni.

Un foşnet i-a confirmat spusele. O viperă a țâşnit să se ascundă printre pietre, făcând salturi în lateral şi lăsând pe nisip amprente în formă de S. Nu departe de noi, Abayghur mi-a arătat încă un cap triunghiular cu pupile verticale.

M-a apucat tremuratul.

Ne culcaserăm lângă un cuib de reptile. Deşi nu e letal, veninul lor poate să necrozeze organe, să distrugă porțiuni de piele, să afecteze sistemul nervos.

— Ce-i de făcut? i-am şoptit eu.

Aşa cum prezisese Donald, reuşeam să comunic cu tuaregul fără să vorbim aceeaşi limbă.

Mi-a răspuns că atunci când avea să se ridice soarele şerpii o să iasă să bea roua de pe trupurile noastre. Aşa că în zori n-o să mai fim deloc în siguranță.

După aceea a scos un pliculeț din traistă. L-a desfăcut şi mi-a dat să miros

praful dinăuntru. Sulf.

Din câteva gesturi, mi-a explicat că trebuie să trasăm o linie de protecție în jurul colegilor mei cufundați în somn, ca să alungăm prădătorii.

Am început să construim originala fortificație plată, încet, uitându-ne cu mare atenție unde călcăm cu picioarele goale şi pândind fojgăiala reptilelor.

Eu m-am speriat de câteva trosnete şi m-am înspăimântat de-a binelea văzând mişcări fugare în tufişuri.

Ce bine era să te temi doar de un adversar! Acum identificam pericolul. Abayghur mă scăpase de spaima fără motiv. Probabil că el, omul deşertului, ştia că frica maschează angoasa dându-i un obiect precis.

10

De zile-ntregi, mergeam prin Atakor, cea mai înaltă şi mai accidentată regiune din Hoggar.

După minunile de la orizontală urmau acum minunile pe verticală. În fiecare clipă apăreau piscuri, movile stâncoase, ravene.

Sub soarele aprig, traversam atelierul unde lucrase natura pe vremea când era tânără, năvalnică şi neîmblânzită. Cu forţa ei, ridicase rocile primare din nisip, apoi împrăştiase milioane de tone de lavă. După ce luase în stăpânire materia aceea încinsă, îşi încercase măiestria construind tot felul de forme: vârfuri, columne, creste, cute, mameloane, ridicături, conuri, arce, văgăuni, şanţuri, pitoane, capişoane. Natura îşi testase cu înflăcărare talentul, uneori strălucită, alteori stângace, dar întotdeauna inventivă.

Pe-atunci, nu existau încă oameni care să-i laude strădaniile; abia după aceea i-a creat şi pe ei. Totuşi, s-ar fi zis că de-acum nu-i mai păsa de propria operă, şantierul părea părăsit. Eroziunea produsă de ape, de vânt şi de secolele care s-au scurs estompa giganteştile sculpturi şi, şterg ându-le contururile, le ştirbea ameninţătoarea robusteţe.

Astăzi, începea să domine dezordinea. Pereţii stâncilor se măcinau. Ici şi colo mormane de grohotiş spărgeau liniile. Cărările se astupau cu enorme blocuri de piatră. Capodopera se năruia.

Însă din când în când haosul se-mblânzea, dând la iveală o creastă intactă, rotunjimea unui pisc, curba zveltă a unui drum, dar cel mai adesea trebuia să ocolim, să dăm pasul peste ceva, să ne căţărăm.

Între aceste nenumărate proeminenţe, lungile platouri ne epuizau: arse de soare, fără copaci şi fără umbră, ostile vieţii.

Apoi ajungeam la stâncile tubulare, cu pereţii lor sparţi de alveole şi feţele roase de carii.

Thomas, geologul, era în culmea fericirii. Semăna cu un pasionat de artă ajuns în muzeul Vaticanului… Se preumbla neobosit în toate părţile, se-apleca, strângea mostre, comenta, descria, analiza, compara. Mai mult, începuse să

colecționeze cristale: dacă în primele zile se-arătase prudent, acum vânătorul de roci nu mai rezista plăcerii de-a culege diverse bucăți de cuarț.

Văzându-l cum îşi încarcă rucsacul, Abayghur şi cu mine am schimbat o privire complice şi-am izbucnit în râs: Thomas îşi juca singur renghiul pe care mi-l jucase mie tuaregul când îmi umpluse bagajul cu pietre.

Totuşi, ne uitam impresionați la descoperirile lui: trahitele aspre, cu nuanțe de ardezie, de galben sau chiar de roz, şi mai ales nişte pietre speciale, care sunau ca şi când ar fi fost goale pe dinăuntru, fonolitele, brun-arămii, verzui sau albicioase, atunci când intrau multă vreme în contact cu aerul.

La asfințit, peisajul căpăta note de coşmar. În lumina palidă, înainte să fie înghițite de întuneric, formele de relief îşi schimbau pentru câteva minute consistența: pe stâncile istovite se profilau monştri, ciclopi cu răni uriaşe, schelete herculeene parcă sparte cu o lovitură de spadă, titani cu cocoaşă, piei spintecate, pline de edeme, bube şi umflături.

Apoi bezna ascundea spitalul acela cu infirmi şi, pe dibuite, ne puneam mănuşile, căciulile şi hanoracele şi ne strângeam în jurul unui foc binefăcător. Ce diferență față de dogoarea de peste zi! În douăzeci şi patru de ore, înfruntam pe rând vara şi iarna.

Deşi nu ştiam încă, era ultima dimineață din viața mea cea veche.

Noaptea trecuse peste mine ca o pasăre-n zbor; m-am trezit înviorat şi binedispus în scobitura uedului unde ne aşezaserăm tabăra.

De data asta, aveam să poposim acolo mai mult decât de obicei. Plănuiam să escaladăm muntele Tahat, la poalele căruia ne aflam, cea mai înaltă culme din Hoggar, ajungând până la trei mii de metri.

Pentru că acest adăpost ne era bază până a doua zi, unii au profitat şi au renunțat la expediție. Dureri de articulații, bătături la picioare, coloana vertebrală suprasolicitată, toate impuneau odihna. Gérard m-a anunțat că n-o să participe la urcuş; îl văzusem că ia la repezeală diverse pastile şi mi-am dat seama că avea nişte probleme de sănătate de care nu voia să se ştie şi care-l stânjeneau. După ce mi-a urat drum bun, s-a retras iar pe o mică movilă. Ciudat caracter! Țineam mult la el, dar era dificil. Îmi oferise cu generozitate călătoria asta, care pentru mine era prea scumpă, dar acum îmi dădea impresia că o continuă fără mine, pe cont propriu, aproape mut, ocupându-se să-i

critice, răutăcios, pe toți ceilalți. Nu mai ştiam ce să cred. Fără-ndoială că suferea de un fel de timiditate care punea stavilă firii lui mai degrabă vulcanice… Iar amestecul acesta de impulsivitate şi reținere rămânea o enigmă pentru mine. Cât despre ceilalți colegi, îi puseseră cu toții eticheta de antipatic, în afară de Ségolène, care refuza să-i vorbească de rău pe alții şi se lăsa cucerită de farmecul lui de aventurier inveterat.

Abayghur mi-a explicat că o să aibă el grijă de călătorii obosiți, de tabără şi de dromaderi.

I-am citit pe față că i se părea absurd că vrem să urcăm tocmai pe Tahat. La ce bun? Ce puteam să vânăm acolo? Să culegem? Să bem? Nimic… Pentru el, era un efort în zadar, iar curiozitatea noastră, un moft copilăresc, de europeni.

El, tuaregul, ştia să se strecoare în masivul acela pe care caravanele îl evitau, numindu-l tărâmul setei şi fricii, dar aşa, să-l invadăm, să-i cerem prea multe… În plus, spre deosebire de turişti, el nu ținea nici să bată recorduri, nici să câştige concursuri; nu s-ar fi lăudat niciodată în fața altora că „a fost acolo“!

Îmi venea să-l cert, să-l conving c-o să fie o aventură pe cinste, că, odată ajuns acolo sus, o să-şi privească ținutul natal ca un dumnezeu.

În timp ce eu mă pregăteam să-l apostrofez, el urmărea un vultur care se-nvârtea prin văzduh chiar pe deasupra uedului. Îşi rotea ceafa în acelaşi ritm cu zborul vulturului, încet, mlădios. Concentrarea aceea din ochii atât de limpezi ai lui Abayghur m-a speriat: am avut senzația că era legat printr-un fir invizibil de pasărea răpitoare, un fir întins, telepatic, şi că se folosea de privirea animalului ca să cerceteze refugiul nostru şi împrejurimile.

Am pornit la ora şase, conduşi de Donald. Hotărâserăm de comun acord s-o luăm pe drumul cel mai lung, fiindcă scopul nostru principal era excursia în sine, nu să ajungem în vârf. Nu se-ntrezărea nici o potecă clară, aşa că mai degrabă țineam direcția printre stânci şi mormane de grohotiş, ca să ajungem în vârf pe creasta din stânga.

Odată scăpat de povara rucsacului, mă simțeam din nou în largul meu; eram doar în tricou şi pantaloni scurți, în picioare aveam ghetele Pataugas şi, prinsă la curea, plosca cu apă.

Cu cât ajungeam mai sus, cu-atât vedeam mai bine. Totul devenea grandios. Priveam pământul până la infinit, cu toate protuberanțele lui. De departe, părea

că munții stau pe o întindere plată, suferind de milenii că au fost dintr-odată expulzați acolo din străfundurile planetei. Relieful căpăta o linişte pe care n-o arăta şi de-aproape, când dădeam piept cu pantele cu grohotiş, crevasele tăioase şi coloanele acelea măcinate.

Intram pe nişte porți care ne duceau spre cer.

Thomas şi cu mine eram de-acum nedespărțiți. Mă-nțelegeam bine cu el, eram pe aceeaşi lungime de undă. Unele piscuri, cu crăpături şi adânciturі cu forme geometrice, păreau nişte uriaşe millefeuille, cu roci când nisipoase, când seci pe dinăuntru, sunând a gol. Mi-a arătat stâncile muzicale, formate din fonolite şi riolite dispuse ca tuburile de orgă: m-am surprins pândindu-le reverberațiile, visând cum vântul suflă peste instrumentul acela gigantic şi-i face tuburile să cânte, Bach sau Bruckner… Pe măsură ce urcam şi-mi arăta cuarțuri, feldspați, amfiboli care se vedeau cu ochiul liber în vechea lavă, îl dădeam uitării pe profesorul scorțos, dornic să-şi impună autoritatea, grăbit să-şi arate cunoştințele; acum găseam în el doar un bărbat de cincizeci de ani, curajos, mânat de entuziasm, de forța pe care i-o dădea mişcarea şi de curiozitate.

Când am ajuns în vârf, m-a cuprins o fericire fără margini.

Acoperişul Saharei… Peste tot în jur, infinitul… Rotunjimea globului pământesc…

Nu mă gândeam la nimic; mut de uimire, eram doar ochi care contemplă. Nu-mi venea în minte nici o frază interesantă sau inteligentă, mă bucuram pur şi simplu că privesc, că inspir, că expir.

Thomas a venit în dreapta mea şi-am admirat împreună, radioşi, peisajul. Am stat multă vreme aşa, respirând la unison. Apoi a trebuit să-nceapă să numească vârfurile, acolo Akafou, acolo Serghat, acolo Assekrem… Am încuviințat, îngăduitor. Denumirile nu contau, erau nesemnificative, meschine, derizoriu de omeneşti, pe lângă geniul naturii, pe care limbajul încerca să şi-l aproprie. Nu ceea ce spunea Thomas îmi plăcea, ci emoția pe care o împărtăşeam.

Donald a scos gustarea pe care-o luase cu el: pâine, ouă fierte, salam. N-aveam cum să ne-aşezăm. Bătea vântul, iar golul ne-atrăgea spre el. Cei mai rezistenți au rămas în picioare; eu m-am sprijinit de o stâncă; Ségolène s-a aşezat pe o piatră. Eram încântat; la trei mii de metri deasupra pământului,

gălbenuşul portocaliu de ou şi miezul moale de pâine aveau savoarea rarității.

— Pulverizatorul! Apă!

Donald ne obliga să ne hidratăm regulat; la semnalul lui, trebuia să bem apă şi să ne stropim pe față. Am desfăcut de la curea singurele mele bagaje, plosca cu apă şi pulverizatorul. Am zâmbit când mi-am stropit fața cu apă Evian, pentru că aveam impresia că pentru o clipă pe pielea mea se întâlnesc Alpii înzăpeziți şi întunecatul Hoggar.

Undeva foarte departe, jos, la dreapta, Thomas m-a ajutat să zăresc uedul Tahat, adâncitura aceea în nisip unde ne-aşezaserăm tabăra. La o asemenea depărtare, imposibil să disting un om sau o cămilă. Acum eram stăpânii lumii.

După ce ne-am odihnit, Donald a spus că trebuie să ne întoarcem.

— Merg eu înainte! am strigat.

— Ştii drumul?

— Nici o grijă. L-am reținut.

De ce spusesem asta? Cum de-mi trecuse prin cap că aş avea memoria pietrelor? Cum de uitasem că n-am deloc simț de orientare?

Entuziasmat, am început să cobor.

Thomas se ținea după mine, dar apoi a rămas în urmă, încetinit de încărcătura de pietre din rucsac.

Eram în culmea fericirii. Mergeam. Săream. Mă năpusteam înainte. Alergam. Nici prin gând nu-mi trecea să mă uit înapoi. Nici pomeneală să verific traseul. Puterea mă îmbăta. Coapsele suportau şocul denivelărilor, gleznele rezistau, picioarele îşi alegeau singure stâncile stabile, evitând pietricelele pe care ar fi alunecat, părea că n-am cum să-mi pierd suflul. Mă credeam invincibil.

Nici vorbă s-o iau mai încet. Dimpotrivă, tot mai repede. Trebuia să merg şi mai repede. Fără oprire. Mă cuprinsese un soi de vertij stăpânit. Niciodată nu-mi mai umplusem plămânii cu atâta aer. Inima primea aşa de mult sânge, încât dacă nu iuțeam pasul ar fi explodat.

Înaintez… Prudent ar fi să-i aştept pe colegii mei, dar eu mă bucur de puterea mea, de libertate. Singurătatea îmi dă avânt. La ce bun prudența? Mă simt sigur pe mine.

Merg ore-ntregi. Ore care trec ca minutele.

Nici urmă de oboseală!

Şi iată-mă jos. Tabăra e în dreapta.

Descopăr scheletul unui dromader, cu oasele albite. Straniu, la urcare nu l-am văzut.

Mă opresc imediat.

În mod normal, aici ar fi trebuit să fie tabăra. După cele două blocuri mari.

Habar n-am unde mă aflu. Le dau roată de câteva ori.

Deşi sunt surprins, nu mă alarmez, fac câțiva paşi la dreapta, la stânga, în față, înapoi.

Ce se-ntâmplă?

Nimic.

Nu recunosc nimic. Puțin mai devreme mă deplasam într-un univers cunoscut, dar, într-o clipă, s-a schimbat, nu mai e aşa. Unde sunt?

Nu-mi pierd cumpătul, nu mă-nfurii pe mine însumi: doar că nu pricep. Sunt buimăcit, stupefiat.

Dintr-odată tresar. Tovarăşii mei de drum o să vină?

Muntele e doar o suprafață pustie. Pe unde-am trecut? Oare să urc înapoi? Cercetez împrejurimile şi-ncep să am dubii. Rocile seamănă atât de bine între ele. La fel şi vârfurile. Şi ravenele.

Îmi dau seama că toată după-amiaza am coborât în viteză urmând o amăgire… Drumul doar părea să fie drumul, dar nu era.

Strig:

— Donald!

Vocea mea mă linişteşte. E încă puternică, virilă. Sigur o să m-audă cineva.

— Donald! Thomas!

Nici un răspuns.

— U-uuuu…

Strigătul lung îmi permite să-mi modulez vocea şi s-o fac şi mai puternică.

Gata: mi se pare că aud un răspuns.

Răsuflu uşurat, strig din nou şi-apoi ascult cu atenție.

Nu primesc înapoi decât ecoul, reverberat din stâncă-n stâncă…

După ecou, linişte. O linişte tăioasă.

Definitivă.

Acum e clar: m-am rătăcit.

11

Sunt atât de şocat, încât nu mă gândesc nici la foame, nici la sete.

Ce să fac?

Să urc înapoi… Imposibil, o să mă prindă noaptea.

Să aştept… Dar ce? Ce s-aştept?

Îmi muşc buzele până la sânge.

Să strig? Să mai strig? Să ascult? M-am străduit deja să fac asta timp de douăzeci de minute. Extenuant! Mă odihnesc puțin şi încep iar…

Dar natura nu-mi mai dă timp: soarele capătă culoarea focului şi-apoi, într-o clipită, cerul se goleşte, se stinge, zidurile dispar. Un vânt puternic, rece ca gheața, şuieră printre falii şi prăpăstii. Se năpusteşte asupra mea.

Tremur.

Degeaba încerc să-i mai strig pe colegii mei, rafalele furioase îmi acoperă vocea; vijelia a-nghițit-o, omorând şi ecoul. Sunetul deşertului nu-mi mai aparține.

În câteva secunde, frigul pune stăpânire pe mine…

Dârdâi.

Altă soluție nu am decât să mă adăpostesc, şi repede.

Căutând un loc ferit în spatele celor două blocuri de piatră, îmi dau seama că n-am nici sac de dormit, nici pătură, nici pulover, nici pantaloni lungi. Cum o să rezist în noaptea asta înghețată?

Mă ascund între stâncile care au păstrat puțin din căldura soarelui. Stau acolo ca un animal, fără să ştiu ce să fac, lipindu-mă de ele ca să mă-ncălzească.

Dar sunt deja aproape reci… Îmi clănțăne dinții.

Vântul bate tot mai tare, se-ntărâtă, se strecoară peste tot.

Mă gândesc să-mi fac o adâncitură pe post de pat. O să am un aşternut din nisip, şi-o să mă acopăr tot cu el.

Fără să mai pierd timpul, încep să sap, să scot nisipul, să netezesc. Apoi, mă-ntind acolo şi mă-ngrop.

Stau întins pe spate, ca o efigie funerară, cu fața spre luceafărul de seară. Rafalele de vânt se transformă în vârtejuri. O voce de undeva din adâncul minții îmi aduce aminte, ca un reproş, că ar trebui să ştiu să mă orientez, acum, că cerul îşi etalează reperele; dar eu n-am reținut niciodată mare lucru despre punctele cardinale, am văzut mereu noaptea ca pe un tablou, nu ca pe o hartă, privind stelele doar din punct de vedere estetic.

Rătăcit…

Fără nimic de mâncare.

Cu mâna pe care-o țin afară din nisip, cercetez câtă apă mai am în ploscă. Nu mai mult de patru înghițituri. Iau una.

Închid ochii. Îmi tot repet în minte întrebarea: „Cât poate să reziste un om fără să bea apă?“ Habar n-am… Încerc să mă gândesc la ce-am citit în cărți: nu se poate să nu fi dat şi peste asta în vreun roman. Patru zile… Trei… Oare o să fie de-ajuns trei zile ca să mă găsească? Dar dacă nu mă găsesc, o să dureze prea mult până să mor…

Înghit cu greutate. Moartea… Asta m-aşteaptă.

Deschid iar ochii. Mă-ngrozesc. Îmi dau seama, în sfârşit, ce mi se-ntâmplă: m-am rătăcit în deşert, fără apă, fără mâncare şi aproape dezbrăcat. Singura caravană pe care-am văzut-o pe-aici vreme de o săptămână a fost a noastră, iar Tamanrasset, cel mai apropiat sat, se află la o sută de kilometri. Sunt în mare pericol.

Gâfâi febril, neliniştit, buimac, învins deja de îngrozitoarea noapte care se anunță, gata să mă las pradă fricii…

12

Îngropat.

Stau în sarcofagul de nisip, cu fața spre noapte. Deşertul pare mai întins decât câmpul de stele. Inima pompează sânge, bate puternic, nesigură, în alertă, neştiind cum de rămâne-n viață în lumea asta minerală, atât de conştientă de neînsemnătatea ei.

Îngropat…

Cât timp o să zac în liniştea de piatră deschisă către galaxii? Până o să devin şi eu de piatră… Dac-aş putea să adorm! Odihna mi-ar da răgazul să uit. În schimb, conştiința trează, vibrantă, nu mă slăbeşte o clipă; veghează doar-doar va găsi o soluție, ca să mă scape de moarte cu veghea ei.

Îngropat…

Cât de jos am căzut! Şi-o să ajung şi mai jos… În curând, o să mă pierd în nisip. Înlăuntrul meu, asta şi vreau, aproape că mi-ar plăcea. Să mor mai degrabă decât să aştept moartea. Liniştea aceea, liniştea neantului, mă atrage mai mult decât luciditatea de nesuportat pe care şi-o impune conştiința mea.

Îngropat!

Din reflex, mi-a venit să mă aşez pe-o parte, în poziție de fetus, dar mormântul pe care l-am construit m-a împiedicat. Straniu… N-aş fi crezut să fie aşa de grei câțiva pumni de nisip. Iată-mă prins într-un culcuş pe care l-am săpat cu mâna mea.

Ce se-ntâmplă?

Ah…

Mi se pare că mă pulverizez… că mă desprind… sau ceva din afara mea mă face să mă ridic… Cum? La capătul căderii există înălțare?

Senzația continuă…

Urc, mă înalț deasupra nisipului, a grămezilor de stânci, şi… plutesc.

Incredibil: am două trupuri! Unul pe pământ, celălalt în văzduh. Deşi încă simt, ca pe-o amintire vagă, nisipul care-mi blochează picioarele şi pieptul, plutesc… Prizonierul e jos, dârdâind, iar cel eliberat, uşor, impalpabil, se

ridică în liniște deasupra peisajului, fără să sufere din cauza vântului sau a frigului, chiar fără să aibă nevoie să respire.

E cald şi bine aici.

Conştiința mea îşi întrerupe cursul obişnuit, făcut din calcule şi gânduri. Timpul încetineşte. Zbor. Cerul îşi ține respirația. Stelele nu se mişcă.

De unde vine forța asta care m-a purtat aşa de sus şi mă ajută să rămân aici?

Nu-nțeleg nimic… Vine din afară? Dinăuntru? N-o recunosc, n-o localizez. Dispar orice repere.

Dar iată că se schimbă ceva… Am impresia că forța intervine din nou. Mă… mă face mai mare! Da, îmi lungeşte membrele, mă transformă într-un uriaş pe potriva muntelui, de-acum pot să fiu parte din Sahara şi s-o stăpânesc…

Forța insistă.

Îmi deformează corpul fără să mi-l sfâşie; dimpotrivă, e de o copleşitoare gingăşie. Încântător.

Simt numai împăcare.

Sunt uluit; dar în curând n-o să mai fiu, pentru că – ştiu bine – o să renunț la fotoliul de spectator, o să mă cufund în liniştea asta, da, o să mă topesc cu voluptate în ea, cum se topeşte zahărul în apă.

Sângele îmi clocoteşte. O bucurie fără margini. Dar am încredere. Inima o să reziste.

Timpul îşi opreşte trecerea: stă în loc. Şi, stăvilindu-şi curgerea neîntreruptă, devine mai bogat, răsunător, intens, capătă miliarde de straturi. Iată că timpul are consistență… Fără să-şi mai depene secundele, există pur şi simplu.

Fericire.

Văpaie.

Forța mă ia în stăpânire. Mă abandonez. Îmi pătrunde în trup, în minte. Sunt scăldat în lumină!

Mă contopesc cu ea.

Odată cu pământul, dispare şi cerul. Levitez, dar nu într-un loc anume; ieşind din timp, am ieşit şi din spațiu; iar voința mea s-a pierdut pe drum, pentru că s-a unit cu voința altcuiva. Mă desprind de toate, de deşert, de lume, de corpul meu, de mine însumi. În curând, o să fiu una cu forța.

Mă las absorbit de energia asta statornică, nestăpânită, care modelează universul.

Primesc mesajele ei…

Dar cum?

Cât de grele sunt! Nu de înțeles, fiindcă mi se impun de la sine, ci de transpus în cuvinte. Ele, bietele cuvinte, nu-mi deschid calea către ceea ce trăiesc. Au fost inventate pentru a descrie obiectele, pietrele, sentimentele, realitățile omeneşti sau legate de oameni. Cum să vorbească despre ceva ce le depăşeşte şi stă la temelia lor? Cum să exprimi în termeni finiți infinitul? Cum să lipeşti etichetele vizibilului pe ceea ce este invizibil? Vorbele, întoarse spre pământ, n-ar putea să inventarieze decât lumea, or eu pătrund dincolo de lume…

Minunat.

Orbitor.

Simt totul.

Dintr-odată, înțeleg totalitatea.

Îmi pierd cuvintele. Nu mai contează! O voce din mine îmi şopteşte să las formulările pentru mai târziu. Deocamdată, nu trebuie decât să mă abandonez. Şi să primesc…

Îmbrățişare… Îmbrățişare de foc… Flacără.

Sunt flacără.

Lumină tot mai puternică. De nesuportat.

Aşa cum nu mai gândesc în fraze, nu mai percep lumea cu ochii, cu urechile, cu pielea. Mă apropii, arzând, de o prezență. Cu cât înaintez spre ea, cu-atât scap de îndoieli. Cu cât înaintez, cu-atât mă lepăd de întrebări. Cu cât înaintez, cu-atât mi se impune evidența.

„Totul are un sens.“

Fericire pură…

Mă mişc într-un loc fără „de ce“.

Flacăra care sunt va întâlni focul cel mare… Poate c-o să mă pierd în el…

Asta să fie ultima etapă?

Foc!

Soare arzător! Mă mistui, mă contopesc, nu mai am hotare, pătrund în inima văpăii.

Foc…

13

Veşnicia a durat o noapte.

Aceeaşi forţă care m-a înălţat m-a adus apoi, cu grijă, pe pământ. Şi aşa s-a sfârşit călătoria mea de pe loc.

Încetul cu încetul, îmi revin raţiunea şi memoria.

Încetul cu încetul, mă întorc în mine.

Marea Lumină se îndepărtează, dar nu ne despărţim: urma ei rămâne undeva adânc în mine, vie, incandescentă; acum îşi explorează noul habitat, se acomodează.

Îmi recapăt cuvintele. Mai mult, îmi sar în ajutor, fiindcă vor să consemneze ce s-a-ntâmplat, gata să facă procesul-verbal. Se aliniază, ca nişte soldaţi ai gândirii, fără să bănuiască măcar cât sunt de neputincioase.

Încep să respir normal şi reintru în propriul corp, cel de douăzeci şi opt de ani, captiv în nisip. Crampele îmi aduc aminte cât de incomod e adăpostul meu, iar frisoanele, cât de frig e afară. Vântul suflă furios, tot mai tare, şuierător.

Dar dincolo de toate străluceşte o certitudine: El există.

Cine?

Nu pot să-I dau un nume. Nu poate fi niciodată numit.

Există.

Cine?

Cine e răpitorul meu? Cine m-a înălţat deasupra hăurilor şi mi-a dăruit bucurie?

Cuvintele mă asaltează, dar ţin piept armatei lor. E posibil să descrii o forţă care nu e închisă într-un corp, o prezenţă care se lipseşte de formă? Mi-e greu să mi-l închipui pe Cel în miezul căruia m-am topit, pentru că nu poate fi nici văzut, nici auzit, nici pipăit, nici cuprins. Renunţ la încercarea de a descrie ceea ce nu e nici viu, nici mort. De altfel, statul-major al cuvintelor – gramatica – îmi joacă feste, obligându-mă să vorbesc despre El ca despre o persoană, deşi nu aşa mi s-a arătat. Clătinând din cap, alung vorbelesoldaţi.

Cine e răpitorul meu?

Mă gândesc la El cu tandrețe…

Răpit… Sunt răpit… M-a răpit…

Pe scurt, probabil că ar trebui să-L numesc Dumnezeu.

Sau Foc…

Dumnezeu? De ce nu…

Da, să spunem Dumnezeu! Dacă nu ăsta e numele Lui, măcar e numele cel mai puțin ciudat pe care putem să I-l dăm. A fost folosit într-atât, încât seamănă cu o monedă veche ce şi-a pierdut însemnele, dar şi-a păstrat aura.

La Dumnezeu eu am ajuns cu inima. Sau El a ajuns la inima mea. Acolo, în mine, s-a deschis un culoar între două lumi, a noastră şi a Lui. Acum am cheia, ştiu calea. N-o să ne mai despărțim niciodată. Ce fericire că există! Bucurie! O trăiesc cu intensitate, prin credința mea nouănouță.

Ce m-a învățat El?

„Totul are un sens. Totul este întemeiat.“

Fraza asta îmi face bine, pentru că exprimă corect învățătura pe care am primit-o.

„Totul are un sens. Totul este întemeiat.“

De-acum înainte, când n-o să înțeleg ceva, o să am încredere. Explicația care-o să-mi scape va fi o scăpare a minții mele, nu a realității. Doar conştiința mea e limitată, nu universul.

„O să mor în curând?“

Mi-aduc aminte că, în extaz, mi-am pus întrebarea asta. Primisem un răspuns magnific, în acelaşi timp sigur şi nesigur. Nesigur pentru că forța aceea nu mă anunța când aveam să pier. Sigur pentru că mă convingea că va fi şi necesar, şi frumos. Trebuia să învăț să accept evenimentul, ba mai mult, să-l iubesc. Ziua aceea avea să fie o mare surpriză! Moartea n-avea să-mi aducă sfârşitul, ci o schimbare de formă; aveam să părăsesc pământul ca să mă întorc acasă, la necunoscuta unitate dintâi. Împăcat, aveam să abordez misterul morții aşa cum abordam şi misterul vieții: cu încredere!

În jurul meu aerul vibrează. Cerul îşi schimbă consistența. Întunericul e pe cale să se împrăştie. Iată cealaltă lumină.

Sunt relaxat. Mă simt în siguranță. Pe sub piele, în muşchi, în măruntaie mi se răspândeşte o stare de bine, ca atunci când eşti sătul, sau ca orgasmul.

O lumină difuză, aproape murdară, decupează relieful muntelui Tahat. Zorii îşi pregătesc intrarea. Mă întorc în timpul obişnuit, cel al naturii; azi-noapte, am ieşit din el şi am cunoscut eternitatea.

Soarele urcă spre zenit, leneş, palid, aproape convalescent. Dar îşi dă silința.

Brusc, înțeleg! Dacă am soarele în față înseamnă că nu sunt pe partea bună: uedul Tahat, în care ne-am aşezat tabăra, se află la est de munte, nu la vest. Deci am ajuns la poalele versantului vestic.

Va trebui să urc din nou…

Oare o să găsesc energia, ținând cont că n-am nimic de băut şi de mâncat?

„Încredere“, îmi şopteşte forța.

Zâmbesc gândindu-mă ce dar minunat am primit. Credința…

Soarta mi-e pecetluită: fie rătăcesc în continuare, şi-o să mor credincios; fie reuşesc să mă întorc în tabără, şi-o să trăiesc credincios. În ambele cazuri, sunt de acord, mă supun.

Am ochii uscați; îi închid şi adorm în sfârşit, uşurat.

14

Când m-am trezit, soarele era sus pe cer şi se colorase.

Priveam cu îngăduinţă astrul care-mi devenise complice, pentru că înţelesesem că atunci când mergi prin deşert nu trebuie să te uiţi spre pământ, ci spre cer. Acolo, ghizi profesionişti rămân doar Soarele şi stelele; ceilalţi aparţin firavului regat al iluziilor.

După ce m-am ridicat din patul meu mineral, mi-am scuturat nisipul care mi se lipise de piele şi de haine, apoi am tras aer în piept cât am putut de tare. Se făcea iar cald.

Curios, peisajul mi se părea cunoscut. Nici crevasele, nici ravenele, nici movilele de grohotiş nu-mi mai erau ostile; aşteptau să le traversez; sau mai bine zis mă invitau s-o fac.

Mi-am prelins pe limbă două picături de apă şi, fiindcă aveam gura uscată, le-am plimbat mult pe pereţii palatului, iar când le-am înghiţit în cele din urmă am avut senzaţia că tot corpul meu încerca să le absoarbă. Apoi am închis plosca şi mi-am promis să n-o mai folosesc decât după ce aveam să ies din trecătoare.

Nu mă mai temeam de nimic. Eram hotărât să-mi duc la bun sfârşit un plan, unul singur: să urc afurisita de coastă şi, din vârf, să găsesc valea care adăpostea tabăra, ca să pot coborî înapoi la ea.

Am pornit în sus pe versantul plin de grohotiş. Nu călcam strâmb, picioarele erau la fel de hotărâte ca voinţa. Traversam cu avânt platouri, costişe, povârnişuri, blocuri instabile de pietriş tăios.

De unde atâta putere? Psihic, eram răvăşit. Dar corpul meu nu simţea nici foamea, nici setea, de parcă nevoile obişnuite ar fi aţipit.

Conştient că sunt nepriceput într-ale geografiei, îmi luasem un singur reper – creasta – şi nu-l scăpam din ochi. Nu-mi păsa că trebuie să înfrunt pante abrupte, să mă caţăr pe ele cu mâinile, cu genunchii; preferam s-o iau pe drumul cel mai scurt, chiar dacă îmi îngreunam urcuşul, decât să calculez ocoluri în care m-aş fi rătăcit, ştiind că nu am memoria locurilor şi că pot să

mă încred doar în judecata mea.

La început, totul a mers uşor: nu-ncăpea îndoială că aveam să ajung repede în vârf. Dar pe măsură ce urcam muntele se făcea tot mai înalt. Şi ținta mea se îndepărta… Totuşi, nu m-am neliniştit. O misiune. O misiune unică. Trebuia s-o duc la capăt. Hotărât. Cu înverşunare.

Fără ezitări. Fără regrete. Fără îndoieli. Nu încercam decât să-mi reglez respirația.

După câteva ore, cu muşchii sleiți de efort, mă apropiam de trecătoare, aşa că am deschis plosca.

„Promisiunea!“

O voce din mine m-a dezmeticit.

Ascultător, mi-am stropit fața arsă de soare cu apă din pulverizator şi-am pus plosca la locul ei, la curea.

„Mergi înainte. Urcă. Nu te uita în urmă.“

Pe munte s-au stârnit rafale din mai multe direcții. Cu-atât mai bine: domoleau arşița. Am început să-mi ritmez paşii fredonând, dar vântul mi-a uscat şi mai tare gura. Nici pomeneală! Mi-am strâns buzele, aspre ca şmirghelul.

Apoi, cântând în minte o simfonie de Mozart şi lăsându-mă purtat de notele ei, am ajuns la capătul urcuşului.

În vârf, am simțit o plăcere întreită: că reuşisem, că recunoşteam peisajul din jur şi, cel mai important, că zăream cotul albicios al uedului în care ne adăpostiserăm.

Nu m-am putut împiedica să nu strig.

— U-uuuu!

Vijelia mi-a acoperit vocea. Imposibil să mă audă cineva în condițiile astea!

Era musai să cobor. Din nou, am ales drumul drept. Palmele încă puteau să suporte ascuțimea pietrelor, iar tibiile, pantele abrupte.

Fie ce-o fi!

Mi-am picurat şi ultimul firişor de apă din ploscă pe limba amorțită şi umflată.

Să nu mai zăbovesc! Să ajung jos înainte să se-ntunece. Altfel…

Am refuzat să-mi termin gândul şi-am pornit-o la drum.

Nu teama sau disperarea mă făceau să mă aventurez printre bolovanii prăvăliți, ci încrederea: trebuia să-mi acord o şansă. Dacă nu reuşeam, aveam să mor, ceea ce nici nu era trist… dar primisem poruncă să-mi respect viața atâta cât îmi permitea ea.

Încă nu-mi pierdusem puterile. Goneam la vale. Îmi simțeam corpul la fel de uşor ca umbra mea răsfrântă pe pământ.

Din când în când, cărarea îmi fugea parcă de sub picioare, încât mi se făcea teamă să nu cumva să declanşez o avalanşă de pietriş. Şi totuşi, oare asta nu m-ar fi ajutat să mă vadă cineva?

M-am năpustit în jos, cu inima bubuindu-mi în piept. Deja nu-mi mai controlam viteza. Nu mai era a mea, ci a pantei. Aveam să-mi pierd echilibrul? Mi se părea că sunt împins cu toată puterea înainte.

— Érrric!

Am zărit o siluetă albastră la câteva sute de metri mai jos.

Am rămas țintuit locului.

Abayghur îmi făcea semn.

Era un miraj?

Am ridicat şi eu cotul.

El a-nceput să-şi mişte mâna de la stânga la dreapta.

I-am răspuns la fel.

Şi-a desfăcut brațele în semnul victoriei.

Îmi tremurau buzele de emoție. Dacă în corpul meu deshidratat ar mai fi rămas un dram de apă, ochii mi s-ar fi umezit de lacrimi.

M-am năpustit iar la vale.

Când şi când, îl zăream. Şi imediat dispărea.

Acum nu-l mai vedeam.

Mă-nşelasem din nou?

Apoi, dintr-odată, la colțul unui bloc de stâncă, iată-l pe tuareg.

Zâmbea larg şi-i strălucea fața.

— Érrric!

Şi-a desfăcut brațele şi m-am adăpostit la pieptul lui.

Ce bine era aşa, lipit de trupul lui zvelt şi puternic… Ce bine-mi făcea să-l strâng în brațe…

Îi auzeam râsul zgomotos, care m-a făcut şi pe mine să chicotesc pe-

nfundate.

Apoi m-am desprins din îmbrățişare.

Abayghur plângea şi hohotea, cu un amestec de jenă şi pudoare.

S-a uitat cu atenție la mine, şi-a pus mâinile pe umerii mei, a clătinat din cap îngrijorat şi mi-a întins plosca lui cu apă.

Am dus-o repede la gură.

După două înghițituri, m-a oprit.

Am protestat.

Mi-a explicat că trebuia să beau câte puțin, altfel avea să mi se facă rău. L-am ascultat, bucuros să trec peste voința mea în fața unui adevărat cunoscător al Saharei.

Apoi m-a luat de braț şi a pornit-o pe cărare, vorbind întruna.

Prin ce minune înțelegeam ce tot bălmăjea acolo? Habar n-am. Zicea că n-a dormit toată noaptea, că mi-a strigat numele de sute de ori spre munte, că a aprins focuri în diverse locuri ca să-mi slujească drept repere şi că dimineață, văzând că tot nu m-am întors, s-a gândit că probabil zac gemând pe fundul vreunei crevase. Aşa că toată ziua mă căutase prin râpe.

Am încercat să-i povestesc prin vorbe şi gesturi de ce nu-i auzisem strigătele şi nu văzusem focurile: petrecusem noaptea de cealaltă parte a muntelui.

De fiecare dată când îi spuneam ceva, izbucnea în râs, privindu-mă cu o veselie aproape copilărească.

După un cot al drumului am zărit tabăra, dromaderii, sacii de dormit…

În culmea fericirii, Abayghur s-a oprit şi a strigat într-acolo.

Donald a apărut imediat, apoi şi Gérard.

Abayghur le-a făcut semn că sunt cu el.

Toți ceilalți excursionişti ne-au aplaudat. Ca şi când s-ar fi aflat pe o scenă de teatru,

Abayghur m-a luat în brațe şi m-a ridicat, ca pe un trofeu pe care-l câştigase.

Bucuria lui nemăsurată mă uluia. Am pornit cu toții spre tabără.

Acum, că tensiunea mentală slăbise, mă simțeam zdrobit de oboseală. Deşi Abayghur m-a făcut să mă opresc de mai multe ori ca să-mi dea apă, când am ajuns la ued aproape că nu mai puteam să mă țin pe picioare.

Donald a venit într-un suflet spre mine.

— Teroarea vieții mele, asta eşti! Teroarea vieții mele! Niciodată, în zece ani de când fac expediții, n-am pierdut pe nimeni.

Apoi, dându-şi seama că a vorbit doar despre el, m-a strâns în brațe, ca să-l iert.

Gérard m-a-ntrebat la rându-i, stânjenit că-şi arăta emoția:

— Ce s-a-ntâmplat?

I-am povestit cât de entuziasmat fusesem cu o zi în urmă când ajunsesem în vârf, cum făcusem pe nebunul spunând că pot să fiu eu călăuză, cum o luasem prea repede înainte, cu aroganță, cum mă rătăcisem…

Când să-i spun şi cum mi-am petrecut noaptea, m-am oprit brusc.

— Şi după aceea?

N-am pomenit decât că m-am adăpostit de vânt şi de frig între stânci, pretinzând că am dormit, şi-apoi am expediat în câteva vorbe ziua următoare.

Acum, că-i risipisem îngrijorarea, Gérard a simțit nevoia, spre deosebire de mine, să-mi spună toate cele:

— Noi ne-am împărțit în două. Eu trebuia să mă duc la Tamanrasset împreună cu Donald. Acolo, trebuia să închiriez un elicopter ca să dăm de urma ta… În fine, dacă aş fi ajuns la timp! Ah, nici nu ştii cât mi-am muncit mintea ca să-mi găsesc cuvintele prin care să le dau vestea părinților tăi…

Mă uitam la el cum turuie, volubil, agitat şi liniştit totodată. Ce departe de toate grijile astea mă simțeam eu! Ce departe de ceilalți membri ai expediției, care veneau rând pe rând să mă îmbrățişeze şi să-mi spună ce bine le pare că m-am întors.

— Ți-a fost frică? mă-ntrebau ei.

— Nu, răspundeam de fiecare dată.

Atunci mă priveau cu un aer neîncrezător.

Nu puteam să le mărturisesc mai mult… Întâi, pentru că n-aveam cuvinte să descriu aventura mea sub cerul liber. Apoi, pentru că anticipam că o asemenea poveste ar fi greu de înghițit şi deplasată în ochii lor, care petrecuseră o noapte cumplită în vreme ce eu trăiam apogeul vieții mele.

M-au retras într-o scobitură în nisip, între două tufe rahitice, unde Abayghur îmi pregătise un culcuş făcut din trei pături groase, colorate. Apoi mi-au dat să mănânc nişte miel, iar Abayghur m-a sfătuit să mestec încet.

Pe măsură ce-mi alinam corpul cu mâncare şi băutură, simțeam cum mă cuprinde o moleşeală teribilă.

Donald a hotărât că aveam să mai rămânem o noapte aici. O lăsam încolo de planificare.

— Îmi pare rău, am exclamat eu.

— N-ai de ce să-ți ceri scuze!

— Păi asta o să ne-ntârzie călătoria.

— În deşert, prevezi şi neprevăzutul. Aşa zice şi Abayghur: „Ziua e lungă. Şi mai există şi mâine“.

Tuaregul, ghemuit la zece metri de noi, scormonea în pământ cu un pumnal.

— Ce face?

— Caută combustibil, mi-a explicat Donald. Uneori o plantă de doar cinci centimetri are rădăcini de câțiva metri.

L-am urmărit pe Abayghur cum dezgroapă o tijă lungă. Toată săptămâna, nu-i observasem isprăvile: dibuia lemn în Sahara.

— Dacă ai fi văzut ce vâlvătăi a făcut Abayghur azi-noapte! a exclamat Donald. De unde-o fi găsit ce să ardă? Şi n-aprindea focuri de nomazi, mici, firave, ci din alea de americani, ditamai pălălăile, zdravene, cu flăcări înalte. De necrezut…

Am zâmbit, gândindu-mă la celălalt foc, pe care-l întâlnisem eu în acelaşi timp. Abayghur mi-a făcut repede o fiertură din ierburi, m-a pus s-o beau, apoi mi-a masat pielea cu o alifie. Nu-mi cerea părerea. Pur şi simplu îmi aplica tratamentul. N-aveam nimic împotrivă să se-ngrijească de sănătatea mea; mă lăsam pe mâna lui, extenuat.

— *Tanemmert, Abayghul*.

A dat din cap, m-a bătut uşor cu palma pe frunte şi s-a-ntors lângă foc.

La cât de tare căscam, eram sigur că n-o să mai treacă mult până să adorm.

Ségolène s-a apropiat şi am văzut pe fața ei că-şi doreşte mult să vorbim câteva clipe. Am salutat-o cu ochii mijiți.

— Ah, Éric, nici nu ştii cât mă bucur că te-ai întors.

— Şi eu…

— M-am rugat pentru tine. M-am rugat toată noaptea.

Auzind mărturisirea ei emoționantă, mi s-au umplut ochii de lacrimi. Să-i spun? Să-i povestesc, ei, care crede în Dumnezeu, despre minunata vizită pe

care am primit-o? M-au trecut fiorii.

— Şi m-a ascultat, a adăugat ea.

Remarca asta m-a stânjenit… Ştirbea într-un fel caracterul unic al poveştii mele, îmi arăta că şi Ségolène îl cunoscuse pe Dumnezeu, ba chiar era o complicitate între ei. Oare trebuia să mi-L imaginez pe Dumnezeu pregătindu-mi, împreună cu Ségolène, o experienţă mistică? Ridicol… Totuşi, nu puteam să pretind că rugăciunile ei nu fuseseră deloc de folos.

Am exclamat:

— Dacă Dumnezeu ne ajută, cum se face că nu ne salvează de fiecare dată? De ce lasă ca unii să moară şi alţii să trăiască?

A zâmbit şi şi-a muşcat buzele.

— De ce tu? Asta-ntrebi de fapt…

— Da, de ce eu? am strigat cu înverşunare.

— De ce tu? Doar El ştie.

Am privit-o cu gura căscată. Să-i spun, cât mai repede! Cu ce să-ncep? Aveam o harababură în minte. Oare vorbeam amândoi despre aceeaşi „persoană“? Ceea ce numeam eu Dumnezeu era totuna cu Cel căruia i se ruga ea? Forţa care-mi apăruse fulgerător la poalele Hoggarului semăna cu Dumnezeul lui Moise, al lui Isus, al lui Mahomed sau al lui Ségolène? N-aveam nici cea mai mică idee…

— El ştie bine ce face, a conchis Ségolène. Apoi m-a mângâiat uşor pe obraz şi a plecat. M-am ghemuit sub pături şi mi-am afundat capul în pernă. În faţa mea vedeam muntele Tahat, vârfurile stâncoase, văile, şi mi-am adus brusc aminte că Tahat înseamnă „coloana cerului“…

Neputinţa mea mă exaspera. Cum, Dumnezeu îmi făcuse un asemenea dar şi eu nu eram în stare să vorbesc despre el? Jalnic. Câtă lipsă de recunoştinţă în tăcerea asta… De ce să fac un secret din revelaţia mea? Dumnezeu n-ar fi putut să-şi aleagă un martor mai nevrednic…

Am închis ochii, tulburat de gândul acela chinuitor: cu ce scop mă alesese?

De ce eu?

15

În depărtare caravana aluneca uşor, ca o corabie a deşertului.

Eu mergeam ţanţoş pe unul dintre dromaderi. Pentru că decretase că n-aveam cum să închei expediţia pe jos, Abayghur îl despovărase de bagaje pe Tarik, un animal robust şi bine făcut, cu blana deschisă la culoare, aproape albă… Părăsisem pământul şi, cocoţat în postul meu de observaţie umblător, mă bucuram de peisaj, ca un prinţ.

Ce poate fi mai plăcut decât să fii purtat pe spinarea unei cămile? Cu picioarele goale lipite de grumazul animalului, aşezat într-o şa încăpătoare de meharist, mă lăsam legănat de ritmul lui. Era un confort instabil, dar totodată imperial. O cămilă nu cade niciodată, oricât de grea povară ar duce. Siguranţa lui Tarik mă impresiona: nu-l stânjeneau în mers nici bolovanii colţuroşi, nici nisipul fierbinte, nici pietrişul; cu degetele lui moi şi elastice, ca nişte cauciucuri, reuşea să depăşească sau să ocolească adânciturile drumului, sprijinindu-se apoi pe picioare ca să-şi recapete echilibrul. Înaintarea lui discontinuă era o succesiune de victorii. Iar mie îmi dădea convingerea că formăm împreună echipa câştigătoare.

Din păcate, în pauze constatam totuşi că nu se năştea nici un fel de legătură între mine şi Tarik. Mă purta aşa cum căra şi bagajele, fără să-mi dea vreo atenţie. L-am privit în ochi doar de câteva ori, când i-am dat mâncarea preferată; deşi am stat patruzeci şi opt de ore pe spinarea lui, n-am reuşit decât să dobândesc statutul efemer de chip din spatele găleţii cu grăunţe.

Totuşi, admiram nespus animalul acesta suplu, blând, sobru, neobosit, iar capul lui mlădios, cu ochi răbdători, mă înduioşa. Îi invidiam cele două rânduri de gene, care-l apărau de vârtejurile de nisip. Mesteca spinii lungi de salcâm fără să se rănească, mergea oricât era nevoie, rezistând mai bine decât noi condiţiilor grele. Chiar şi respiraţia lui de iarbă uscată îmi plăcea. Îl compătimeam când îi intra în nări câte-o larvă de muscă şi-l necăjea, făcându-l să fornăie şi să strănute.

Călătorind aşa, ca un rege, scăpat de orice grijă, contemplam visător

peisajul. Iar năluca brună şi tihnită a deşertului îmi hrănea meditaţia. Credinţa care-mi fusese sădită la poalele muntelui Tahat creştea acum în mine. Îmi simţeam metamorfoza spirituală aproape organic, ca un arbore a cărui sevă dă naştere unei mulţimi de frunze.

Pe măsură ce ne apropiam de Assekrem[8], locul îşi pierdea din sălbăticie: mai multe drumuri întretăiate, trei jeepuri în trecere, un autocar galben, un microbuz hurducăindu-se… La orizont, am reuşit chiar să disting şi câteva caravane.

8. Platou din munţii Hoggar. În limba vorbită de tuaregi înseamnă „Capătul lumii“. (N. tr.)

Abayghur mi-a arătat râzând nişte beduini care mergeau toropiţi, aduşi de umeri şi cu capul în pământ, trăgând mecanic de funie câte o cămilă cu pasul ei legănat.

— Ştii ce este o caravană, după părerea lui Abayghur? m-a întrebat dintr-odată Donald.

— Nu…

— O adunătură de frânghii cu câte un animal în fiecare capăt!

Abayghur mă trata ca pe un prieten. Dispariţia şi starea groaznică în care mă întorsesem mă scutiseră de săptămâni întregi de eforturi pentru a mă apropia de el, iar pe el îl făcuseră să-şi manifeste din plin afecţiunea.

Se arăta exuberant şi pudic în acelaşi timp. Codul de conduită al tuaregilor nu-i permitea să-şi exprime sentimentele, trebuia să le dovedească. În loc să-mi ureze „poftă bună“, îmi aducea de mâncare; mai degrabă decât să spună „te iubesc“ – *riqqim* –, îmi arăta că ţine la mine prin veselia lui neabătută, prin salvele de glume, prin atenţia cu care se-ngrijea de sănătatea mea.

La fiecare oprire, sporovăiam ca nişte coţofene. Nici nu mai băgam de seamă că nu vorbeam aceeaşi limbă, îl ascultam şi ghiceam ce vrea să zică, flecărind la rându-mi fără nici o sfială.

Lui Abayghur îi plăcea foarte mult ceasul meu de mână. Îl fermeca fiindcă era vechi, greu şi sofisticat. Se mira că nu-i potrivesc ora.

— Intuiesc ce oră e. N-am nevoie să mă chinui să-l întorc în fiecare zi.

— Atunci de ce mai porţi ceas?

I-am explicat că fusese al bunicului François. După moartea lui, timp de

douăzeci de ani îmi petrecusem nopțile albe citind sau ascultând muzică clasică. Pe lângă ceasul acela, pe care mi-l lăsase moştenire prin testament, cultura fusese darul lui suprem. Aşa că, din recunoştință, îmi impuneam să am mereu cu mine o amintire de la el.

Abayghur a dat din cap şi, la rândul lui, mi-a arătat amuletele de care nu se despărțea niciodată, depănându-mi povestea fiecăreia. Mărturisesc că de data asta mai mult am ghicit decât am înțeles sensul întortocheatelor istorii; relația noastră câştiga în farmec şi pentru că fiecare din noi îmbogățea în imaginație vorbele de ne-nțeles ale celuilalt.

În aceste două zile, timpul îşi urma cursul, folositor, benefic. Mă gândeam mult. La trei metri deasupra pământului, tronând pe şaua dromaderului, nu mă opream din rugăciune.

Încercam să mă obişnuiesc cu bucuria.

Fiindcă asta era urmarea nopții mele mistice: beatitudinea.

Mă gândeam la anii pe care-i consacrasem filozofiei. Sub influența lui Heidegger, purtaseră pecetea angoasei, tulburarea aceea radicală, esența conştiinței, în viziunea gânditorilor moderni, angoasa sfâşietoare pe care-o trăisem în prima noapte în deşert.

Dar, cu toate că mă făcuse să ies din lume, angoasa nu mă apropiase de Dumnezeu. Dimpotrivă, mă condamnase la o singurătate şi mai profundă şi la o mai mare aroganță, dându-mi statutul de unică ființă cugetătoare într-un univers lipsit de gândire.

Spre deosebire de angoasă, bucuria mă redase lumii şi mă pusese față-n față cu Dumnezeu. Bucuria mă conducea la smerenie. Datorită ei, nu mă mai simțeam izolat, străin, ci impregnat, unit. Forța atotstăpânitoare forfotea şi înăuntrul meu, mă număram printre verigile ei efemere.

Dacă angoasa mă făcuse prea mare, bucuria îmi redase dimensiunile fireşti: mare nu prin mine însumi, ci prin grandoarea care-şi găsise sălaş în mine. Infinitul devenise fondul spiritului meu finit, ca un vas care mi-ar fi adăpostit sufletul.

Mergeam spre Assekrem traversând văi cufundate în umbră, platouri stâncoase străjuite de uriaşe vârfuri zimțate, paznici muți şi cenuşii. Înaintam la două mii de metri altitudine.

Ca să scape de căldura toropitoare şi de uscăciunea care devastau regiunile

mai joase, tuaregii veneau adesea aici vara să se refugieze împreună cu turmele lor. Sus de tot, Charles de Foucauld construise un schit.

— Îți dai seama? Schitul din Assekrem…

Gérard a strâns ochii şi m-a privit vesel, jubilând la gândul că în curând avea să umble printr-unul dintre decorurile viitorului său film.

Eu nu eram aşa de nerăbdător. Îmi schimbasem concepția despre călătorie: destinația contează mai puțin decât renunțarea. A pleca nu înseamnă a căuta, ci a părăsi totul, apropiați, vecini, obiceiuri, dorințe, opinii, pe tine însuți. Nu are rost să pleci decât ca să te abandonezi necunoscutului, neprevăzutului, posibilităților infinite, chiar imposibilului. A pleca înseamnă să-ți pierzi reperele, stăpânirea, iluzia că ştii, şi să fii dispus să întâmpini ceea ce e ieşit din comun. Adevăratul călător rămâne fără bagaje şi fără țintă.

— Ce om, Foucauld ăsta! a strigat Gérard, văzând cât de greu se ajungea la Assekrem.

Charles de Foucauld… Acum înțelegeam mai bine de ce nu trepădam şi eu de nerăbdare, ca Gérard: întâlnirea se petrecuse deja! Ceea ce avea să-mi spună Foucauld mi se revelase la poalele muntelui Tahat.

Uluit, mă gândeam la tot ce mi se-ntâmplase de un an încoace. Ce rol jucase soarta? Ce rol jucase hazardul?

Charles de Foucauld intrase în viața mea cu câteva luni înainte, când primisem propunerea să scriu un scenariu despre el; cu câteva săptămâni înainte, devenise prilejul acestei călătorii; din prima noastră zi în Algeria, ne fusese alpha şi omega peste tot, fiindcă porniserăm de la *bordj*-ul lui din Tamanrasset şi ne-ndreptam spre schitul lui din Assekrem. Şi iată că acum soarta mea se lega intim de a lui…

Charles de Foucauld, un petrecăreț, un om al lumii, avusese o revelație mistică într-o zi de octombrie, în biserica Saint-Augustin din Paris.

Iar eu trăisem de curând aceeaşi experiență în Hoggar.

El avea pe-atunci douăzeci şi opt de ani.

La fel şi eu acum.

Charles de Foucauld se convertise după acea iluminare.

La fel mi se-ntâmpla şi mie.

Nu era vorba de asemănare, totul se petrecea identic.

În octombrie 1886, tânărul ofițer dezabuzat se dusese la biserica parizian

nou construită să-l întâlnească pe abatele Huvelin, rugându-l să-l învețe religie. „Domnule, nu sunt credincios. Dar mă interesează credința, mai ales după călătoriile pe care le-am făcut în Islam. Ați putea să mă-nvățați?“ Abatele îl primise pe tânărul ateu într-un mod neobişnuit: „Îngenunchează, destăinuieşte-te lui Dumnezeu, şi-o să crezi“. Foucauld i-a răspuns: „N-ați înțeles bine. Nu asta vreau, să cred…“ „În genunchi“, i-a zis abatele, supărat. Tânărul a făcut întocmai şi a-nceput să-şi mărturisească greşelile. Pe măsură ce-şi descărca sufletul, era tot mai emoționat. „Ții post? – Da. – Poți să te împărtăşeşti.“ Iar odată cu ostia Charles de Foucauld primise pentru totdeauna lumina.

El fusese cel care, o sută de ani mai târziu, mă îndemnase să merg în deşert şi-apoi mă adusese față-n față cu Dumnezeu? Era şi el un intermediar?

Uneori, refuzam să mă gândesc la lucrurile astea care mă tulburau, purtându-mă atât de departe de raționalismul meu filozofic.

Totuşi, îmi aminteam iar şi iar teribila noapte, orele dinainte… Graba cu care coborâsem singur, avântul meu temerar, nerăbdarea: fusese doar inconştiență, sau presentimentul unei întâlniri?

Există hazard? Nu e mai degrabă numele pe care-l atribuie realității cei care vor să ignore destinul?

Abayghur ne-a anunțat că urma să ne aşezăm tabăra la poalele platoului Assekrem. Cei care voiau puteau să urce până acolo în seara aceea ca să vadă apusul, ceilalți aveau să aştepte până a doua zi.

— Tu ce faci? m-a-ntrebat.

— La fel ca tine.

Mi-a făcut cu ochiul, s-a-ngrijit de animale, a aprins focul, a-ncălzit ceaiul şi-apoi mi-a spus să-l urmez.

Am urcat pe un promontoriu.

În fața noastră se desfăşurau sute de kilometri, fie cu întinderi plate, fie cu forme de relief. Natura cânta o simfonie la orgă: ca acompaniament pentru maiestuoasa panoramă, răspândea o mulțime de irizații şi colora cerul în nuanțe rare, de la portocaliul cu pete albăstrii până la violetul compact, trecând prin turcoaz şi indigo. Abayghur s-a asigurat că m-am aşezat bine, ca să nu alunec, şi s-a îndepărtat să-şi facă rugăciunile pe covoraş.

Acum priveam altfel purtarea lui. O înțelegeam. Cocârjat la pământ,

Abayghur se supunea infinitului, îşi asuma statutul modest de ființă trecătoare, se curăța de meschinăriile şi infatuările omeneşti. Îl slăvea pe Dumnezeu. Îi mulțumea pentru că era în viață şi-l ruga să-i dea putere să devină pe zi ce trece un om mai bun.

De-acum simțeam şi eu nevoia acestei igiene spirituale. Şi pentru prima dată, timid, stângaci, am început să mă rog.

Nu ştiam cum se face… Aşa că, din reflexul imitației, m-am aşezat în genunchi şi mi-am împreunat mâinile către asfințit.

La început, mi se-nvârtejeau în minte prea multe idei. Mă gândeam numai la mine, încă mă puneam pe mine în centru. Apoi, ca şi cum rugăciunea se impunea rugăciunii mele, am început să mă detaşez, să-mi abandonez dorințele, reproşurile şi lirismul, şi am simțit cum devin translucid, aerian. Mă debarasam de mine însumi. Anulându-mă astfel, m-am lăsat cuprins de o linişte deplină care nu venea din mine.

Dintr-odată, Abayghur m-a mângâiat pe umăr.

Asistase la rugăciunea mea şi mă aşteptase cât mai mult posibil, dar acum se înnopta, aşa că mi-a reamintit că trebuie să coborâm repede înapoi.

Părea bucuros că am împărtăşit un asemenea moment, chiar dacă el se rugase după legile islamului, iar eu… în cadrul nici unei religii.

M-am aşezat lângă foc şi am scos din rucsac o carte între ale cărei pagini păstram câteva foi cu citate copiate de mână.

Am despăturit cu degetele tremurându-mi de emoție hârtia pe care-o căutam. Oare ghicisem? La lumina roşiatică a flăcărilor, am citit frazele copiate cu opt luni înainte.

Mă las în voia Ta,
Fă ce vrei cu mine.
Şi orice-ai face,
Îți mulțumesc.
Sunt gata de orice, accept orice,
Numai să se facă voia Ta în mine şi-n toate făpturile Tale.
Altceva nu-mi doresc, Doamne.
Îmi las sufletul în mâinile Tale.
Ți-l dăruiesc, Doamne, cu toată dragostea inimii mele, pentru că Te

iubesc, şi pentru că iubirea mă-ndeamnă să mă dăruiesc, să mă las în mâinile Tale, nemăsurat, cu nesfârşită încredere, fiindcă eşti Tatăl meu.

Această *Rugăciune a renunțării* fusese scrisă de Charles de Foucauld. O descoperisem în timpul documentării şi o notasem pentru că mi se păruse chintesența spiritualității lui, care-mi era atât de străină.

Acum, toate vorbele lui vibrau şi în mine, consimțeam fiecare cuvânt. Să aduci mulțumiri. Să te minunezi. Să iubeşti fără măsură.

M-am înfiorat.

Mi-am adus aminte de ziua de iunie în care copiasem textul. Oare ştiam că pregătesc o întâlnire? Nu. Îmi trimisesem peste timp un semn a cărui importanță nici măcar n-o înțelegeam? Fără-ndoială… Poate că mâna mea, deşi o credeam liberă, nu fusese decât instrumentul destinului.

Am îndoit la loc hârtia, am băgat-o în buzunarul cămăşii şi mi-am promis s-o păstrez – pe-atunci nu ştiam că memoria e un loc de păstrare mai bun, mai ales pentru rugăciuni…

Crengile de salcâm trosneau în foc. Privind flăcările strălucitoare, adulmecam cu jind mirosul tocăniței care se gătea.

Expediția în Hoggar era pentru mine o călătorie cum nu mai făcusem niciodată: credeam că merg undeva şi ajunsesem în cu totul altă parte. Ce manevră sublimă! Fusesem purtat înainte de o mână sigură…

16

— În țara ta e vreun deşert?

— Nu.

Abayghur s-a uitat la mine cu gura căscată.

— Chiar nu e?

Văzând că dau din cap în semn că nu, a oftat.

— Şi-atunci cum faci?

I-am înţeles întrebarea, voia să spună: cum faci când vrei să reflectezi? Viața interioară se îmbogăţeşte din vidul exterior. Te simți liber acolo? Natura te impresionează la fel de mult cu forța ei? O contempli? O admiri? Unde poți să-i venerezi puritatea? Îți găseşti locul într-o lume care e numai a oamenilor? Nu te sufoci printre milioanele de oameni şi de obiecte? Unde îți găseşti refugiu când vrei să te izolezi şi să te bucuri pur şi simplu că exişti?

În loc de răspuns, am arătat spre cer…

A-nțeles şi mi-a zâmbit, împăcat: aveam şi eu deşertul meu!

Nu i-am spus şi că în Europa cerul mi se-arăta mai rar, fiindcă era înnorat, poluat sau asaltat de lacomele lumini citadine… M-ar fi compătimit, şi voiam să-l scutesc de asta.

Ființele foarte dragi de care ne despărțim capătă o enigmatică melancolie. Totul era acum înconjurat de o aură de tristețe: Abayghur, dromaderii, peisajul. Venise ultima zi, şi deja devenisem nostalgic…

În luminişul unde aşteptam jeepurile care-aveau să ne ducă înapoi în Tamanrasset, animalele despovărate profitau de umbra binefăcătoare a salcâmilor şi rumegau iarbă. Excursionştii îşi făceau siesta fiecare lângă rucsacul lui, iar cei mai mulți căzuseră într-un somn dulce. Donald îşi încheia sarcina de ghid punând pe categorii hârtiile cu evaluări şi comentarii.

Abayghur s-a lăsat pe spate, nedumerit.

— Nu ştiu dacă mi-ar plăcea țara ta…

Mie mi-era limpede că nu i-ar fi plăcut. Cu siguranță că bogăția materială l-ar fi speriat la fel de rău cum ne-a speriat pe noi pustietatea Saharei. Totuşi, cu

ce drept îl subestimam?

I-am pus uşor în palmă hârtia pe care o pregătisem.

— Dacă ai să vii vreodată în Europa, sună-mă. O să am grijă de tine la fel cum ai avut şi tu grijă de mine.

A luat hârtia cu faţa congestionată de emoţie. Ştia tot atât de bine ca şi mine că n-o să ajungă niciodată pe continentul nostru, dar aprecia gestul. În semn de mulţumire, şi-a dus mâna la inimă, apoi la inima mea, după care şi-a strecurat hârtia în tunica albastră.

Mi-am muşcat buzele. Ce ciudă mi-era că mă temeam de despărţirea asta! După o asemenea aventură, ar fi trebuit să am înţelepciunea să accept efemerul.

— La Paris ai o casă? m-a întrebat Abayghur.

— Nu.

I-a plăcut răspunsul. Aşa îi păream mai puternic. Un nomad ştie că totul se degradează, inclusiv zidurile; numai spaţiul fără margini nu se degradează niciodată. Iarăşi, nu i-am pomenit că stăteam cu chirie într-o mansardă prăpădită.

— *Abayghur! Ma toulid?*

Veneau spre noi patru tuaregi. Bucuros să-şi revadă prietenii, Abayghur s-a ridicat şi s-a dus la ei.

M-am uitat cu atenţie la pielea transparentă a unei şopârle moarte care zăcea pe rugii uscaţi de la picioarele mele.

Ţara mea… Aveam o ţară? Acum ştiam că vin de nicăieri şi că nu merg nicăieri. Doar rătăcesc.

Am privit soarele la zenit.

Ţara mea?

Deşertul e ţara mea, fiindcă e o ţară a celor fără de ţară. E ţara oamenilor adevăraţi, care se eliberează de orice legături. E ţara lui Dumnezeu.

— Uite un *Balanites aegyptiaca*! a exclamat Thomas de lângă un copac foarte spinos, cu scoarţa crăpată, din care Tarik, fostul meu companion patruped, rupea o ramură.

— Un curmal de deşert, a tradus Thomas pe-nţelesul nostru.

Continuându-şi munca, Thomas clasa într-un registru fiecare bucăţică de realitate. Voia să inventarieze totul, minerale, plante, animale, chiar şi

insecte… Cu un entuziasm inepuizabil, dădea nume mulțimii, ca şi când ar fi vrut să-mblânzească abundența, să strunească forfota, să țină în frâu tot ce mişună. Dincolo de pasiunea lui enciclopedică, eu bănuiam o angoasă profundă. A numi infinitul nu înseamnă a-l refuza? Thomas fişa, înregistra, clasifica, măsura, delimita. Nimic nu trebuia să-l depăşească ori să-l surprindă. În fond, îl neliniştea nesfârşita bogăție a naturii, inventivitatea de care dădea mereu dovadă; ca un jucător la cazinou care pretinde să stăpânească hazardul, încerca să preia comanda. Inventarul lui frenetic nu era pus în slujba infinitului, ci îl nega.

Eu adoptam atitudinea inversă: priveam în jurul meu nu ca să-nvăț, ci ca să uit ce-am învățat, străduindu-mă să discern în fiecare ființă, în fiecare element, în fiecare peisaj altceva decât au spus deja oamenii despre ele. În realitate, încercam să las să pătrundă în mine vidul.

Cine avea dreptate?

Nimeni…

Fiecare călător răspunde chemărilor vagi ale propriilor frământări.

De exemplu, Gérard petrecuse mult timp la schitul reconstituit din Assekrem. La ce se gândise acolo? Începeam să-nțeleg că şi el se-asemăna în multe privințe cu un nomad: la Paris, aproape de Odéon, tranzita mai degrabă decât locuia într-un apartament spartan, cu podeaua acoperită doar de o mochetă portocalie, fără mobilier – în afară de un birou şi un pat –, în care toate obiectele lui zăceau în cutiile pentru mutare; mereu lucrând la câte-un film sau plecat în turneu, avea doar două-trei ținute lejere pe care le purta cu schimbul, şi nu ținea la bunurile materiale. Deşi ateu, avea o altfel de legătură, mai profundă, cu Charles de Foucauld.

Ségolène stătuse ore-ntregi de vorbă cu membrii congregației Micilor Frați ai lui Isus[9]. De dimineață, se certase cu Jean-Pierre, astronomul. Pentru că cel din urmă nu putuse să se abțină să nu-i ia în râs pe clerici, Ségolène se năpustise la el. Asistasem la toată scena fără să intervin în vreun fel… Totuşi, după noaptea pe care-o trăisem, ar fi trebuit să mă simt mai aproape de credincioasă şi să-i țin piept ateului militant. De fapt, nu mă regăseam în nici unul din cei doi: se-agățau de soluții simple, să crezi sau să nu crezi, înclinați în mod suspect spre opiniile categorice. Nici unul, nici celălalt nu suportau bâjbâiala, îndoiala, interogația. Afirmându-şi alegerea, nu voiau să gândească,

ci să anuleze gândirea. Îşi doreau un singur lucru: să scape de întrebări. Aveau mintea închistată, încremenită.

9. Ordin călugăresc pe care plănuise să-l înfiinţeze Charles de Foucauld, dar care a luat naştere abia în 1933, după moartea lui. (N. tr.)

Am profitat că Abayghur se-ntreţinea vesel cu prietenii lui, i-am luat traista şi, cât am putut de repede, i-am pus înăuntru ceasul care-i plăcea atât de mult. Avea să-l găsească după plecarea mea şi, cerându-i în gând iertare bunicului, l-am asigurat că tuaregul o să-i potrivească ora în fiecare zi după rugăciunea de dimineaţă.

— Au, degetele… Ce măcel… N-am mai păţit în viaţa mea aşa ceva…

Marc şi Martine, cei care cu o săptămână în urmă pătrundeau cu groază în Sahara, îşi masau unul celuilalt picioarele. Ei priveau expediţia ca pe un parcurs cu obstacole pe care le depăşiseră, atenţi doar să treacă cu bine peste fiecare încercare, atât. Iar încercările nu-i schimbaseră cu nimic. În chip de amintiri n-aveau decât fotografii, băşici şi arsuri. Deşertul întrunea toate condiţiile ca să-i plictisească: singurătatea, lipsa vietăţilor, monotonia, sărăcia, liniştea. Susţineau fără jenă sus şi tare cât sunt de încântaţi că se întorc în universul lor. Nu se bucurau de deşert, ci de faptul că intraseră acolo şi ieşiseră nevătămaţi. Erau foarte mândri de ei.

— Nu mai vin odată jeepurile alea? a strigat Martine.

— Parcă poţi să te bazezi pe întâlnirile stabilite în mijlocul pustietăţii? Oare şoferii chiar ştiu în ce loc, în ce zi şi la ce oră trebuie să vină? i-a ţinut isonul soţul ei.

— Mai bine taci, mă-ngrijorezi!

Se speriau unul pe altul. În timpul expediţiei, se gândeau întotdeauna la ce era mai rău. Deşi de fiecare dată se dovedea că n-au dreptate, se lăsau copleşiţi de nelinişti; de-aceea, atunci când problemele se rezolvau, ei nu erau mulţumiţi, ci doar uşuraţi.

— E-adevărat că întârzie jeepurile…

Spre deosebire de ei, care se temeau că n-o să apară, eu mă temeam c-o să vină.

Mă măcina gândul că plec din Hoggar. Pe măsură ce trecea timpul şi muntele Tahat se îndepărta, priveam cu tot mai multă neîncredere noaptea mea

sub cerul liber… Nu cumva mă lăsasem dus de val? Nu cumva interpretasem mistico-religios nişte fenomene pur somatice? Setea, foamea, epuizarea îmi afectaseră corpul şi mă făcuseră să delirez. Iar fericirea aceea deplină care-mi rămăsese în amintire nu putea fi pusă pe seama endorfinelor secretate de hipotalamus? „Credința“ aceea pe care o întrezărisem în mine nu era cumva doar forma spirituală pe care o lua încrederea generată chimic de sistemul meu nervos ca să mă ajute să-mi stăpânesc groaza şi oboseala?

Îmi veneau în minte o mulțime de explicații materialiste ale nopții mele mistice, tot mai multe, mai detaliate, mai incitante. Şi le găseam cu uşurință, fiindcă meseria de filozof îmi oferea materie din plin şi mă încuraja. La întoarcerea de pe muntele Tahat mă ferisem să povestesc ce trăisem nu din pudoare sau din lipsă de cuvinte, ci pentru că latura mea care se-ncredea în rațiune bănuia că o asemenea poveste ar cădea în grotesc.

Şi totuşi…

Când vocea batjocoritoare din mintea mea nu se mai făcea auzită, îmi recăpătam bucuria, liniştea şi fericirea.

Ce-avea să rămână din toate astea odată ce plecam din deşert? Revelația avea să se estompeze cu timpul? Credința avea să-mi slăbească după ce treceam granița?

— Uite jeepurile!

Marc şi Martine jubilau. S-au ridicat amândoi şi şi-au dus rucsacurile la maşini.

Abayghur s-a postat în fața mea. Ne-am privit la nesfârşit, în tăcere. Ştiam că n-o să ne mai vedem niciodată.

Mi-a zâmbit. I-am răspuns tot cu un zâmbet.

Deşi cu ochii în lacrimi de emoție, ne-am luat adio mai mult bucuroşi decât supărați: fericirea că ne-am cunoscut lua locul tristeții că ne despărțeam.

Mi-a pus mâna pe umăr, m-a fixat cu ochii lui limpezi şi, cu toate că astăzi n-aş şti să spun dacă chiar a rostit fraza asta sau am auzit-o fără s-o fi rostit, mi-a dat ultimul lui sfat de saharian:

— Nu uita ce e de neuitat.

Epilog

Au trecut douăzeci şi cinci de ani de la expediția în Sahara pe care am povestit-o aici.

Credința mea a trecut cu bine şi testul depărtării, şi al timpului; a crescut mereu; s-a transformat dintr-un fir de apă în inima deşertului într-un fluviu. Aşa se-ntâmplă cu toate izvoarele…

Multă vreme, am păstrat-o secretă. Mă schimba pe dinăuntru în surdină. Pe măsură ce albia ei se lărgea, îmi îmbogățea perspectiva asupra lumii: citeam cărțile de spiritualitate provocatoare, atât ale Orientului, cât şi ale Occidentului, pătrundeam pe tărâmul religiilor pe uşa din dos, cea discretă, a poeților mistici, care se îndepărtaseră de cărările bătute, de dogme şi de instituții, care trăiau mai degrabă decât să predice. Privirea de umanist, aplecată asupra credințelor diverselor popoare, era însoțită de flacăra dinăuntrul meu, pe care-o împărtăşeam cu oameni din toate locurile şi timpurile. Îmi cream legături. Îmi lărgeam universul.

La întoarcerea din Hoggar, scriitorul care zăcea în mine încă din copilărie s-a aşezat la masa de scris ca să consemneze poveştile pe care le trăia. M-am născut de două ori: prima dată la Lyon, în 1960, a doua oară în Sahara, în 1989.

De-atunci, am publicat romane, piese de teatru, nuvele, povestiri, scrise sub pecetea seninătății, uneori cu dificultăți, cel mai adesea cu uşurință, întotdeauna cu pasiune. Noaptea revelației mă făcuse să trăiesc în armonie cu mine însumi; trupul, inima şi rațiunea vibrau acum pe aceeaşi lungime de undă, în loc să meargă fiecare pe drumul propriu. Fusese mai ales o experiență care-mi dăduse legitimitate. Talentul rămâne zadarnic dacă e pus doar în slujba lui însuşi, fără alt obiectiv decât să se facă cunoscut, admirat şi aplaudat; talentul adevărat trebuie să transmită valori care-l depăşesc şi-l susțin. Mi se părea că abia acum, după ce fusesem, pentru o noapte, receptaculul unei revelații, aveam dreptul să iau cuvântul.

Mi-e teamă să nu-mi fie înțeleasă prost această mărturisire… Nu, nu mă

consider nici profet, nici inspirat; nu, nu mă erijez în portavoce a lui Dumnezeu; dimpotrivă, cred că nu sunt demn de harul pe care l-am primit şi, chiar de m-aş strădui toată viaţa, n-o să ajung niciodată să-l merit.

Totuşi, ca orice om, nu trişez: trăiesc şi scriu pornind dintr-un singur loc, sufletul meu. Iar acesta a văzut lumina – şi încă o vede, chiar şi în cele mai întunecate tenebre.

Am păstrat secretul nopţii mele până când o jurnalistă m-a sâcâit din cale-afară: „Cum se face, mă tot întreba ea, că scrierile dumneavoastră sunt aşa de luminoase, pline de bucuria vieţii şi de pace? Puteţi să trataţi subiecte tragice fără complezenţă, patetism sau disperare. Care e secretul?“ O cunoşteam, o apreciam şi ştiam că e de religie protestantă, astfel că, în faţa lucidităţii ei insistente, am mărturisit că-l cunoscusem pe Dumnezeu la poalele muntelui Tahat.

— O să vă-ntoarceţi acolo? a mai întrebat ea.

— Să mă-ntorc… De ce?

O dată e de-ajuns.

La fel şi o credinţă.

Ceea ce e surprinzător la o revelaţie e că, în ciuda evidenţei trăite, rămâi liber. Liber să nu iei în seamă ce s-a întâmplat. Liber să-i dai o explicaţie reductivă. Liber să te abaţi de la ea. Liber s-o uiţi.

Eu nu m-am simţit liber decât după ce l-am întâlnit pe Dumnezeu, pentru că încă am puterea să-l neg. Nu m-am simţit liber decât după ce m-am lăsat în voia destinului, fiindcă pot încă să mă refugiez în superstiţia hazardului.

Orice experienţă mistică se dovedeşte o experienţă paradoxală: puterea lui Dumnezeu nu-mi anihilează puterea; contactul eului cu Absolutul nu împiedică după aceea eul să se afirme; intensitatea de netăgăduit a sentimentului nu împiedică deloc judecăţile intelectului.

„Demersul suprem al raţiunii este să afle că există o infinitate de lucruri care o depăşesc. Şi e o raţiune slabă dacă nu ajunge până acolo.“[10] Dar raţiunea nu este în stare de o smerenie spontană, trebuie silită. Pascal, raţionalist prin excelenţă, filozof, matematician, de o inteligenţă sclipitoare, fusese obligat, pe 23 noiembrie 1654, să depună armele: Dumnezeu îl străfulgerase aproape de miezul nopţii. Toată viaţa lui, care de-acum căpătase un sens, a purtat cu el, ascunsă în căptuşeala hainei, povestea sibilinică a

acelei nopți pe care a numit-o *noaptea de foc*.

10. Citat din *Cugetările* lui Pascal. (N. tr.)

„Credința nu e totuna cu dovada. Una e omenească, cealaltă e un dar de la Dumnezeu. Doar inima îl simte pe Dumnezeu, nu rațiunea. Iată ce înseamnă credința, să-l cunoşti pe Dumnezeu cu inima, nu cu rațiunea.“[11]

11. Un alt citat din *Cugetări*. (N. tr.)

În noaptea aceea petrecută în Sahara, n-am învățat nimic, am crezut.

Pentru a vorbi despre credința lui, omul modern trebuie să dea dovadă de rigurozitate. Dacă sunt întrebat: „Există Dumnezeu?“, răspund „Nu ştiu“, fiindcă din punct de vedere filozofic rămân un agnostic, singura opțiune de urmat numai cu ajutorul rațiunii. Totuşi, adaug: „Cred că da“. Credința se deosebeşte radical de ştiință. N-o să fac niciodată confuzia între ele. Ceea ce ştiu nu e totuna cu ceea ce cred. Şi ceea ce cred n-o să devină niciodată ceea ce ştiu.

Întrebarea dacă Dumnezeu există poate primi trei răspunsuri oneste: al credinciosului care spune „Nu ştiu, dar cred că da“, al ateului care spune „Nu ştiu, dar cred că nu“ şi al celui indiferent care spune „Nu ştiu şi nici nu-mi pasă“.

Înşelăciunea începe abia atunci când cineva se laudă: „Ştiu!“ Fie că spune „Ştiu că Dumnezeu există“, fie că spune „Ştiu că Dumnezeu nu există“, depăşeşte puterile rațiunii, se-abate către fundamentalism, fundamentalismul religios sau ateu, luând calea funestă a fanatismului, cu perspectivele lui distrugătoare. Certitudinile lasă-n urmă cadavre.

În secolul nostru, în care, ca odinioară, se comit crime în numele lui Dumnezeu, e foarte important să nu-i confundăm pe credincioşi cu impostorii: rămân prieteni ai lui Dumnezeu cei care-l caută, nu cei care vorbesc în numele lui, pretinzând că l-au găsit.

Încrederea credinciosului e un mod de-a trăi misterul. La fel şi angoasa ateului… Dar misterul rămâne neştirbit.

Cu cât înaintez în vârstă, cu-atât îmi dau seama că agnosticismul e o opțiune pe care majoritatea lumii o refuză. Oamenii țin morțiş să ştie! Deşi există doar *agnostici credincioşi*, *agnostici atei* şi *agnostici indiferenți*, milioane de

oameni se încăpățânează să amestece credința şi raţiunea, să refuze complexitatea spiritului, să-i reducă registrele pentru a transforma în adevăr universal nişte sentimente foarte personale.

Trebuie să ne recunoaştem neştiința şi să o cultivăm. Acesta e preţul umanismului paşnic. Suntem cu toții înfrățiți doar prin neştiință, nu prin credință. Doar în numele neştiinței ne vom tolera unii altora credințele atât de diferite. Trebuie întotdeauna să respect în celălalt un alt eu însumi, cel care-ar vrea să ştie, dar nu ştie; apoi, în numele a ceea ce ne e comun, voi respecta ce are el diferit.

Când mă-ntorsesem în tabăra din uedul nisipos, după noaptea de foc, interpretasem prost ce-mi spusese Ségolène, că se rugase lui Dumnezeu să mă salveze de la ananghie. Mă indigna, ca şi astăzi, că în cazul unei nedreptăți sau al unui cataclism Dumnezeu nu intervine pentru oricine! Dar Dumnezeu nu este cel care-i salvează pe oameni, ci cel care le propune să se gândească la salvarea lor.

Povestea mea, sunt sigur, îi va emoționa pe unii, dar nu va convinge pe nimeni… Sunt conştient de asta şi-mi pare rău… De câte ori nu mi-am dorit să pot transmite încrederea pe care o simt atât de intens! De câte ori nu mi-am dorit, în fața unor prieteni dezorientați sau a unor necunoscuți în pragul disperării, să fiu convingător! Dar, din păcate, n-am reuşit… Numai argumentele raționale au forța de a convinge, nu experiențele. Aşa că n-o să-ncerc să dovedesc ce-am trăit, mă mulțumesc să dau mărturie.

Am scris aceste pagini cu emoție, cu bucurie, cu respirația tăiată, strigând de fericire, asaltat de atâtea sentimente, încât am ajuns de două ori la spital… Inepuizabilă, această noapte de foc îmi modelează în continuare trupul, sufletul, viața, ca un alchimist desăvârşit care nu renunță nicicând la marea operă.

O noapte pe pământ m-a umplut de bucurie pentru toată viața.

O noapte pe pământ m-a făcut să întrevăd veşnicia.

Totul începe.